

ISSN 0857-0086

วารสาร

ห้องสมุด

T.L.A. Bulletin

๑

ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๓๓

๓๕ ปี

สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทยฯ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายนามคณะกรรมการบริหารประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๓

คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	นายกสมาคม
ม.ล.จ้อย นันทวีชรินทร์	อุปนายกคนที่ ๑
ร.อ.หญิงประนอม ปัญญางาม	อุปนายกคนที่ ๒
นางนงลักษณ์ สุวรรณกิจ	เหรัญญิกคนที่ ๑
นางสิริมา ศรีสมวงศ์	เหรัญญิกคนที่ ๒
นางสาวสุภัทรา ฉัตรเงิน	บรรณารักษ์
นางสาวประคิษฐา ศิริพันธ์	ปฏิคม
นางวิภาวรรณ มนูญปิฎ	-นายทะเบียน
นางมาเรียม เหล่าสุนทร	ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์
นายเต็มใจ สุวรรณทัต	ประธานแผนกวิชาการ
นางสาวทัศนีย์ หาญพล	ประธานแผนกประชาสัมพันธ์
นายชัชชัย ลียะวงวิชัย	ประธานแผนกจัดทำวารสาร
นางสาวเรืองศรี จุลละจินดา	ประธานแผนกจัดพิมพ์
นางจุฑามาศ สุวรรณโคธ	ประธานแผนกนิเทศห้องสมุด
นางชนิษฐา ทัศนวิรัตน์	ประธานแผนกหาทุน
นางอัมพร บันศรี	ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
นางเรณู เปี้ยชื่อ	ประธานแผนกแลกเปลี่ยนหนังสือ และสิ่งพิมพ์
นางบุญชา วิศว์ไพศาล	ประธานแผนกมาตรฐานห้องสมุด
คุณหญิงแมนมาส ชวลิต	กรรมการ
นางผ่องพันธ์ รัตนภูษิต	กรรมการ
นางสาวรสาว วงศ์ยังอยู่	กรรมการ
นางสาวไข่มุกต์ มิลินทะเลข	กรรมการ
นายจุมพจน์ วนิชกุล	กรรมการ
นางสาวกานต์มณี ศักดิ์เจริญ	กรรมการและเลขานุการคนที่ ๑
นางธาราท กนกมณี	กรรมการและเลขานุการคนที่ ๒

นางวรรรัตน์ ศรีน้ำเงิน

เลขานุการบริหาร

วารสาร ห้องสมุด

T.L.A. Bulletin

ISSN 0857-0086

ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๓๓

ส ว ร ส ำ ร

๓๔ ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี "โคลงสี่" คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

บทบรรณาธิการ	เปล่งศรี อิงคนินันท์	
ครบซึ้งยั้ง สองเท่าต้องก้าวไป	วิภาพ คัญทัฬห	๑
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี		๕
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย : ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิก สุทัศน์ กิติศิริ, เรื่องศรี จุลละจินดา, เปล่งศรี อิงคนินันท์		๑๐
วิวัฒนาการห้องสมุดไทย	วรพจน์ วีระพลิน	๒๗
ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ประจำปี ๒๕๓๒	จุฑามาศ สุวรรณโคจร	๔๕
ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี	ยุพดี ต่อบุณย์ศุภชัย	๔๙
ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ	เย็นฤดี สัชฌุกร	๖๑
ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์	เฉลียว พันธุ์สีดา	๖๕
ความคาดหวังของสมาชิกต่อความก้าวหน้าของชมรมห้องสมุดเฉพาะ	ทัศนีย์ จารุสมบัติ	๖๗
การจัดพิมพ์หนังสือวิชาการของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๓๒	เรื่องศรี จุลละจินดา	๗๓
ข้อคิดจากประธานแผนกวิชาการปี ๒๕๓๐ - ๒๕๓๑	ดร.สอangsศรี พรสุวรรณ	๘๑
ครรชนวารสารทางการแพทย์ จากอดีต ถึงปัจจุบันในยุคคอมพิวเตอร์	อัญชลี แซ่มชุกลิน	๘๔

T.L.A. Bulletin

ISSN 0857-0086

"T.L.A. BULLETIN" Volume 34 number 2, April - June 1990

C O N T E N T S

35th Anniversary of The Thai Library Association

Khunying Gullasap Gesmankit

Editorial

Pringsri Ingkaninun

As live goes on 1

Wiphap Khanthap

TLA : The Information from the Administration Office 5

TLA : Viewpoints and Suggestion of the Members 10

Suthanee Keesiri, Ruantsri Jullajinda, Pringsri Ingkaninun

Thai's Library Development 27

Vorapot Veraphlin

School Librarian Group 1989 45

Chuthamart Suwanakroth

Vocational Education and Technology Libraries Group 49

Yupardee Torboonsupachai

National Library Group 61

Yenrudee Sachukorn

Lecturer in Librarianship Group Club 65

Chaleo Pansida

Expectation of Members for Special Libraries Group 67

Tasanee Jarusombut

Technical Publication of the Thai Library Association 1956-1989 73

Ruantsri Jullajinda

Notes from Chairman of Continuing Education 81

Saangsri Phornsawan

Thai Index Medicus 84

Auchalee Chamchuklim

วารสารวิชาการรายสามเดือน ของ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัตถุประสงค์

- ๑. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความคิดในสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
- ๒. เผยแพร่ผลการทดลอง การค้นคว้า และการวิจัยของสถาบันที่เกี่ยวข้อง
- ๓. เป็นสื่อกลางในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกและผู้สนใจ

กำหนดออก

ปีละ ๔ ฉบับ (มกราคม-มีนาคม, เมษายน-มิถุนายน, กรกฎาคม-กันยายน, ตุลาคม-ธันวาคม)

อัตราค่าสมาชิก

กำหนดรายละ ๒๐ บาท สมาชิกประจำปีละ ๑๐ บาท ให้เปล่าสำหรับสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ คิดค่าบริการ และสมัครเป็นสมาชิก ได้ที่ นางวรรณี ศรีน้ำเงิน สำนักงานสมาคมสมาชิกและผู้สนใจต้องการเผยแพร่ความรู้ หรือแสดงความคิดเห็นโปรดส่งเรื่องให้นายชัช ลีชะวัต ห้องสมุดฯ ศูนย์รังสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ. คลองหลวง ปทุมธานี ๑๒๑๒๑ โทร. ๕๒๕๒๐๘๑

วารสารห้องสมุดยินดีต้อนรับความจากผู้อ่านทุกท่าน

การส่งบทความมาตีพิมพ์ โปรดแจ้งประวัติการศึกษาตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้เขียนพร้อมทั้ง **ชื่อตัว นามสกุล ชื่อบทความเป็นภาษาอังกฤษ** และสถานที่ทำงานหรือที่อยู่ติดต่อได้ ความยาวของบทความประมาณ ๑๐-๑๕ หน้า มีการอ้างอิงตามหลักวิชาการ บทความที่มีภาพประกอบขอให้ส่งภาพที่ชัดเจนมาด้วย และโปรดเก็บสำเนาต้นฉบับเอาไว้ด้วย คณะผู้จัดทำจะไม่ส่งคืนต้นฉบับให้ผู้เขียน

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของสมาคมฯ และคณะผู้จัดทำ

การนำบทความไปตีพิมพ์ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก

บรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

คณะกรรมการบริหารสมาคม ฯ

บรรณาธิการบริหาร

ชัชชัย ลีชะวัต

บรรณาธิการที่ปรึกษา

เรืองศรี จุลละจินดา

บรรณาธิการประจำฉบับ

เปล่งศรี อิงคินันท์

สุธันนี กิติริ

ออกแบบปก

พีระศักดิ์ โขติช่วง

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นางวรรณี ศรีน้ำเงิน

สำนักงาน

๒๑๓-๒๑๕ เชียงสะพานลอยสุทธิ-

สาร ถนนวิภาวดีรังสิต พญาไท

กทม. ๑๐๕๐๐

พิมพ์ที่ หจก. รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์

๕๓-๕๓/๑ ถ.นครสวรรค์

กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๕๑๕๒๕๓,

๒๕๑๕๒๕๑, ๒๕๑๕๑๒๓

Executive Board of the Thai Library Association 1989 - 1990

Mrs. Kullasap Gesmankit	<i>President</i>
M.L. Joy Nandhivajrin	<i>Vice President I</i>
Mrs. Pranom Panya-ngam	<i>Vice President II</i>
Mrs. Nonglak Suvarnakich	<i>Treasurer I</i>
Mrs. Sirima Srisomwong	<i>Treasurer II</i>
Miss Supatra Chatngain	<i>Librarian</i>
Miss Praditta Siripan	<i>Chairman of Hospitality</i>
Mrs. Vibhawarn Manunapichu	<i>Chairman of Membership</i>
Mrs. Maria Laosunthara	<i>Chairman of Foreign Relations</i>
Mr. Temchai Suvarnadat	<i>Chairman of Continuing Education</i>
Miss Tassana Hanpol	<i>Chairman of Public Relations</i>
Mr. Shalash Liyavanija	<i>Chairman of the T.L.A. Bulletin</i>
Miss Ruangsri Jullajinda	<i>Chairman of Publications</i>
Mrs. Chuthamart Suwanakroth	<i>Chairman of Library Supervision</i>
Mrs. Knid Tantavirat	<i>Chairman of Fund Raising</i>
Mrs. Amporn Punsri	<i>Chairman of Research Projects</i>
Mrs. Renoo Piaseu	<i>Chairman of Gift and Exchange</i>
Mrs. Boonta Wissawapaisal	<i>Chairman of Library Standard</i>
Mrs. Maenmas Chavalit	<i>Member</i>
Mrs. Pongpan Rattanabusit	<i>Member</i>
Miss Rasa Wongyoungyu	<i>Member</i>
Miss Kaimook Milinthalaka	<i>Member</i>
Mr. Chumpot Wanichakul	<i>Member</i>
Miss Karnmanee Suckcharoen	<i>Secretary I</i>
Mrs. Thara Kanakamani	<i>Secretary II</i>

THAI LIBRARY ASSOCIATION

273 - 275 Viphavadee Rangsit Road, Phayathai, Bangkok 10400

Tel. 2712084, 2710291

๓๕ ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ใน

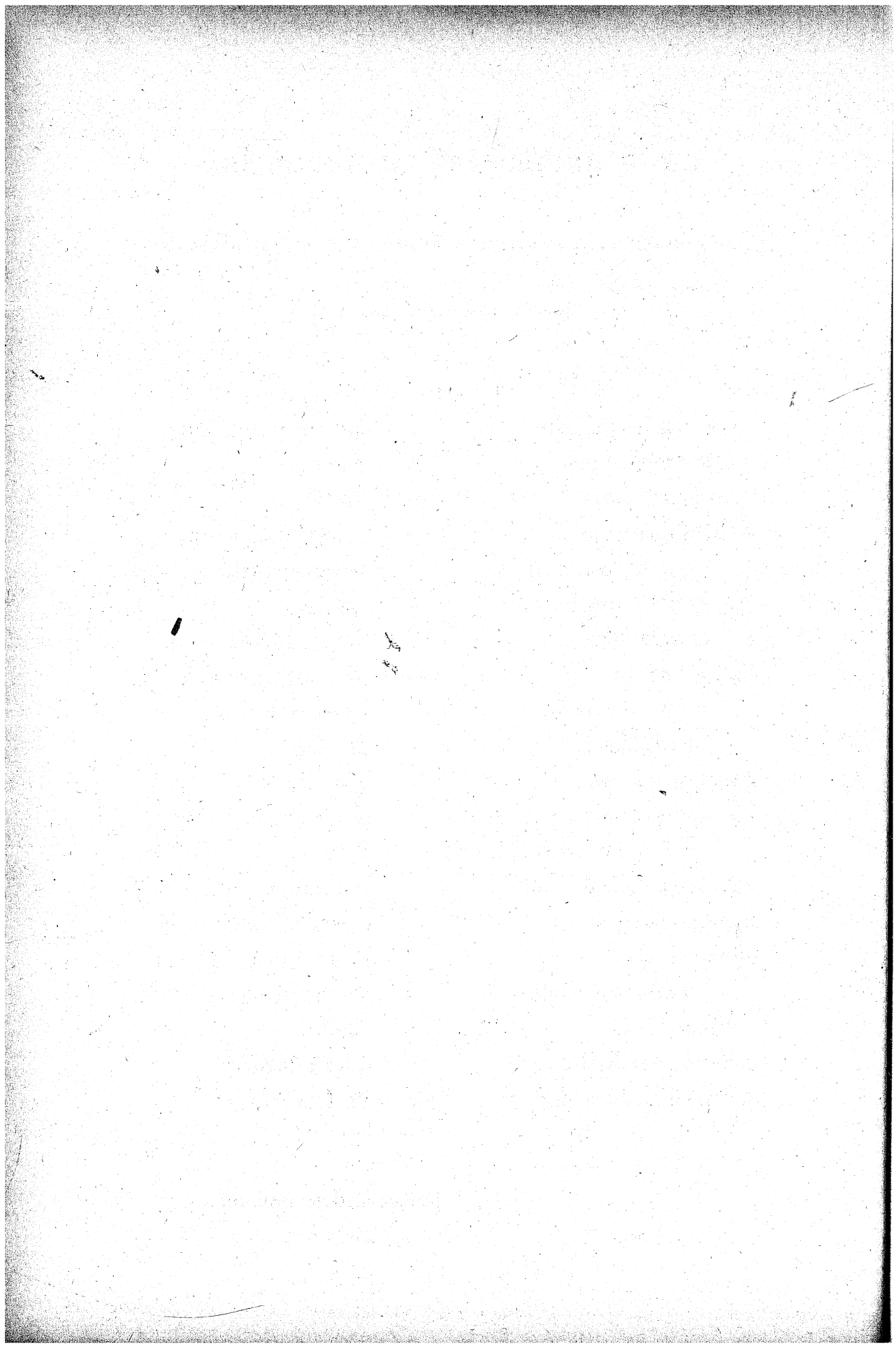
พระราชูปถัมภ์ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โคลงสี่

ชุมนุมปัญญาเลิศล้ำ
รวมสรรพความรู้ป้อน
คุณค่ายิ่งเพชรทอง
คือประทีปส่องชีพอื้อ
 อดุทธศาสตร์ฝรั่งพร้อม
หมวดหมู่สาระแสดง
บรรณารักษ์รวมแรง
เกิดก่อ “สมาคม” ได้
 จำนงเกียรติอยู่ยั้ง
สามสิบห้าปีปณิธาน
พัฒนาแหล่งวิชาชาญ
หมายมุ่งผดุงชาติล้วน
 ในราชูปถัมภ์เฟริศแพรว
สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ
สมาคมฯ มุ่งปฏิบัติ
อดีตอนาคตเฝ้า
 จำเรณูรอยบาทเบื้อง
ยังยิ่งเจตนาภรณ์
นำประทีปส่องชีพอุดม
เฉลิมพระเกียรติเกริกก้อง

คือ “ห้องสมุด” แฮ
ก่อเกื้อ
แพรวพราว
อ่านอ้างเป็นคุณ
ทุกแขนง วิชา
เชี่ยวชาญ
ตำริ ระบบแฮ
เด่นด้วยวัตถุประสงค์
นිරันดรกาล
ถ่องถ้วน
ชูชีพ ชนแฮ
เลิศล้ำพัฒนา
พิพัฒน์
โปรดเกล้าฯ
ภารกิจ แกร่งนา
สืบสร้างสรรเสริญ
บังคม พระเอย
ดั่งพร้อง
ดาลสุข ไผทนา
เด่นด้าวนිරันดร

คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ
นายกสมาคม

บทบรรณาธิการ

วัย ๓๕ ปีถ้าเป็นคนก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว กำลังทำงานสร้างตัวและสร้างฐานะ คนในวัยนี้บางครั้งเราเรียกว่า วัยทำงาน ถ้าพื้นฐานดี ความรู้ดี ขยันขันแข็ง และมีความมั่งคั่งก็จะเป็นผู้มีหลักฐานมั่นคงต่อไปในอนาคตอันใกล้ ผู้ใหญ่มักจะกล่าวว่า คนหรือหน่วยงานที่ดี เมื่ออายุน้อยก็มักจะมีปัญหา เมื่อเติบโตอายุมากขึ้นปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดน้อยไป

สมาคมห้องสมุดในวัย ๓๕ ปี ก็เช่นเดียวกัน กำลังอยู่ในระยะสร้างหลักฐานและความมั่นคงให้กับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ กรรมการบริหารของสมาคมหลายรุ่นได้เสียสละเข้ามาทำงานให้กับสมาคมและวิชาชีพมากมาย เช่น การทรงรับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยอยู่ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และความพยายามขยับขยายและส่งเสริมกิจกรรมจนเกิดวิวัฒนาการต่าง ๆ ในกิจกรรมของสมาคมเป็นระยะ ๆ จนถึงวันนี้สมาคมมีที่ดิน ซึ่งจะใช้เป็นทีก่อสร้างที่ทำการสมาคมเป็นทรัพย์สินของสมาคมเอง ทั้งนี้ก็ด้วยการตัดสินใจที่นายกองชม เชน้อยอย่างยิ่งของกรรมการบริหารสมาคมในสมัยนั้น เพราะถ้าไม่กล้าตัดสินใจซื้อที่ดินแปลงนี้ เราคงจะไม่มีโอกาสได้กรรมสิทธิ์ที่ดินที่จะเป็นที่ตั้งที่ทำการของสมาคมฯ ไปอีกนานหลายสิบปี เพราะราคาที่ดินที่สูงขึ้นหลายเท่าภายหลังการตัดสินใจซื้อไม่นานนัก ดังนั้นการช่วยกันรณรงค์หาเงินสมทบกองทุนเพื่อการก่อสร้างอาคารถาวรจึงเป็นหน้าที่ลำดับต่อไปของสมาชิกทั้งหลายของสมาคม

ในขณะที่ประเทศไทย กำลังเป็นประเทศที่มีการเติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็วมากในปัจจุบัน จนเป็นที่ยอมรับว่า เป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ซึ่งสามารถพัฒนาให้ก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ได้ นิตยสารฟอร์จูน รายงานว่าประเทศในเอเชียรุ่นต่อไปที่จะก้าวขึ้นเป็นชาติอุตสาหกรรมใหม่ (NICS) ในช่วง ๑๐ ปี ข้างหน้านั้นมีเพียงประเทศไทย เท่านั้นที่มีศักยภาพเพียงพอ แต่นั่นหมายความว่า ประเทศไทยจะต้องมีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเพื่อกำเนินการต่าง ๆ ในทุกสาขา ความเชื่อมั่นจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมาจากการมีข้อเสนอที่อยู่ในมือมากพอเพื่อประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้ รศ.ดร. ประจักษ์ พุ่มวิเศษ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวในการอภิปรายเรื่อง "ทิศทางของบรรณารักษสถานอุดมศึกษา" จัดโดย ชมรมบรรณารักษสถานอุดมศึกษา เมื่อ ๑ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ว่า ในปี ๒๕๓๔-๒๕๔๐ นี้สารนิเทศในเมืองไทยจะบูมที่สุด โดยเฉพาะบรรณารักษณ์ เอกสารสนเทศก็จะเป็นที่ต้องการมากทั้งในภาครัฐและเอกชนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความต้องการสารนิเทศที่เพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ

ท่านคงเห็นด้วยว่าวิชาชีพของเรานั้นนับวันแต่จะมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศทุกด้านเพิ่มมากขึ้นทุกที ในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสมาคมวิชาชีพที่จะเพิ่มความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ แหงั้น กองบรรณาธิการจึงได้นำเสนอข้อมูลส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ และ ขอเชิญชวนให้สมาชิกทั้งหลายร่วมกันผนึกกำลังความคิด กำลังกาย คล่าลังใจ เพื่อพัฒนาให้สมาคมวิชาชีพของเรา เป็นสมาคมวิชาชีพที่คงไว้ซึ่งเกียรติภูมิ สมกับที่อยู่ ในพระราชูปถัมภ์ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารียิ่ง ๆ ขึ้นไป

เปล่งศรี อิงศนิพันธ์
บรรณาธิการ

ตราบชพย้ง, สองเท่าต้องก้าวไป

วิภาพ คัญทัพ*

-๑-

อาจเริ่มจากความเจ็บความเรีบบง่าย
พอเหนื่อยหน่าย อ่อนอก, ค่อยผกผัน
ความตกใจ ตื่นตา สารพัน
ค่อยค่อยอยากบอกกันต่อต่อไป
ค่อยค่อยเปล่งสำเนียงเสียงอ้ออ
ค่อยค่อยทำท่วงท่าว่า-หวาด-ไหว
ค่อยค่อยรู้ค่อยค่อยรับจับความนัย
ค่อยเข้าอกเข้าใจกันและกัน
แล้วก็เริ่มไม่เจ็บไม่เรีบบง่าย
เริ่มดีลาลวกลายเริ่มดีสัน
เริ่มรู้ว่าเหนือฟ้ามีดาววัน
กลางคืนมีดวงจันทร์กระจ่างตา
ค่อยค่อยรู้ค่อยค่อยเห็นแยกเย็นร้อน
แยกรักไคร่อาทรถวิลหา
แยกเกลียดชังหยามหมิ่นแยกชินชา
ค่อยแจกแจจ้งแจ้งค่า-ภาษาคน

* สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช

-๒-

แล้วก็เริ่มไม่เจียบไม่เรียบงาย
มีความหมาย มีเลิศ มีเหตุผล
มีซับซ้อน ซ่อนค่า มายามนต์
มีพลิกแพลงแฝงกลประกวักกัน
ที่เคयर้องอือฮาอือฮิ....
เล่าเหตุการณ์ตามมีลำดับชั้น
ค่อยเล่นลั่นลีลาสารพัน
ไม่รู้ทัน หลงกล กำคนลวง
ทริมหาง น้ำใส ใบบ่ไม้สวय
เริ่มมีมวยมีหมัดกันหนักหน่วง
ที่เคยอยู่อย่างง่ายไปตามดวง
ก็เริ่มช่วงเริ่มชิง-หยิงทะนง

-๓-

มันเริ่มจากบันทึกการต่อสู้
ความเป็นอยู่ ความหวั่นไหว ความไหลหลก
ความคิดเห็น ความไฝ่ฝัน ความมั่นคง
ค่อยวาดกลเป็นหลักฐานเนิ่นนานมา
ค่อยค่อยขีดค่อยค่อยเขียนค่อยเรียนรู
ค่อยมีครู มีศิษย์ กิดค้นหา
อะไรคือความหมายในลีลา
เราเกิดมา อยู่ไป ทำไมกัน

-๔-

จากป่าดงพงไพรไกลเป็นเที่ยง
สูญสรรพสำเนียงเสียงสนั่น
ใครซ้ำเชื่องย็นหลับรับไม้ทัน

วันนั้นเขาฟาดฟันด้วยนิวเคลียร์
 เสียงที่วิวิทย์ระบว่า
 ฟรุ้งนทอนตีห้าอากาศเสีย
 จะไปไหนมาไหนรีบใส่เกียร์
 ก่อนที่ท่านจะเปลี่ยอยู่ริมทาง
 ความรู้ใหม่เกิดขึ้นทุกขณะ
 ที่เสียงหอยปล่อยปลระสมองว่าง
 ที่ต้นตัวจับประเด็นเป็นตาราง
 ใครเอ่ยอ้างอันใดใส่คอมพิว ฯ
 เมื่อโลกเราหมุนไปไม่หยุดยั้ง
 ใครรู้ข่าวเร็วสุดรถหน้าลิ้ว
 ทงเรื่องใหม่เรื่องเก่ามาเข้าคิว
 ใครชนว้ใช้ก่อนนอนฝันดี
 วันต่อวันไม่เงียบไม่เรียวง่าย
 ดูอะอะวุ่นวายไปทุกที
 ต้องเคลื่อนไหวเต้นร่วทุกนาที
 เวลาที่มีค่ามากเพราะอยากกรวย
 อะไรถูก อะไรผิด ต้องคิดหนัก
 พระยังมีงานหลักคอยไ้หวย
 นักการเมืองปากคมยอมลัมมวย
 ถ้าพลาดพลอเอออวยก็จับกัน
 ยกข่าวสารลับสนเพราะคนสื่อ
 ที่พาช้อ, หลงกลจนหัวบั้น
 อะไรถูก อะไรผิด คิดไม่ทัน
 ที่เชื่อมั่น, ก้าวพลาดเป็นปราชญ์พล้ง!

—๕—

เริ่มต้นจากความเจ็บความเรื้อรังง่าย

สูญมากความหมายขายความหวัง

ต้องเปิดตากอยุ่ หุคอยฟัง

ตราบซีพียง, สองเท่าต้องก้าวไว ---

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๑. ข้อย่อ

สมาคมนี้ชื่อว่า “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ใช้อักษรย่อ “สทท.” เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Thai Library Association Under the Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn ใช้อักษรย่อว่า “TLA”

๒. เครื่องหมาย

เครื่องหมายของสมาคมเป็นรูปวงรี ภายในวงรีมีรูปเทียนเหนือหนังสือ มีเปลวเทียนเป็นลายเส้นประกอบ ใต้หนังสือมีเลข ๒๔๙๗ ซึ่งเป็นปีก่อตั้งสมาคม และมีข้อความว่า “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย”

๓. ประวัติ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เริ่มมีการเคลื่อนไหวในระยะแรกที่จะจัดตั้งเป็นชมรมบรรณารักษ์ขึ้นในช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๔๙๕ โดยคณะผู้เข้ารับการศึกษาวินิจฉัยห้องสมุดภาคค่ำจำนวนหนึ่ง ซึ่งจัดโดยนางสาวเมรี แองเกลิมายเออร์ บรรณารักษ์ห้องสมุดสำนักข่าวสารอเมริกัน ต่อมาได้มีการรวมกลุ่มกันอีกครั้งหนึ่ง โดยคณะนักศึกษาวินิจฉัยห้องสมุดที่เข้ารับการอบรมของอาจารย์ฟูลไบรท์คนแรก คือ ดร. แฟรนเซส แลนเคอร์ สเปน ร่วมกับคณะแรกประมาณ ๑๐๕ คน เพื่อก่อตั้ง “ชมรมห้องสมุด” และโดยคำแนะนำของนายอภัย จันทวิมล ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสามัญศึกษา การก่อตั้งชมรมห้องสมุดจึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นการก่อตั้งสมาคมขึ้นเป็นนิติบุคคล และได้ติดต่อขอจดทะเบียนก่อตั้งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ต่อสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๔๙๖ โดย

ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ในตำแหน่งบังคับบัญชา
สภาวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้อนุญาต และได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจการเป็นสมาคมจากกรม
ตำรวจ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๙๗

๔. วัตถุประสงค์

- ๔.๑ ส่งเสริมความสามัคคีและการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก
- ๔.๒ ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ การศึกษาและวัฒนธรรม
โดยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งการจัดพิมพ์วารสาร
- ๔.๓ ส่งเสริมสถาบันห้องสมุดทั่วราชอาณาจักรเพื่อให้อุฒนาถาวร
- ๔.๔ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์กับสมาคมห้องสมุด
อื่น ๆ ทั้งในและนอกราชอาณาจักร
- ๔.๕ รักษาผลประโยชน์และส่งเสริมสถานภาพของผู้ประกอบวิชาชีพบรรณา-
รักษศาสตร์ให้ก้าวหน้ามั่นคง
- ๔.๖ รับผิดชอบ ให้คำแนะนำและจัดหาวัสดุ/ครุภัณฑ์ในการจัดห้องสมุดแก่
บุคคล นิติบุคคล องค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
ของสมาคม
- ๔.๗ เป็นแหล่งกลางรับการสนับสนุนจากบุคคล นิติบุคคล องค์กรหรือสถาบัน
ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสมาคม
- ๔.๘ ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

๕. กิจกรรม

๑. อบรมบรรณารักษ์ ปีละ ๒ ครั้ง
๒. ประชุมทางวิชาการบรรณารักษศาสตร์
๓. ประชุมใหญ่สามัญประจำปีในเดือนธันวาคมทุกปี
๔. จัดบรรยายทางวิชาการ
๕. จัดพิมพ์และรวบรวมเอกสารทางบรรณารักษศาสตร์เพื่อเผยแพร่
๖. นำบรรณารักษ์ร่วมประชุมทางวิชาการ บรรณารักษศาสตร์ต่างประเทศ เช่น
CONSAL, IFLA ฯลฯ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์

๗. ควบคุมและปรับปรุงมาตรฐานห้องสมุด
๘. หาทุนเพื่อส่งเสริมวิชาการบรรณารักษศาสตร์และพัฒนาห้องสมุด

๖. โครงการสำคัญ

๑. โครงการประกาศเกียรติคุณแก่ผู้มีอุปการคุณและสนับสนุนกิจการห้องสมุด
๒. โครงการคัดเลือกห้องสมุดดีเด่น
๓. โครงการนิเทศห้องสมุด
๔. โครงการแนะนำกิจกรรมจัดสัปดาห์ห้องสมุด
๕. โครงการให้ความร่วมมือกับกรมวิชาการในเรื่องห้องสมุด
๖. โครงการร่วมมือจัดกิจกรรมในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
๗. โครงการพัฒนาห้องสมุด
๘. โครงการเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ทางวิทยุ โทรทัศน์ แนะนำหนังสือและ
กิจกรรมสำคัญ

๗. สมาชิกและค่าบำรุงสมาชิก

สมาชิก มี ๕ ประเภท

๑. สามัญ	ปีละ	๑๒๐ บาท
	ตลอดชีพ	๑,๒๐๐ บาท
๒. วิสามัญ	ปีละ	๑๐๐ บาท
	ตลอดชีพ	๘๐๐ บาท
	นักศึกษาปีละ	๗๐ บาท
๓. นิติบุคคล	ปีละ	๒๐๐ บาท

สมาชิกทั้ง ๓ ประเภท จ่ายค่าธรรมเนียมแรกสมัคร คนละ ๑๐ บาท

๔. กิตติมศักดิ์

๕. อุปการะ

ทั้ง ๒ ประเภท ไม่เสียค่าบำรุงและค่าธรรมเนียม คณะกรรมการบริหารเชิญ

๘. ชมรมในสังกัดสมาคม มี ๗ ชมรม

๑. ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน (ช.ป.ช.)

๒. ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน (ช.บ.ร.)
๓. ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา (ช.บ.อ.)
๔. ชมรมห้องสมุดเฉพาะ (ช.พ.)
๕. ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ (ช.ส.บ.)
๖. ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี (ช.พ.อ.ท)
๗. ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ (ช.ท.ช.)

ผู้เป็นสมาชิกของสมาคม มีสิทธิ์เป็นสมาชิกชมรมได้ ๑ ชมรม โดยไม่ต้องเสียค่าบำรุงเพิ่ม ถ้าต้องการเป็นสมาชิกมากกว่า ๑ ชมรม ต้องเสียค่าสมาชิกเพิ่มชมรมละ ๒๕% ของค่าบำรุงของประเภทสมาชิกหรือตามระเบียบของชมรมนั้น ๆ

๘. คณะกรรมการบริหาร มีจำนวน ๒๕ คน

ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกสามัญของสมาคม โดยกรรมการเสนอแนะ ซึ่งมาจากผู้แทนของชมรมต่าง ๆ เป็นผู้เสนอรายชื่อให้สมาชิกเลือกตั้ง คณะกรรมการบริหารดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑. นายกสมาคม
๒. อุปนายกสมาคม ๒ ตำแหน่ง
๓. กรรมการและเลขานุการ ๒ ตำแหน่ง
๔. เทรญญิก ๒ ตำแหน่ง
๕. บรรณารักษ์
๖. ปฏิคม
๗. นายทะเบียน
๘. ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์
๙. ประธานแผนกวิชาการ
๑๐. ประธานแผนกประชาสัมพันธ์
๑๑. ประธานแผนกจัดทำวารสาร
๑๒. ประธานแผนกหาทุน
๑๓. ประธานแผนกจัดพิมพ์

๑๔. ประธานแผนกนิเทศห้องสมุด
๑๕. ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
๑๖. ประธานแผนกแลกเปลี่ยนหนังสือและสิ่งพิมพ์
๑๗. ประธานแผนกมาตรฐานห้องสมุด
๑๘. กรรมการกลาง ๔ ตำแหน่ง

๑๐. บริการของสมาคม

๑. จัดตั้งห้องสมุด
๒. ออกแบบแปลนห้องสมุด
๓. จำหน่ายวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ห้องสมุดทุกประเภท ได้มาตรฐานราคายุติธรรม (เงินสดลดเปอร์เซ็นต์)
๔. รับผิดชอบต่อหนังสือและทำบัตรรายการ
๕. รับผิดชอบหนังสือในราคาปกติ แถมบัตรรายการ
๖. รับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินงานห้องสมุด
๗. เป็นศูนย์กลางการรับและบริจาคหนังสือ
๘. บริการแจกฟรีวารสารและข่าวสมาคมแก่สมาชิกของสมาคม

๑๑. สำนักงานของสมาคม

ตั้งอยู่เลขที่ ๒๗๓, ๒๗๕ ถนนวิภาวดีรังสิต พญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

หัวหน้าสำนักงาน เลขานุการบริหาร

เจ้าหน้าที่ประจำ ๗ คน

ปฏิบัติงานประจำที่สมาคม

ตั้งแต่วันจันทร์-วันเสาร์

เวลา ๙.๐๐-๑๗.๐๐ น.

เฉพาะวันเสาร์ ๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.

โทรศัพท์สอบถาม ๒๗๑๒๐๘๔

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ :

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิก

สุทัศน์ กิติ
เรื่องศรี จุลละจินดา
เปล่งศรี อิงคนินันท์

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นสมาคมวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยมีวัตถุประสงค์ให้บริการและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพบรรณารักษ์ ในการดำเนินงานของสมาคมนั้น ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาคมและผู้สนใจนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงบริการและกิจการให้สอดคล้องกับความต้องการส่วนใหญ่ ดังนั้น ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๓๒ ซึ่งเป็นโอกาสครบรอบ ๓๕ ปี ของสมาคม กรรมการแผนกจัดพิมพ์จึงได้จัดทำแบบสำรวจขึ้น เพื่อสำรวจความเห็นทั้งจากสมาชิกและผู้สนใจ ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๒ ปรากฏว่า ได้รับความร่วมมือตอบแบบสำรวจจำนวน ๒๐๘ ชุด คิด

เป็นร้อยละ ๓๐.๒๓ ของผู้เข้าร่วมประชุม และลงทะเบียนจำนวน ๖๘๘ คน ซึ่งสรุปข้อมูลที่น่าสนใจได้ดังนี้

๑. สถานภาพส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสำรวจเป็นหญิง จำนวน ๑๗๐ คน ชายจำนวน ๓๓ คน และไม่ระบุจำนวน ๕ คน ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี จำนวน ๖๙ คน (ร้อยละ ๓๓.๑๗) รองลงมา มีอายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี จำนวน ๕๕ คน (ร้อยละ ๒๖.๔๔) ตามตารางที่ ๑

สำหรับห้องสมุดและหน่วยงานที่สังกัด ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ทำงานในห้องสมุดโรงเรียน จำนวน ๖๗ คน (ร้อยละ ๓๒.๒๑) รองลงมา ทำงานในห้องสมุดเฉพาะ

และห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (ร้อยละ ๒๔.๐๔ และ ๒๑.๑๕) ดังรายละเอียดในตารางที่ ๒

๒. ความสัมพันธ์กับสมาคมห้องสมุด ฯ

ผู้ตอบแบบสำรวจเป็นสมาชิกสมาคมจำนวน ๘๗ คน (ร้อยละ ๔๑.๘๓) และเคยเป็นสมาชิก จำนวน ๑๕ คน (ร้อยละ ๗.๒๑) ในจำนวนนี้ ได้สังกัดชมรมต่าง ๆ ของสมาคม ปรากฏว่าชมรมที่ผู้ตอบแบบสำรวจสังกัดเป็นจำนวนมากที่สุด คือ ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา (จำนวน ๓๔ คน) รองลงมา คือ ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน (จำนวน ๒๙ คน) และชมรมห้องสมุดเฉพาะ (จำนวน ๒๓ คน) นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสำรวจบางคน เคยร่วมทำงานกับสมาคมห้องสมุด ฯ ด้วย รายละเอียดเหล่านี้ปรากฏในตารางที่ ๓-๕

สำหรับผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสมาคมมีจำนวนมากกว่าสมาชิก คือ มีจำนวน ๙๖ คน (ร้อยละ ๔๖.๑๓) โดยให้เหตุผลและข้อคิดเห็น สรุปได้ดังนี้

- ไม่ทราบรายละเอียดการสมัครเป็นสมาชิก ขาดการติดต่อและการเข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี สมาคมควรส่งเอกสารหรือข้อมูล ไปให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง เพื่อเชิญชวนเข้าร่วมเป็นสมาชิก หรือ

- การต่ออายุ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง
- ไม่ทราบประโยชน์การเป็นสมาชิกสมาคม และผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความจำเป็นและความสำคัญ
- ไม่สามารถเบิกจ่ายเงินบำรุงการศึกษาหรือเงินประเภทอื่นเป็นค่าสมาชิกได้
- บรรณารักษ์ต้องจ่ายค่าสมาชิกเอง
- ไม่สะดวกต่อการเดินทาง เพราะอยู่ต่างจังหวัด

๓. กิจกรรมและบริการของสมาคมห้องสมุด ฯ ที่เข้าร่วม

๓.๑ การร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี และการประชุม/บรรยาย/สัมมนาทางวิชาการ

ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ เคยเข้าร่วมการประชุมใหญ่สามัญประจำปี จำนวนมากที่สุดเข้าร่วม ๑-๕ ครั้ง (๑๒๒ คน) สำหรับการประชุม/บรรยาย/สัมมนา เคยเข้าร่วม ๑-๕ ครั้ง เป็นจำนวนมากที่สุด (๙๐ คน) รายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๖

๓.๒ การใช้สิ่งพิมพ์ที่สมาคมห้องสมุด ฯ จัดพิมพ์

จากตารางที่ ๗ สิ่งพิมพ์ที่ผู้ตอบแบบสำรวจใช้เป็นจำนวนมากที่สุด คือ วารสารห้องสมุด (จำนวน ๑๕๑ คน) เป็นการได้รับวารสารในนามสมาชิกเอง ๗๐ คน ใช้ในห้องสมุด ๖๑ คน และใช้ของผู้อื่น ๑๐ คน รอง

ลงมา ใช้ประโยชน์จากคู่มือการปฏิบัติงาน เช่น หัวเรื่อง เลขหมู่ ข่าวสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ เอกสารประกอบการประชุมใหญ่สามัญประจำปี หนังสือวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์ และเอกสารอื่น ๆ

๓.๓ กิจกรรมและบริการอื่น ๆ ของสมาคมที่เคยให้บริการ

จากการสำรวจ ตามตารางที่ ๘ บริการที่ใช้มากที่สุด คือ การจำหน่ายวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ของห้องสมุด เช่น หนังสือ บัตร เครื่องมือซ่อมหนังสือ ตู้บัตรรายการ ปกวารสาร เป็นต้น (จำนวน ๖๙ คน) บริการที่ใช้รองลงมา คือ การอบรมบรรณารักษ์ (จำนวน ๕๒ คน) กิจกรรมและบริการของชมรมที่สังกัด (จำนวน ๔๐ คน)

๔. ความพอใจต่อการบริการและกิจกรรมของสมาคมห้องสมุด ฯ

บริการและกิจกรรมที่สำรวจความเห็นมี ๑๐ ประการ คือ งานโดยทั่วไปการประชุมใหญ่สามัญประจำปี การประชุม/บรรยาย/สัมมนาทางวิชาการ วารสารห้องสมุด เอกสารและสิ่งพิมพ์ที่สมาคมจัดพิมพ์ ข่าวสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ การอบรมบรรณารักษ์ การจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ของห้องสมุด กิจกรรมและบริการของชมรมที่สังกัด (ชมรมที่ ๑ และชมรมที่ ๒)

ส่วนใหญ่พอใจในระดับปานกลาง ถึงรายละเอียดในตารางที่ ๙

๕. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการบริการและกิจกรรมของสมาคมและชมรม

๕.๑ งานทะเบียนของสมาคมและชมรม

- ควรปรับปรุงให้ทันสมัย และการสอบถามควรได้รับคำตอบอย่างรวดเร็ว
- ควรแจ้งให้สมาชิกทราบทุกครั้ง เมื่อขาดการต่ออายุสมาชิก
- การทำงานยังล่าช้า
- การประสานงานของชมรมยังไม่ค่อยทั่วถึง

๕.๒ งานแผนกวิเทศสัมพันธ์

- ดำเนินงานได้ดีพอสมควร มีการติดต่อกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
- ต้องการให้นำระบบห้องสมุดในต่างประเทศที่ทันสมัยมาเผยแพร่แก่สมาชิก เช่น ห้องสมุดของประเทศในสแกนดิเนเวีย และยุโรป
- ไม่เคยได้รับประโยชน์จากแผนกนี้ คนที่ได้รับเชิญส่วนมากเป็นกรรมการบริหาร

๕.๓ งานแผนกวิชาการ

- ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ในลักษณะให้เปล่า และควรประชาสัมพันธ์งานวิชาการให้มาก

- ควรผลิตเอกสารตำราวิชาการที่นำไปใช้ในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนให้มาก และจำหน่ายในราคาถูกลงกว่าสำนักพิมพ์ทั่วไป
- รายการสนับสนุนทางวิชาการยังไม่ค่อยเห็นชัดเจน
- ควรจัดแนวทางการดำเนินงานชุมนุมห้องสมุด โดยผลิตตำรา สื่อ และอุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งวางนโยบายจุดประสงค์ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- ควรจัดอบรมบรรณารักษ์ในส่วนภูมิภาคอย่างน้อยปีละครั้ง หากจัดเฉพาะในกรุงเทพฯ ห้องสมุดขนาดเล็กจะไม่มีโอกาสมา เพราะไกลมาก และไม่มีเงินสนับสนุน

๕.๔ งานแผนกจัดทำวารสาร

- วารสารออกล่าช้า จนไม่ทราบวาระการออกที่แน่นอน ควรจัดทำให้สม่ำเสมอตรงต่อเวลา จัดส่งโดยไม่ขาดช่วง
- ควรมีบทความทางสารนิเทศ และคอมพิวเตอร์ในห้องสมุดในด้านต่างๆ ให้มาก
- เนื้อหาไม่ควรเน้นหนักทางวิชาการมากเกินไป ควรเป็นเรื่องที่คนทั่วไปอ่านได้ เช่น วรรณคดี นิยาย

- ขอเสนอแนะให้จัดทำแข่งกับนิตยสารต่างๆ ในตลาดหนังสือ เพื่อให้ประชาชนรู้จักสมาคมห้องสมุดอย่างกว้างขวาง
- ควรเปิดโอกาสรับบทความจากนักเขียนหน้าใหม่บ้าง
- ควรมีภาพประกอบ
- จัดทำได้ดี แต่กระจายไม่ทั่วถึง ควรส่งตามห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดประจำอำเภอ
- ควรออกเป็นรายบ็อกซ์ ทำรูปเล่มและเนื้อหาให้เร้าใจกว่าที่เป็นอยู่ โดยอาจเพิ่มราคาให้สูงขึ้น

๕.๕ งานแผนกหาทุน

- ขาดการประชาสัมพันธ์ ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และเห็นความสำคัญของการมีสมาคมห้องสมุดฯ ให้ประชาชนเห็นว่า การบริจาคเงินและสิ่งของ หรือหนังสือให้ในกิจการห้องสมุดเป็นการบำเพ็ญกุศลประการหนึ่งด้วย
- ไม่ทราบว่าทุนที่หาได้นำไปใช้จ่ายอะไรบ้าง
- ควรให้สมาชิกช่วยเหลือห้องสมุดที่ประสบภัยทุกประเภทโดยรวดเร็วและประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกและบุคคลภายนอกทราบด้วย

๕.๖ งานแผนกจัดพิมพ์

- เอกสารต่าง ๆ ควรให้ชัดเจน และมีรูปเล่มนำอ่านมากกว่านี้

๕.๗ งานแผนกนิเทศห้องสมุด/งานห้องสมุดของสมาคม

- สมาคมห้องสมุดและศึกษานิเทศก์ ควรไปนิเทศโรงเรียนต่างจังหวัดบ้าง เพื่อบรรณาธิกรณจะได้รู้จักติดต่อสัมพันธ์กัน ควรจัดทำโครงการเยี่ยมห้องสมุดโรงเรียนทุกแห่ง ทำนองเดียวกับหมอนามัยไปเยี่ยมบ้าน เพื่อให้เห็นสภาพห้องสมุดตามความเป็นจริง เป็นการช่วยเหลือห้องสมุดเล็ก ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานห้องสมุดใหญ่ และทำให้นักเรียนจำนวนมากได้ใช้บริการ โรงเรียนหลายแห่งไม่มีบรรณาธิกรณ ถ้าได้รับการชี้แนะจากสมาคมในลักษณะการเยี่ยมจะทำให้พัฒนางานห้องสมุดได้ผลกว่าการจัดประชุมสามัญในหัวข้อกว้าง ๆ และเก็บค่าลงทะเบียนถึง ๕๐๐ บาท
- ควรให้ความสนใจนิเทศห้องสมุดของกรมอาชีวศึกษาบ้าง
- ควรนิเทศในด้าน การตอบปัญหาของบรรณาธิกรณ และวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมชุมนุมห้องสมุดในโรงเรียนมัธยม

- ควรจัดนิทรรศการเกี่ยวกับกิจการห้องสมุด

- ควรมีการนิเทศติดตามผลมากกว่านี้

- ควรมีการเยี่ยมชมแนะนำห้องสมุดที่ดีเด่นในค้ำต่าง ๆ

- ควรจัดคณะกรรมการตรวจเยี่ยม และให้คำแนะนำห้องสมุดต่าง ๆ เป็นประจำห้องสมุดแห่งหนึ่ง ๆ ควรได้รับการตรวจเยี่ยมอย่างน้อยปีละ ๑-๒ ครั้ง

๕.๘ งานแผนกมาตรฐานห้องสมุด

- ควรเผยแพร่ให้ระดับหัวหน้าสถานศึกษาทราบถึงมาตรฐานของห้องสมุดเพื่อปรับปรุงห้องสมุดได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

- ควรจัดประชุมชมรม และจัดทำมาตรฐานห้องสมุดแต่ละประเภท ไว้เป็นแนว และมีการปรับปรุงทุกปี

- ควรผลิตเอกสารสน ๆ ง่าย ๆ ระบุมาตรฐานห้องสมุดเท่าที่จำเป็นต้องมี เช่น พื้นที่ ที่นั่งอ่าน จำนวนหนังสือวารสาร เป็นต้น

- ควรมีเอกสารเผยแพร่ก่อนการประชุม

๕.๙ งานแผนกวิจัยและพัฒนา

- ควรมีงานให้สมาชิกได้ศึกษาบ้าง

- ควรจัดสรรเงินงบประมาณให้สมาชิกแต่ละชมรมที่ต้องการวิจัย เพื่อความก้าวหน้าของหน่วยงาน

๕.๑๐ งานแผนกแลกเปลี่ยนหนังสือและสิ่งพิมพ์

- ไม่ค่อยรู้จักแพร่หลาย
- ยังไม่เคยแลกเปลี่ยนหนังสือและสิ่งพิมพ์ ควรประชาสัมพันธ์ให้มาก เพื่อให้ห้องสมุดต่างๆ ทราบวิธีการ และหลักเกณฑ์ ในการแลกเปลี่ยน

๕.๑๑ งานประชาสัมพันธ์

- ไม่ค่อยทราบข่าวสารและเอกสารอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ต่างจังหวัด บางคนไม่ได้รับข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งหนังสือเชิญประชุมสามัญประจำปี

๕.๑๒ การประชุมสามัญประจำปี

- การจัดประชุมทุกปีมีประโยชน์ต่องานวิชาชีพมาก ควรจัดให้มีต่อไปทุกปี
- การประชุมใหญ่สามัญประจำปีควรจัดต่อเนื่องใน ๒ ปี ปีแรกแจ้งเรื่องที่จะจัดทำ ปีที่ ๒ เป็นการประเมินผล ในขณะนี้ ไม่มีการประเมินผลหรือติดตามผล
- ควรแนบหนังสือจากต้นสังกัดด้วย เช่น กรมสามัญศึกษา และควรส่งเรื่องถึงผู้บริหารด้วย
- หัวข้อประชุม ควรจัดหัวเรื่องที่ห้องสมุด

ทุกประเภทเข้าถึง หัวข้อ^๕ที่^๕คน^๕เข้าประชุม ส่วนใหญ่ไม่สนใจเข้าไม่ถึง เพราะเหมาะกับห้องสมุดมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยมากกว่า ระบบสารนิเทศควรมีเพียง ๓ กลุ่ม คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ครั้งต่อไป ควรหาหัวข้อการประชุมที่มีประโยชน์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

- การจัดประชุมและหัวข้ออภิปรายไม่ควรเน้นเฉพาะสมาชิกสมาคม
- วิทยากร ไม่ควรมุ่งเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงด้านห้องสมุด ควรเชิญวิทยากรที่มีบทบาทต่อหัวข้อการประชุมแต่ละครั้ง จะทำให้ผู้เข้าประชุมเกิดทัศนะร่วมกัน

- การประชุมกลุ่มย่อยไม่ควรมุ่งเฉพาะห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นตัวแทนจากห้องสมุดโรงเรียน และห้องสมุดประชาชน
- ค่าลงทะเบียนค่อนข้างแพง เพราะเก็บค่าอาหารและทัศนศึกษาต่างหาก
- สถานที่ประชุม ควรจัดเตรียมให้เรียบร้อยก่อนวันประชุม การชักซ้อมกับผู้เข้ารับพระราชทานเกียรติบัตร และได้รางวัลควรดำเนินการก่อนวันประชุม เพื่อเตรียมพร้อมในวันประชุม

- ควรแก้ไขเรื่องระบบเสียง
- ควรเปลี่ยนสถานที่ประชุม และควรวาง
หน่วยงานอื่น ๆ มาร่วมจัดนิทรรศการ
ให้สอดคล้องกับการประชุม ดีกว่าการ
ฟังบรรยายอย่างเดียว
- วันประชุมยาวนานเกินไป
- ควรมีการประเมินผลการประชุม เพื่อ
ประเมินความก้าวหน้าของสมาคม
- การต้อนรับยังไม่เพียงพอ ผู้เข้าประชุม
ไม่ค่อยทราบวิธีการ ยังขาดความเป็น
กันเอง และควรมีการเลี้ยงอาหารว่าง
- การแถลงผลงานในการประชุมใหญ่
สามัญประจำปี ถ้าเป็นไปได้ควรมี
เสนอในรูปแบบสื่อมวลชน หรือสไลด์
หรือรูปถ่ายก็ได้

๕.๑๓ การบริหารงานของสมาคม

- ควรให้ประธานแต่ละชมรมประชุมคณะ
กรรมการบริหารด้วย เพื่อประสานงาน
กันโดยใกล้ชิด สมาคมควรมีความ
สัมพันธ์กับชมรมมากกว่าเดิม
- ควรปรับปรุงแผนงานบางแผนก รวม
แผนงานที่มีลักษณะงานคล้ายกัน เช่น
ฝ่ายจัดพิมพ์กับวารสาร หรือรวมทั้ง
วิชาการกับแผนกนิเทศห้องสมุดและ
แผนกมาตรฐานทบทวนบทบาทและ
หน้าที่ของแผนกต่าง ๆ ให้กระจ่างชัด
- ควรทบทวนระเบียบว่าด้วยการเลือกตั้ง
กรรมการบริหาร และควรแก้ไข

อย่างไรให้การทำงานของกรรมการ
บริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- กรรมการอาวุโสควรพิจารณาให้คนรุ่น
ใหม่ที่แม้ได้คะแนนไม่สูง และไม่เป็นที่
รู้จักเข้าบริหารสมาคมบ้าง
- สมาคมควรมีจุดประสงค์เป็นปี ๆ หรือ
ตามวาระคณะกรรมการว่าจะทำงาน
ด้านใดเป็นเรื่องหลัก และเชิญชวน
สมาชิกให้ร่วมมือ
- ทำไมสมาชิกหลายคนเข้าช่วยงานของ
สมาคมและชมรมต่าง ๆ ได้ไม่นานก็
ต้องถอยห่างออกมา และขณะเดียวกัน
มีกรรมการ/อนุกรรมการหลายคนที่ไม่
ได้ช่วยงานอย่างจริงจัง

๕.๑๔ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- การสั่งซื้อวัสดุครุภัณฑ์จากสมาคม ฯ
เป็นจำนวนมาก ควรบริการส่งฟรี
- วัสดุอุปกรณ์ที่สมาคมจำหน่ายมีราคา
แพงกว่าที่ราชการกำหนดราคามาตรฐาน
ทำให้ไม่สามารถใช้บริการได้
- สมาคมควรมีการผลักดันสถานภาพของ
บรรณารักษ์ในสถาบันต่าง ๆ ให้เป็นที่
รู้จักในหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
อื่น ๆ
- ที่ตั้งใหม่ของสมาคมทางไกลไป
- เจ้าหน้าที่ของสมาคมตอบคำถามไม่
กระจ่าง

ตารางที่ ๑ ผู้ตอบแบบสำรวจจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า ๒๕ ปี	๖	๒.๘๘
๒๖-๓๐ ปี	๕๕	๒๖.๔๔
๓๑-๓๕ ปี	๖๙	๓๓.๑๗
๓๖-๔๐ ปี	๓๗	๑๗.๗๙
๔๑-๔๕ ปี	๑๖	๗.๖๙
๔๖ ปีขึ้นไป	๒๓	๑๑.๐๖
ไม่ระบุ	๒	.๙๖
รวม	๒๐๘	๑๐๐

ตารางที่ ๒ ผู้ตอบแบบสำรวจจำแนกตามหน่วยสังกัด

ห้องสมุด/หน่วยงานสังกัด	จำนวน	ร้อยละ
ห้องสมุดโรงเรียน	๖๗	๓๒.๒๑
ห้องสมุดประชาชน	๒๔	๑๑.๕๔
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา	๔๔	๒๑.๑๕
ห้องสมุดเฉพาะ	๕๐	๒๔.๐๔
หอสมุดแห่งชาติ	๒	.๙๖
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์	๙	๔.๑๓
อื่น ๆ	๕	๒.๔๐
ไม่ระบุ	๗	๓.๓๗
รวม	๒๐๘	๑๐๐

ตารางที่ ๓ ผู้ตอบแบบสำรวจจำแนกตามสมาชิกภาพ

สมาชิกภาพ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
เป็นสมาชิก	๘๗	๔๑.๘๓	สมาชิกสามัญ (๘๐) - ตลอดจนชีพ (๕๐) - รายปี (๓๐) สมาชิกวิสามัญ (๗) - ตลอดจนชีพ (๓) - รายปี (๔)
เคยเป็นสมาชิก	๑๕	๗.๒๑	
ไม่เป็นสมาชิก	๙๖	๔๖.๑๕	
ไม่ระบุ	๑๐	๔.๘๑	
รวม	๒๐๘	๑๐๐	

ตารางที่ ๔ ชมรมของสมาคมที่สมาชิกสังกัด

ชมรมที่สังกัด	ชมรมที่ ๑	ชมรมที่ ๒
ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน (ช.ป.ช)	๑๒	๑
ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน (ช.บ.ร)	๒๙	๒
ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา (ช.บ.อ.)	๓๔	๔
ชมรมห้องสมุดเฉพาะ (ช.พ)	๒๓	—
ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ (ช.ส.บ.)	๑	—
ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี (ช.พ.อ.ท.)	๑	๒
ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ (ช.ท.ช.)	๑	๑
รวม	๑๐๑	๑๐

ตารางที่ ๕ บทบาทการดำเนินงานร่วมกับสมาคมห้องสมุด ฯ

บทบาทการดำเนินงานในฐานะ	จำนวน
กรรมการบริหารสมาคม	๘
กรรมการบริหารชมรม	๑๓
กรรมการ/อนุกรรมการดำเนินงานเฉพาะเรื่อง งานอื่น ๆ เช่น	๒๑
- กองบรรณาธิการวารสารห้องสมุด	
- วิทยาการ	
ไม่ระบุ	๑๖๒

หมายเหตุ ผู้ตอบแบบสำรวจบางคนทำงานหลายตำแหน่ง

ตารางที่ ๖ การร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี และประชุม/บรรยาย/สัมมนาทางวิชาการ

การร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี การประชุม/บรรยาย/สัมมนา

จำนวนครั้ง	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑-๕ ครั้ง	๑๒๒	๕๘.๖๕	๙๐	๔๓.๒๗
๖-๑๐ ครั้ง	๒๙	๑๓.๕๔	๑๖	๗.๖๙
๑๑-๑๕ ครั้ง	๕	๒.๔๐	๕	๒.๔๐
มากกว่า ๑๕ ครั้ง	๗	๓.๓๗	๙	๔.๓๓
ไม่ระบุ	๔๕	๒๑.๖๔	๘๘	๔๒.๓๑
รวม	๒๐๘	๑๐๐	๒๐๘	๑๐๐

ตารางที่ ๗ การใช้สิ่งพิมพ์ที่สมาคมห้องสมุดจัดพิมพ์

ประเภทสิ่งพิมพ์	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
วารสารห้องสมุด	๑๔๑	๒๒.๐๗	รับวารสารเอง ๗๐ ใช้ในห้องสมุด ๖๑ ใช้ของผู้อื่น ๑๐
คู่มือการปฏิบัติงาน เช่น หัวเรื่อง เลขหมู่	๑๒๒	๑๙.๐๙	
ข่าวสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย	๙๘	๑๕.๓๔	
เอกสารประกอบการประชุมใหญ่ สามัญประจำปี	๙๓	๑๔.๕๕	
หนังสือวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์	๘๓	๑๒.๙๙	
บรรณานุกรม/บรรณนิทัศน์	๓๑	๔.๘๕	
หนังสือเด็ก	๒๓	๓.๖๐	
หนังสือวรรณกรรมแปล	๑๑	๑.๗๒	
ไม่ระบุ	๓๗	๕.๗๙	
รวม	๖๓๙	๑๐๐.๐๐	

ตารางที่ ๘ กิจกรรมและบริการอื่น ๆ ของสมาคมฯ ที่เคยใช้บริการ

กิจกรรมและบริการ	จำนวน	ร้อยละ
การจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ห้องสมุด	๖๙	๓๔.๖๗
การอบรมบรรณารักษ์	๕๒	๒๖.๑๓
การให้คำปรึกษาในการดำเนินงานห้องสมุด	๑๐	๕.๐๓
การนิเทศห้องสมุด	๗	๓.๕๒
บริการห้องสมุดของสมาคม ฯ	๕	๒.๕๑
การแลกเปลี่ยนหนังสือและสิ่งพิมพ์	๔	๒.๐๑
การจัดตั้งและออกแบบแปลนห้องสมุด	๑	๐.๕๐
กิจกรรมและบริการของชมรมที่สังกัด	๔๐	๒๐.๑๐
กิจกรรมและบริการของชมรมที่ไม่ได้สังกัด	๑๑	๕.๕๓
รวม	๑๙๙	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔ ความพอใจต่อบริการและกิจกรรมของสมาคมห้องสมุดฯ

บริการและกิจกรรมของสมาคม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ระดับ	จำนวน ไม่ตอบ
	๕	๔	๓	๒	๑		
๑. การดำเนินงานโดยทั่วไป							
๑.๑ สถานที่ตั้งของสมาคม มีความเหมาะสม						๒.๖๑	๒๑
๑.๒ เวลาทำการและเปิด บริการเหมาะสม						๓.๓๘	๓๕
๑.๓ ค่าสมาชิกมีความเหมาะสม						๓.๑๖	๓๙
๑.๔ บริการที่ได้รับจากการเป็น สมาชิกมีความเหมาะสม						๒.๖๓	๔๘
๒. การประชุมใหญ่สามัญประจำปี							
๒.๑ หัวข้อประชุมมีความ เหมาะสม						๓.๕	๑๖
๒.๒ ประโยชน์ที่ได้รับ						๓.๓๒	๑๘
๒.๓ ความสะดวกในการเข้า ร่วมประชุม						๓.๖๕	๒๕
๓. การประชุม/บรรยาย/สัมมนา ทางวิชาการ							
๓.๑ ประโยชน์ที่ได้รับ						๓.๕๑	๓๐
๓.๒ ความสะดวกในการ เข้าร่วมประชุม						๓.๖๑	๓๖

ตารางที่ ๔ (ต่อ)

บริการและกิจกรรมของสมาคม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ระดับ	จำนวน ไม่ตอบ
	๕	๔	๓	๒	๑		
๔. วารสารห้องสมุด							
๔.๑ ประโยชน์ที่ได้รับ						๓.๖๘	๔๓
๔.๒ เนื้อหาทันต่อความ ก้าวหน้าทางวิชาการ						๓.๔๙	๔๒
๔.๓ ความสม่ำเสมอในการ ได้รับวารสาร						๒.๖๘	๔๖
๕. เอกสารและสิ่งตีพิมพ์ที่สมาคมจัดพิมพ์							
๕.๑ ประโยชน์ที่ได้รับ						๓.๕	๔๕
๕.๒ เนื้อหาตรงกับความต้องการ						๓.๔๓	๔๒
๕.๓ ราคามีความเหมาะสม						๓.๒๖	๔๕
๖. ข่าวสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย							
๖.๑ ประโยชน์ที่ได้รับ						๓.๔๔	๔๒
๖.๒ เนื้อหาทันสมัย และ ตรงกับความต้องการ						๓.๓๙	๔๒
๖.๓ ความสม่ำเสมอในการได้รับ ข่าวสาร						๒.๙๕	๔๖
๗. การอบรมบรรณารักษ์							
๗.๑ ประโยชน์ที่ได้รับ						๓.๖๖	๖๑
๗.๒ ระยะเวลาในการ จัดมีความเหมาะสม						๓.๔๐	๖๖

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

บริการและกิจกรรมของสมาคม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ระดับ	จำนวน ไม่ตอบ
	๕	๔	๓	๒	๑		
๑๐.๒ ประโยชน์ของข่าวสาร และสิ่งตีพิมพ์						๓.๒๓	
๑๐.๓ ประโยชน์ของการ บรรยาย อบรม/สัมมนา		/				๓.๓๑	

สุธน กศิริ

อาจารย์

สำนักบรรณสารการพัฒนา

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เรืองศรี จุลละจินดา

หัวหน้าฝ่ายสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปล่งศรี อิงคนินันท์

หัวหน้าห้องสมุดและศูนย์เอกสารการสัตว

คณะสัตวแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิวัฒนาการห้องสมุดไทย

Thai's Library Development

วราพจน์ วีระพลิน*

VORAPOT VERAPHLIN

“การคัดลอกพระไตรปิฎก ได้กุกุศลแรง และมักจะทำอุทิศถวายวัด โดยให้พระสงฆ์ เป็นผู้เก็บรวบรวม... ไว้ในหอไตร... หอไตร จึงนับว่าเป็นห้องสมุดแต่เดิมของไทย”

ตามธรรมชาติมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาที่มีอารยธรรมความเจริญนั้น ย่อมจะมีแหล่งที่เก็บข้อมูลทางด้านศิลปวิทยาการทุกอย่างของชนชาติตนไว้ เพื่อเป็นที่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ของคนในชาติตน และเป็นการอนุรักษ์ความรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ให้สูญหายไป นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งสรรพวิทยาการของประเทศนั้น สำหรับประเทศไทยเราก็มีแหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ของประเทศ ซึ่งเราเรียกว่า “ห้องสมุด” เหตุที่เรียกห้องสมุด เพราะวาท้องหมายถึงตอนหรือส่วนของเรือนที่ใช้เก็บกระดาษที่ทำเป็นเล่ม ซึ่งสมัยก่อนหมายถึงสมุดข่อย สมุดไทยดำ สมุดไทยขาว เป็นต้น

ดังนั้นจึงควรที่เราจะทราบถึงประวัติความเป็นมาของห้องสมุดไทยที่มีมาแต่โบราณ

ห้องสมุดของไทยแต่เดิมนั้นเริ่มมาจาก “หอไตร” ซึ่งเป็นที่เก็บหนังสือผูก พวกคัมภีร์ใบลานต่าง ๆ โดยคนไทยสมัยนั้นมีความเชื่อในประเพณีการสร้างหนังสือ ถือว่าการคัดลอกพระไตรปิฎกได้กุกุศลแรงและมักจะทำอุทิศถวายวัด โดยให้พระสงฆ์เป็นผู้เก็บรวบรวมหนังสือผูกเหล่านี้ไว้ในหอไตร หอไตรนี้ย่อมาจากคำว่า “หอพระไตรปิฎก” นั่นเอง “หอไตร” จึงนับว่าเป็นห้องสมุดแต่เดิมของไทย ซึ่งมีการสร้างขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี และตามหลักฐานในศิลาจารึกปรากฏว่ามีมานานแล้วอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าปี พ.ศ. ๑๙๒๑ ลักษณะหอไตรของสุโขทัยนั้นเป็นค้ำสี่เหลี่ยมมีหลังคาแหลมคล้ายทับกับข้าว แต่มีเสาเดียวปักอยู่กลางบ่อน้ำเล็ก ๆ ซึ่งมีหุ่น

จำลองแสดงอยู่ที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรี-
 สัชชนาลัย ตัวอย่างของหอไตรยุคเก่าในสมัยใกล้
 เคียงนั้นคือ หอไตรที่วัดพระสิงห์ จังหวัด
 เชียงใหม่ ซึ่งเป็นศิลปะแบบเชียงแสนรุ่นแรก
 ที่รับอารยธรรมจากพุกาม ส่วนหอไตรในสมัย
 ยุคชวาถูกพม่าเผาในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ จึงไม่
 ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ในโกลาตี แชรแวงส
 ได้กล่าวถึงเรื่องห้องสมุดไว้ในหนังสือประวัติ
 ศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักร
 จักรสยามว่า “กล่าวถึงภิกษุที่สนใจศึกษาพระ
 ราชพงศาวดารชาติต่าง ๆ ในพระศาสนาและ
 จดหมายเหตุของชาติ ซึ่งจะเรียกว่า “ครู
 อาจารย์” และ “ผู้เขียนค้นเรื่องสวรรคตพิภพ
 จากหอหนังสือของพระสังฆราชองค์หนึ่ง ซึ่งมี
 ชื่อเสียงมาก และได้ขอให้พวกอาลักษณ์คัด
 ลอกข้อความให้” นอกจากนี้ได้กล่าวถึงการ
 รับราชสารของราชทูตในพระบรมหาราชวังว่า
 เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงอ่านทราบความ
 แล้วก็ส่งคืนให้แก่เสนาบดีผู้รับไปเก็บไว้ใน
 หออาลักษณ์แห่งราชอาณาจักร ซึ่งราชสาร
 ต่าง ๆ ได้รับการรวบรวมเก็บรักษาไว้เป็น
 อย่างดี (คงเป็นหอหลวง) และยังปรากฏ
 ความในหนังสือคำให้การขุนหลวงหาวัด ประ
 คู์ทรงธรรม ว่า “มีหอหลวงใส่พระราชดำรับ
 แต่ก่อนมาอยู่ในสระมุกกำแพงสวนกระต่าย
 แสดงว่าสมัยอยุธยานี้มีเอกสารจดหมายเหตุ

มีหอไตรในวัดและหอหลวงในพระบรมมหา-
 ราชวัง ส่วนสมัยกรุงธนบุรีนั้นมีหลักฐานว่า
 พระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงสร้างหอพระไตรปิฎก
 หลวงชั้น โดยคัดลอกพระไตรปิฎกจากเมือง
 นครศรีธรรมราช แล้วเก็บไว้ในหอพระไตร
 ปิฎกหลวงสำหรับพระนคร ที่สร้างขึ้นในบริเวณ
 พระราชวัง ปัจจุบันคือ หอไตรที่วัดระฆัง
 โฆสิตาราม ซึ่งปัจจุบันได้บูรณะปฏิสังขรณ์
 ใหม่จนงดงาม นอกจากนี้พระเจ้าตากสินยัง
 โปรดฯ ให้เสาะแสวงหาต้นฉบับตัวเขียน
 (Manuscripts) ตำรับตำราและวรรณกรรม
 ต่าง ๆ ที่หลงเหลืออยู่ แล้วโปรดให้สร้าง
 “หอพระสมุด” (Royal House of Books)
 ขึ้นในวังหลวงเพื่อเก็บวรรณกรรมและต้นฉบับ
 ตัวเขียนเหล่านั้น ให้อนุชนได้ศึกษาเล่าเรียน
 กันต่อไป สมัยนี้จึงปรากฏคำเรียกเอกสารหลาย
 ฉบับในสมัยกรุงธนบุรีว่า (ฉบับหลวง) แสดง
 ให้เห็นว่าน่าจะมี “หอหลวง” เก็บรักษา
 เอกสารเหล่านั้น แต่งานจดหมายเหตุศาสตรา-
 กมนั้นได้พบงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเรียก
 ว่า “จดหมายเหตุห้องอาลักษณ์” ซึ่งมีวิธีการ
 จดบันทึกโดยตั้งวัน เดือน ปี เป็นหลัก ต่อมา
 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์นั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้สถาปนากรุง-
 เทพฯ เป็นเมืองหลวงในปี พ.ศ. ๒๓๒๖ ได้
 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างหอพระไตรปิฎก

หลวงจีนเรียกว่า “หอพระมณฑิยธรรม” เพื่อเก็บรวบรวมพระไตรปิฎกกับหนังสือทางพระพุทธศาสนาให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนของสงฆ์ พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ นอกจากนี้ก็มี “หอศาสตราคม” ตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังหลวงเป็นสถานที่เก็บรักษาดวงชะตา และพระสุพรรณบัฏของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ ตลอดจนเครื่องรางของขลัง สมุดหนังสือ เครื่องเขียน ส่วนพระองค์ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่จัดทำบันทึกจดหมายเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ทำนองสมุดข่อย เรียกกันว่าจดหมายเหตุหอศาสตราคม ซึ่งเป็นการบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นตามปฏิทิน โดยเอาวัน เดือน ปี ตั้งเป็นหลัก วันใดมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นก็บันทึกไว้อย่างย่อ ๆ เป็นประโยชน์ในการสอบค้น วัน เดือน ปี เพื่อเรียบเรียงพงศาวดารหรือวิเคราะห์เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ สมัยรัตนโกสินทร์นี้เอกสารราชการที่เป็นต้นเรื่องจะเก็บรักษาไว้ที่ศาลาลูกขุน ซึ่งมี ๓ หลัง คือ ไว้สำหรับประชุมข้าราชการชั้นสูงฝ่ายตุลาการ เรียกว่า ลูกขุน ณ ศาลาหลวงหลังหนึ่งและสำหรับประชุมข้าราชการชั้นสูงฝ่ายตุลาการ ๒ หลัง เรียกวมกันว่า ลูกขุน ณ ศาลา โดยเป็นของข้าราชการฝ่ายพลเรือน ๑ หลัง ฝ่ายทหาร ๑ หลัง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธาราม) ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก (ราชวรมหาวิหาร) เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ - ๒๓๙๑ เป็นเวลาถึง ๑๖ ปี โดยมีพระราชประสงค์ที่จะทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทำให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของประชาชนทั่วไปหรือเป็นมหาวิทยาลัยของประชาชน โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เพราะสมัยก่อนวัดคือ สถาบันที่ประชาชนใช้เป็นสถานศึกษาหาความรู้ รวมทั้งเป็นการรวบรวมสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ อันเป็นการรักษาวัฒนธรรมไทยให้เป็นมรดกสืบไป ดังนั้นจึงมีการเปรียบวัดพระเชตุพนฯ ได้ว่าเป็นห้องสมุดประชาชนแห่งแรกของประเทศไทย เพราะที่วัดนี้ใช้พระอุโบสถ พระระเบียง ศาลาราย ผนังของวัดจารึกสรรพวิชาต่าง ๆ เช่น ตำรายา ตำราแพทย์ และมีโสตทัศนวัสดุพวกรูปเขียน รูปปั้นต่าง ๆ ถ้วย จึงเป็นเหมือนห้องสมุดหนังสือเรียนที่บันทึกเรื่องราวทางวิทยาการหรือศาสตร์ต่าง ๆ เหมือนห้องสมุดในสมัยโบราณดังเช่น ห้องสมุดดินเหนียวของพระเจ้าอัสเซอร์บานิปาล (Assurbanipal) ที่เมืองนิเนอเวห์ (Nineveh) นอกจากนี้วัดพระเชตุพนฯ ยังมีหอไตรประจำวัดที่เรียกว่า “หอมณฑิยธรรม” ซึ่งนับว่าเป็นห้องสมุดประจำวัด พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ โปรด

พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธาราม) ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก (ราชวรมหาวิหาร) เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ - ๒๓๙๑ เป็นเวลาถึง ๑๖ ปี โดยมีพระราชประสงค์ที่จะทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทำให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของประชาชนทั่วไปหรือเป็นมหาวิทยาลัยของประชาชน โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เพราะสมัยก่อนวัดคือ สถาบันที่ประชาชนใช้เป็นสถานศึกษาหาความรู้ รวมทั้งเป็นการรวบรวมสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ อันเป็นการรักษาวัฒนธรรมไทยให้เป็นมรดกสืบไป ดังนั้นจึงมีการเปรียบวัดพระเชตุพนฯ ได้ว่าเป็นห้องสมุดประชาชนแห่งแรกของประเทศไทย เพราะที่วัดนี้ใช้พระอุโบสถ พระระเบียง ศาลาราย ผนังของวัดจารึกสรรพวิชาต่าง ๆ เช่น ตำรายา ตำราแพทย์ และมีโสตทัศนวัสดุพวกรูปเขียน รูปปั้นต่าง ๆ ถ้วย จึงเป็นเหมือนห้องสมุดหนังสือเรียนที่บันทึกเรื่องราวทางวิทยาการหรือศาสตร์ต่าง ๆ เหมือนห้องสมุดในสมัยโบราณดังเช่น ห้องสมุดดินเหนียวของพระเจ้าอัสเซอร์บานิปาล (Assurbanipal) ที่เมืองนิเนอเวห์ (Nineveh) นอกจากนี้วัดพระเชตุพนฯ ยังมีหอไตรประจำวัดที่เรียกว่า “หอมณฑิยธรรม” ซึ่งนับว่าเป็นห้องสมุดประจำวัด พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ โปรด

ให้สร้างขึ้นเก็บพระไตรปิฎกฉบับเทศมุนุม เพื่อให้พระและเณรได้ศึกษาพระธรรมวินัย และมีหอไตรที่บริเวณตำหนักวาสกรี ๑ แห่ง ที่บริเวณสังฆาวาสของวัดสำหรับพระราชคณะ อีก ๓ แห่งด้วย

“หอหลวง ... เรือนที่ใช้เก็บหนังสือของหลวง... มีมาแต่โบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา นับว่าเป็นห้องสมุดของพระเจ้าแผ่นดิน”

วิวัฒนาการห้องสมุดไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ในช่วงระยะเวลาไม่ได้แบ่งให้เห็นเด่นชัด เนื่องจากมีระยะเวลาคาบเกี่ยวและซ้อนกันตลอด จึงจะขอกล่าวเป็นเรื่อง ๆ เป็นลำดับไป คือ เรื่องหอหลวง หอพระมณฑียรธรรม หอพระสมุดวชิรญาณ อพุทธสาสนะสังคหะ หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครและห้องสมุดนิลสันเขย์

หอหลวง ในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ นอกจากหอไตรหรือห้องสมุดในวัดแล้วยังมี (หอหลวง) (Royal Library) หรือหอหนังสือที่มีฐานะเป็นหอจดหมายเหตุประจำราชสำนัก ซึ่งใช้เป็นที่เก็บรักษาหนังสือซึ่งเป็นแบบฉบับตำรับ ตำราและจดหมายเหตุราชการบ้านเมือง มาแต่สมัยอยุธยา “หอหลวง” เป็นคำย่อมาจาก “หนังสือหลวง” ซึ่งในหนังสือเก่าจะกล่าวถึงเสมอว่าเป็นฉบับหลวง เช่นเดียวกับในสมัยอยุธยา โดยหนังสือหอหลวงนั้นจะมีชื่อ

อาลักษณ์ผู้คัดและผู้ทานอยู่ข้างกัน และมีคำว่า “ข้าพระพุทธเจ้า” นำหน้าชื่อทุกเล่ม ในภาษาไทยนั้น “หอ” แปลว่า เรือน ซึ่งใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หอพระ หอนั่ง “หอหลวง” จึงแปลว่า เรือนที่ใช้เก็บหนังสือของหลวง หอหลวงนั้นมีมาแต่โบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา นับว่าเป็นห้องสมุดของพระเจ้าแผ่นดิน หอหลวงนี้ตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวังมาแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ดังที่สมเด็จพระยาจ่างราชานุภาพทรงเล่าว่า “ฉันเคยเห็นเป็นตึกชั้นเดียวหลังหนึ่งอยู่ริมถนนตรงหน้าพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย มีอาลักษณ์เป็นพนักงานรักษาหนังสือหอหลวง “อาลักษณ์เป็นพนักงานประจำหอ ทำหน้าที่บันทึกจดหมายเหตุประจำราชสำนัก) โดยที่ได้ตั้งที่ทำการที่กรมอาลักษณ์ ณ ตึกหอหลวงนี้ด้วย จึงเรียกชื่ออีกอย่างว่า “ห้องอาลักษณ์” ใน พ.ศ. ๒๔๑๕ นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้าง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อตึกหอหลวงกับตึกข้าราชการกรมอื่นๆ ที่อยู่แถวเดียวกันลงเพื่อจะสร้างใหม่ให้งดงามเข้ากับพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท แต่หาที่เก็บหนังสือหอหลวงไม่ได้ จึงขนเอาไปเก็บรักษาไว้ที่วังของกรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ ผู้บังคับบัญชากรม

พระอาลักษณ์ ซึ่งวังของท่านอยู่ที่ติดกับวัดพระเชตุพนฯ ด้านทิศใต้เป็นเวลาหลายปี ซึ่งเวลานั้น ข้าราชการบริพารของกรมหลวงบดินทรไพศาลได้ลักลอบขโมยหนังสือดีๆ ขยายแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ต่อมา พ.ศ. ๒๔๓๘ กรมพระสมมตอมรพันธ์ ทรงเป็นผู้บังคับบัญชากรมอาลักษณ์ ได้ทรงให้ย้ายหนังสือหอหลวงจากวังกรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณกลับไปเก็บรักษาไว้ ณ ออฟฟิศหลวง ซึ่งไม่ทรงทราบจำนวนทั้งหมด จน พ.ศ. ๒๔๔๗ เมื่อจะส่งหอพระสมุดสำหรับพระนครนั้น คณะกรรมการได้ปรึกษากันหาวิธีซื้อหนังสือหอหลวงฉบับเขียนที่สูญหายไปกลับคืนมา โดยไม่ถามแหล่ง

ที่มาของหนังสือ และสมเด็จพระยาตำราภานุภาพเป็นผู้ซื้อแต่ผู้เดียว จึงได้หนังสือฉบับสำคัญกลับคืนมาเป็นจำนวนมาก เมื่อรวมหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครใน พ.ศ. ๒๔๔๘ จึงมีหนังสือหอหลวงนำมาเก็บรักษาไว้ประมาณ ๓,๐๐๐ เล่ม ซึ่ง ม.จ. ปิยะภักดีนาถ ได้ซื้อหนังสือสะสมไว้จำนวนมาก และได้ขยายแก่หอสมุดแห่งชาติทั้งหมด ทางหอสมุดแห่งชาติได้รวบรวมหนังสือหอหลวงทั้งหมดอันได้แก่หนังสือตัวเขียน สมุดไทย ไบลาน กระจาขสาต้นฉบับ ไม้ที่แผ่นหนังสือโบราณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี ในปัจจุบัน

“หอพระสมุดวชิรญาณนี้เป็นสถาบันสำหรับพระญาติพระวงศ์ ได้ใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียน ยังไม่ได้เป็นหอสมุดสาธารณะ จึงควรขยายกิจการของหอพระสมุดวชิรญาณ ให้เป็นหอสมุดใหญ่สำหรับพระนคร”

หอพระมณฑิยธรรม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๖ เพื่อเป็นหอพระไตรปิฎกหลวงในพระบรมมหาราชวังที่เก็บรวบรวมพระไตรปิฎก (Tripitaka) และหนังสือทางพระพุทธศาสนา (Buddhist Scriptures) นับเป็นหอสมุดพุทธศาสนาของหลวงครั้งแรกแห่งกรุง-

รัตนโกสินทร์ กับใช้เป็นสถานที่เรียนหนังสือและศึกษาค้นคว้าของพระและเณรในสมัยนั้น ซึ่งผู้ใช้หอพระมณฑิยธรรมนี้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาเล่าเรียนสำหรับกษัตริย์ ขุนนาง และพระเท่านั้น เดิมหอพระมณฑิยธรรมหลังแรกสร้างอยู่กลางสระ ตั้งอยู่ ณ ที่ตั้งพระมณฑปในวัดพระศรีรัตนศาสดารามทุกวันนี้ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้ทำสังคายนา พระไตรปิฎกที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และทรงสร้างพระไตรปิฎกหลวงตามที่สังคายนา สำเร็จ นำมาไว้ในหอพระมณเฑียรธรรม ขณะมีมหรศพสมโภชดอกไม้ไฟได้ตกลงบน หลังคาหอพระมณเฑียรธรรมเกิดไฟไหม้ขึ้น แต่ชนพระไตรปิฎกออกได้ทัน จึงถมสระสร้าง พระมณฑปใหม่ขึ้นแทนเป็นที่ไว้พระไตรปิฎก ผังมณฑปมีลักษณะเป็นลายเทพนม องค์ พระมณฑปแกะสลักลวดลายปิดทองประดับ กระจากผนัง มีซุ้มประตูเข้าสู่มณฑปทั้งสี่ด้าน โดยมีบันไดนาถเป็นทางขึ้น ภายในพระมณฑป มีเสื่อสานด้วยลวดเงินปูอยู่เต็มพื้นและได้ตั้งตู้ ทรงมณฑปประดับมุกลวดลายงดงาม มีขนาดใหญ่กว่าประตูพระมณฑปโดยตั้งอยู่ตรงกลาง ใช้เก็บพระไตรปิฎกฉบับที่ได้ทำสังคายนา พระมณฑปและตู้ทรงมณฑปประดับมุกนี้จัด เป็น ศิลปกรรม ชั้นเอกใน สมัย รัตน โกสินทร์ สร้างโดยเจ้าพระยามหาเสนา (บุญนาค) ใน รัชกาลที่ ๑ แต่พระมณฑปนี้มีขนาดคับแคบ ไม่พอเก็บพระไตรปิฎกหลวงได้หมด สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหา-สุรสิงหนาท จึงสร้างหอพระมณเฑียรธรรม ถวายใหม่อีก ๑ หลัง อยู่มมุวัดพระศรีรัตน-ศาสดาราม ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ตรง กลางระหว่างปราสาทพระเทพบิดรและพระ-

ศรีรัตนเจดีย์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายโบสถ์หรือวิหาร มีพื้นที่กว้างขวางขึ้น หอพระมณเฑียรธรรมนี้ นอกจากใช้เป็น ที่เก็บพระไตรปิฎกหลวงแล้ว ยังใช้เป็น ที่เล่าเรียนของพระเณร รวมทั้ง ใช้เป็นที่สอบบาลีสนามหลวงของพระเณร เพื่อเลื่อนฐานะเปรียญธรรม ตลอดจนเป็นที่ ประชุมลูกขุน ณ ศาลา เพื่อร่างพระราชสาส์น ที่มิไปต่างประเทศ และแปลพระราชสาส์น ต่างประเทศแทนหอพระราชสาส์น ครองกรุง-ศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังเป็น ที่ตั้งพระนามจารึก พระสุพรรณบัฏของพระบรมวงศานุวงศ์ที่ ประสูติใหม่ตั้งแต่ในรัชกาลที่ ๑-๓ มีกรมราช-บัณฑิตเป็นพนักงานรักษาหนังสือ มาตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ ๑ พระไตรปิฎกที่เก็บรักษาไว้ ในหอพระมณเฑียรธรรมมี ๑๔ ฉบับ คือ ฉบับ คุรุเดิม ฉบับทองใหญ่ ฉบับรองทรง ฉบับ ทองชุบ ฉบับรดน้ำแดง ฉบับรดน้ำเอ็ก ฉบับรดน้ำโท ฉบับทองน้อย ฉบับเทพชุมนุม ฉบับชูปย่อ ฉบับอักษรรามัญ ฉบับล่องชาด ฉบับทองทิบ ฉบับพิมพ์ นอกจากนี้หนังสือ โบราณ ๑๔ ฉบับนี้แล้ว ยังมีหนังสือลายมือ เขียน (Manuscripts) เช่น หนังสืออรรถ-หนังสือแปลร้อย หน้าที่สำคัญของหอพระ-มณเฑียรธรรมคือ รักษาหนังสือเก่าต้นฉบับ ที่มีอยู่ไม่ให้ชำรุดลง หรือให้ชำรุดอย่างช้าที่ สุดเมื่อ ม.จ. ประภากร มาลากุล เป็นอธิบดี

กรมราชบัณฑิตในรัชกาลที่ ๕ ได้ให้บัณฑิตคัดหนังสือที่เป็นประโยชน์ให้ความรู้ รวมถึงพิมพ์เป็นสมุดเรียกว่า “หนังสือมณฑลเชียรธรรม” ออกจำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้พิมพ์เพียง ๒ ตอนจึงเลิกไปเพราะ ม.จ. ประภากร สันตพิทักษ์ย์ ต่อมาหอพระมณฑลเชียรธรรมได้ย้ายคัมภีร์ใบลานไปเก็บรักษาที่หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครเมื่อได้ตั้งขึ้น

หอพระสมุดวชิรญาณ มีประวัติความเป็นมาจากการที่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ถวายเป็นที่ดินริมแม่น้ำหน้าวัดประยุรวงศาวาส ๑ แปลง แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างตึก ๓ หลังไว้ให้ฝรั่งเช่าเป็นโกดังเก็บสินค้า โดยขอยืมเงินจากพระคลังข้างที่มาสร้าง พอถึง พ.ศ. ๒๔๒๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้นำเงินค่าเช่าใช้พระคลังข้างที่ครบแล้วยังมีเงินเหลือ จึงโปรดฯ ให้ทำหนังสือพระราชทานกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดิน ๕๘ ส่วนและพระราชทานเงินครั้งแรกเมื่อวันศุกร์

เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ อันตรงกับวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ซึ่งทุกพระองค์ได้มาพร้อมกันในการบำเพ็ญพระราชกุศลประจำปีทุกปี จน พ.ศ. ๒๔๒๓ สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข กรมหลวงพิชิตปรีชากร และสมเด็จพระกรมพระเทวะวงศ์วโรปการ ได้ปรึกษากับพระเจ้าลูกยาเธอและพระเจ้าลูกเธอในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการทำคุณประโยชน์ โดยนำเงินส่วนแบ่งค่าเช่าตึกมาร่วมกันจัดตั้งหอพระสมุดสำหรับราชตระกูล เพื่อเฉลิมพระเกียรติยศและสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง ๒ พระองค์ ซึ่งทุกพระองค์ทรงเห็นชอบพร้อมกัน จึงได้จัดตั้งหอพระสมุดวชิรญาณขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๔ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ และทรงตั้งกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณชุดแรก คือ

- สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุวงษ์วรเดช
- กรมหลวงพิชิตปรีชากร
- สมเด็จพระกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ
- กรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์
- สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
- พระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์
- สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

- เป็นสภานายก
- เป็นอุปนายก
- เป็นเลขาธิการ
- เป็นกรรมสัมพันธ์
- เป็นกรรมสัมพันธ์
- เป็นกรรมสัมพันธ์
- เป็นกรรมสัมพันธ์

โดยใช้ชื่อหอสมุดว่า “วชิรญาณ” ตามพระนามเดิมของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ขณะทรงผนวชเป็นภิกษุ ในสมัยนั้นการศึกษาได้เจริญมากขึ้น การจัดการศึกษาได้พัฒนามากขึ้นและเริ่มมีห้องสมุดแบบสมัยใหม่เกิดขึ้น หอพระสมุดวชิรญาณ ได้ใช้เป็นที่สำหรับศึกษาค้นคว้าของพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าและฝ่ายในตามแบบอย่างห้องสมุดในยุโรป เช่น ส่งหนังสือตำราต่าง ๆ จากต่างประเทศเข้ามาให้บริการ มีคณะกรรมการบริหาร มีบรรณารักษ์ควบคุมดูแลห้องสมุด แต่หอพระสมุดวชิรญาณในสมัยแรกก็ยังมีลักษณะเป็นห้องสมุดเฉพาะที่ให้บริการบุคคลเฉพาะกลุ่มคือ พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการในวังเท่านั้น หอพระสมุดที่ตั้งอยู่ที่ตึกใหม่ โรงทองเก่าตรงข้ามพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท แต่ตึกยังสร้างไม่เสร็จจน พ.ศ. ๒๔๒๗ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดหอพระสมุด เมื่อวันที่อาทิตย์ เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ ปีวอก ๗ ห้องที่ย้ายมาอยู่ใต้ถุนของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อเริ่มต้นมีหนังสือไทย ๑๒๕ เล่ม หนังสือต่างประเทศ ๑๔๔ เล่ม ที่สมาชิกแบ่งประทานมาจากห้องสมุดส่วนพระองค์ คณะกรรมการหอสมุดได้ตั้ง

ข้อบังคับหอพระสมุดเรียกว่า “กฎหมายสำหรับหอพระสมุดวชิรญาณ” และรับสมาชิกเพิ่มเติมทั้งวิสามัญและสามัญ พร้อมทั้งสนับสนุนการเขียนหนังสือโดยออกหนังสือพิมพ์วชิรญาณเมื่อเริ่มต้น หอพระสมุดวชิรญาณเป็นหอสมุดแบบเสียค่าบำรุง (Subscription Library) พ.ศ. ๒๔๓๐ ได้ย้ายหอพระสมุดจากห้องขึ้นตำพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทมาอยู่ที่ตึกใหม่ระหว่างพระมหาปราสาทกับประตูพินานไชยศรี คือส่วนหนึ่งของกรมราชองครักษ์ (ปัจจุบันคือห้องสมุดเฉพาะ สำนักราชเลขาธิการ) และเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๒ ได้มีการฉลองหอพระสมุดเป็นงานพิธีแจกหนังสือวชิรญาณสุภาสิต ต่อมา พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้ย้ายหอพระสมุดวชิรญาณมาอยู่ที่ตึกพิพิธภณฑ์เก่าซึ่งอยู่นอกประตูพินานไชยศรี หลังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม คือศาลาสหทัยสมาคมหรือหอทองคอกเตี้ย (ปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นที่พระราชทานเลี้ยงพระสุธารสแก่แขกบ้านแขกเมือง) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดหอพระสมุดแห่งใหม่นี้ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๓๕ ซึ่งได้ตั้งที่ทำการอยู่ ณ ที่นตลอดมา หอพระสมุดวชิรญาณมีอายุอยู่ได้ ๒๕ ปี จึงถูกยุบรวมเป็นหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร

หอพุทธศาสนสังคหะ หอสมุด^๕นี้ได้ออก
ตั้งขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ
ทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างหอธรรมขึ้นใน
บริเวณวัดเบญจมบพิตร เพื่อเป็นที่ศึกษาพระ
ธรรมวินัยของพระภิกษุ สามเณรของวัด แต่
มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคพระไตรปิฎกหนังสือทาง
พระพุทธศาสนา สิ่งของต่าง ๆ อันเป็นบริวาร
มากมาย เกินกว่าที่จะเก็บในหอธรรม จึงทรง
สร้างหอพุทธศาสนสังคหะขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ณ พระที่นั่งทรงธรรม
ชั้นบน ในวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม โดย
มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพระไตรปิฎกและ
คัมภีร์ทางพุทธศาสนาเข้าไว้ด้วยกันในภาษา
ต่าง ๆ ทางตะวันออก และรวมหมวดสิ่งของ
เข้าไว้ในหอธรรม เช่น ตู้ใส่หนังสือ ผ้าห่ม
คัมภีร์ ผ้าห่อต้นฉบับ ธรรมาสน์ หนังสือ
ที่รวบรวมไว้แบ่งเป็น ๒๓ หมวด คือ

๑. พระไตรปิฎกบาลีจารอักษรขอมบน
ใบลาน ๑ จบ
๒. คัมภีร์พระอรรถกถาฎีกาโยชนา
หนังสือเกร็ดต่าง ๆ
๓. หนังสือต่าง ๆ ที่นักปราชญ์โบราณ
แต่งไว้ เช่น ไตรภูมิ
๔. หนังสือลัทธาวิเสสแบบเรียนภาษา
มกธ

๕. หนังสือแบบเรียนที่มีตัวกระเรียน
เช่น มุลกัจจายน
๖. หนังสือแปลร้อย แปลชาตก เช่น
มโหสถ
๗. หนังสือเทศนาสำหรับถวายเทศน์
พิเศษ และเทศน์เป็นหนังสือแปลร้อย
๘. หนังสือที่ลงพิมพ์ตัวหนังสือไทยใน
เรื่องพระพุทธศาสนาที่เป็นภาษามกธ เช่น
ธรรมบทและที่เป็นภาษาไทย
๙. ชาตกซึ่งผูกเป็นคำฉันท์ คำโคลง
คำกลอน หนังสือสวด ซึ่งอ้างว่าเป็นเรื่อง
พุทธศาสนา
๑๐. หนังสือลาวที่เกี่ยวข้องเรื่องพุทธ-
ศาสนาพงศาวดาร
๑๑. หนังสือมอญ พม่า บาลี อรรถกถา
ซึ่งมีผู้แต่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
๑๒. หนังสือลังกบาลี และอรรถกถา
ซึ่งมีผู้แต่งเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและสมุทว่า
ด้วยเจดีย์สถานในลังกา
๑๓. พระไตรปิฎก จีน ญี่ปุ่น ซึ่งกล่าว
ด้วยพระพุทธศาสนา
๑๔. พระไตรปิฎกและหนังสือเกี่ยวกับ
พระพุทธศาสนาพิมพ์เป็นอักษรเทวนาครีและ
สันสกฤต
๑๕. พระไตรปิฎก บาลีอรรถกถาฎีกา
พิมพ์อักษรโรมัน

๑๖. พระไตรปิฎก ภาษาสันสกฤต ภาษา
มกธ พิมพ์ด้วยอักษรโรมัน

๑๗. แปลพระสูตรต่าง ๆ เป็นภาษา
ต่างประเทศ

๑๘. หนังสือซึ่งแต่งว่าด้วยพระพุทธ-
ศาสนา นอกจากที่เป็นคำคัดค้าน

๑๙. หนังสือซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้นคว้าใน
อินเดีย

๒๐. พระพุทธโอวาทที่เขียนบนลานทอง
แดงลงรักปิดทองหรือจารบนแผ่นงา แผ่นศิลา
หรือคำจารึกซึ่งเกี่ยวข้องด้วยพระพุทธศาสนา

๒๑. ตูหนังสือของเก่าซึ่งมีฝีมือในการทำ
งดงาม หีบ กรอบคัมภีร์ กากะเยีย (หีบวาง
เก็บคัมภีร์) ผ้าห่อ สายรัดหุหนังสือที่เป็นของ
เก่าทำอย่างงดงามที่มีเจ้าของเป็นผู้รอบรู้ในพระ
ปริยัติธรรมหรือเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์สูง

๒๒. ปกใบลานลายรดน้ำ พระธรรมที่
มีรูปเขียน หนังสือสวดที่มีรูปเขียน

๒๓. รูปเจดีย์ สถานที่เกี่ยวข้องในพระ-
พุทธศาสนาที่ท่งถ่าย เขียนและพิมพ์

หนังสือของหอพุทธศาสนสังคหะมีอักษร
หลายอย่างและหลายภาษา เช่น ภาษาพม่า
สิงหล รามัญ ลาว ญีปุ่น มกธ ฯลฯ งาน
ของหอพุทธศาสนสังคหะคือ ส่งเสริมการพิมพ์
หนังสือเก่าแจกในงานต่าง ๆ หรือพิมพ์จำหน่าย

เอง และการทำทะเบียนแยกประเภทหนังสือ
และสิ่งของในหอพุทธศาสนสังคหะ มีหนังสือ
ตีหลายฉบับ เช่น หนังสือของพระองค์เจ้าปฐม
วงศ์ในกรมพระราชวังหลัง นอกจากนั้นยังมีสิ่ง
ของต่างๆ ที่มีผู้ถวายไว้ในหอพุทธศาสนสังคหะ
๔ อย่าง คือ หนังสือแปลกๆ เครื่องใช้ในการ
รักษาหนังสือ รูปต่าง ๆ และบริวาร พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้ง
กรรมการชุดแรกของหอพุทธศาสนสังคหะเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๔๓ โดยมีกรมพระสมมตอมรพันธุ์
เป็นนายกหอพุทธศาสนสังคหะและมีคนอื่น ๆ
อีก ๑๐ ท่านเป็นกรรมการ เมื่อประกาศตั้ง
หอพุทธศาสนสังคหะนั้น หอพระธรรมที่วัด
เบญจมบพิตรยังสร้างไม่เสร็จ จึงเก็บรักษา
หนังสือสิ่งของไว้ในตึกที่ตงหอพระสมุทวชิร-
ญาณ หน้าประตูพิมานไชยศรี โดยมีเจ้าหน้าที่
ทำงานเป็นแผนกหนึ่ง กรมพระสมมตอมรพันธุ์
ได้ทรงทำบัญชีหนังสือและสิ่งของที่ได้มาเก็บ
รักษาไว้ และเริ่มพิมพ์หนังสือเก่านี้จำหน่าย
ในงานการกุศล โดยเริ่มพิมพ์หนังสือเรื่องสวด
มนต์เมื่อ ปีฉลู พ.ศ. ๒๔๔๔ (ร.ศ. ๑๒๐)
อันเป็นต้นกำเนิดของหนังสือพิมพ์เรียกเก็บค่า
ภาคหอของหอสมุดแห่งชาติ (หอพระสมุท
วชิรญาณสำหรับพระนครเดิม) ต่อมาใน พ.ศ.
๒๔๔๘ นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ

ทรงให้จัดหนังสือพระไตรปิฎกส่งไว้หอธรรม
วัดเบญจมบพิตร ๑ ชุด สำหรับให้นักษ
สามเณรได้เรียน ส่วนหนังสือและสิ่งของในหอ
พุทธศาสนสังคหะเดิมนั้นโปรดเกล้าฯ ให้รวม
เข้าในหอพระสมุดสำหรับพระนคร หอสมุดนี้
ได้ตั้งมาเป็นเวลา ๖ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓-
๒๔๔๘ จึงรวมเข้าเป็นหอพระสมุดสำหรับ
พระนคร

หอสมุดวิริยญาณสำหรับพระนคร เมื่อ
วันที่ ๑๘ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงบำเพ็ญ
พระราชกุศลสนองพระเดชพระคุณพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าฯ ในคราวครบรอบวัน
พระราชสมภพ ๑๐๐ ปี ซึ่งทรงมีพระราช
ประสงค์จะทรงสร้างถาวรวัตถุที่เป็นประโยชน์
ขึ้นเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระบรมชนกนาถ
จึงได้ทรงหารือกับพระราชโอรสและพระราช
ธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ซึ่งทุก
พระองค์ก็ทรงเห็นชอบตามพระราชดำริที่ว่า
“หอพระสมุดวิริยญาณนั้นเป็นสถาบันสำหรับ
พระญาติพระวงศ์ ได้ใช้เป็นประโยชน์ในการ
ศึกษาเล่าเรียน ยังไม่ได้เป็นหอสมุดสาธารณะ
จึงควรขยายกิจการของหอพระสมุดวิริยญาณให้
เป็นหอพระสมุดใหญ่คู่พระนคร เพื่อให้
ประชาชนทั่วไปได้แสวงหาประโยชน์จากการ
อ่านหนังสือในหอสมุดด้วย”

โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ
โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงหอพระสมุด
วิริยญาณให้เป็นหอสมุดสำหรับพระนครโดยรวม
หอสมุดทั้ง ๓ แห่งคือ หอพระมณฑิยธรรม
หอพุทธศาสนสังคหะและหอพระสมุดวิริยญาณ
เข้าเป็นหอสมุดใหญ่สำหรับพระนคร และให้อยู่
ในความอุปถัมภ์อุดหนุนของรัฐบาลโดยตรง
ได้ประกาศเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๔
(พ.ศ. ๒๔๔๘) ให้เรียกว่า หอพระสมุดวิริยญาณ
สำหรับพระนคร (The Vajirana National
Library) นับว่าหอสมุดแห่งชาติถือกำเนิดขึ้น
เป็นครั้งแรกในประเทศไทย และพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้เสด็จพระราช-
ดำเนินเปิดหอสมุดนี้ เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๔๔๘ ซึ่งได้จัดทำหนังสือวิริยญาณอีก
ครั้งและได้เลิกจัดทำในปลายปี พ.ศ. ๒๔๔๘
จากการรวมเข้าเป็นหอสมุดสำหรับพระนครนั้น
แต่หอสมุดฯ ยังคงอยู่ ณ สถานที่เดิมที่ตึกหอ
กองคดี หน้าประตูพินานไชยศรี เพียงแต่
รวมหนังสือต่าง ๆ จากหอพุทธศาสนสังคหะ
และจากหอพระมณฑิยธรรมมาไว้เท่านั้น
การบริหารงานหอพระสมุดวิริยญาณตั้งแต่สมัย
แรกเริ่ม พ.ศ. ๒๔๒๔ มานั้น ได้ดำเนินการ
แบบเดิมมาตลอด ถึงแม้ต่อมาจะเปลี่ยนแปลง
เป็นหอพระสมุดวิริยญาณสำหรับพระนครแล้ว
ก็ตาม คือ มีกรรมสัมปาทิก ๑๑ คน ได้มี

บุคคลสำคัญในการ บริหารงาน หอพระสมุด
ตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม คือ

๑. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุ
วงศ์วรเดช เป็นสถานายก ปี พ.ศ. ๒๔๒๔
๒. กรมหลวงพิชิตปรีชากร เป็น
อุปนายก พ.ศ. ๒๔๒๔ เป็นสถานายก ปี
พ.ศ. ๒๔๒๖ และ ๒๔๒๘ เป็นตำแหน่งอื่นๆ
ในกรมสัมปาทิกมาโดยตลอด
๓. สมเด็จพระกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ
เป็นเลขาธิการ พ.ศ. ๒๔๒๔ เป็นสถานายก
ปี พ.ศ. ๒๔๒๗
๔. กรมพระสมมตอมรพันธุ์ เป็น
กรมสัมปาทิก (บรรณารักษ์) พ.ศ. ๒๔๒๗
เป็นสถานายก พ.ศ. ๒๔๓๐ พ.ศ. ๒๔๔๕
และ พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๘ นอกนั้นในช่วง
พ.ศ. ๒๔๒๘-๒๔๕๒ มาทรงเป็นเหรียญก
๕. สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
เป็นกรมสัมปาทิก พ.ศ. ๒๔๒๔ เป็นสกา
นายก พ.ศ. ๒๔๓๒ และ ๒๔๕๘-๒๔๗๔
ในช่วง พ.ศ. ๒๔๒๔-๒๔๕๗ ทรงเป็น
เลขาธิการ และเป็น บรรณารักษ์ สลับ กัน บ้าง
มาโดยตลอด
๖. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ
เป็นสถานายก พ.ศ. ๒๔๔๖ และ ๒๔๕๐-๒๔๕๒
ในช่วง ๑๐ ปีแรก หอพระสมุดฯ
ตั้งอยู่ภายในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งในช่วงนั้น

ราษฎรได้รับการศึกษามากขึ้น มีกระดาษแผ่น
หรือกระดาษฝรั่งใช้ โดยมีทั้งเอกสารตีพิมพ์
และเอกสารเขียนด้วยลายมือหรือพิมพ์ดีด ที่
กว่ากระดาษเปลาม้วนยาวๆ แบบสมัยก่อนที่คลี่
ลำบาก มีการถ่ายทอดความรู้โดยการคัดลอก
และมีโรงพิมพ์พิมพ์หนังสือแพร่หลายขึ้น ทำ
ให้จำนวนสิ่งพิมพ์เพิ่มมากขึ้น ในอีก ๑๑ ปี
ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าฯ ทรงพิจารณาเห็นว่าหอพระสมุด
นั้นตั้งอยู่ในที่รโหฐานและคับแคบเกินไป ไม่
สามารถขยายพื้นที่ได้ จึงทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้ย้ายออกมาตั้งอยู่ที่ตึกถาวรวัตถุ หน้า
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ตำบลสนามหลวง
เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ซึ่งเมื่อ
แรกนั้นมีหนังสือไม่ถึง ๑๐,๐๐๐ เล่ม ใน
พ.ศ. ๒๔๖๖ มีกระแสพระบรมราชโองการให้
กรรมการหอพระสมุดมีหน้าที่ตรวจตรารักษา
ของโบราณ ศิลปจารึก จึงโอนมาอยู่ในความ
ดูแลของหอพระสมุด ครั้นอีก ๑๐ ปีต่อมา
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระ-
ราชทาน พระราชหัตถเลขา และ หนังสือ ส่วน
พระองค์ของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ
เจ้าอยู่หัวแก่หอพระสมุดฯ และให้
พระราชทานนาม หอพระสมุดแห่งนี้ใหม่ว่า
“หอวิชาวุธ” เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระบรม
เชษฐาธิราช ส่วนศิลปจารึกและค้นฉบับหนังสือ

ตัวเขียนซึ่งเคยเก็บรักษาไว้ที่อาคารตึกถาวรวัตถุ มาแต่เดิมก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ย้ายไปเก็บรักษาไว้ที่พระที่นั่งศิวโมกชพิมาน ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และได้พระราชทานนามหอพระสมุดแห่งนี้ว่า "หอพระสมุดวชิรญาณ" ซึ่งใน พ.ศ. ๒๔๗๔ มีหนังสือถึง ๒๗๔,๖๖๔ เล่ม ต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว กระทรวงมหาดไทย ได้มีคำสั่งให้เปลี่ยน เรียก เอกสาร จดหมายเหตุต่างๆว่า "หนังสือ" ทั้งสิ้น แต่ นิยมเรียกกันว่า หนังสือราชการ และได้ยุบ เลิกกรมราชเลขาธิการ หอพระสมุดฯ จึงได้รับ มอบเอกสารของกรมราชเลขาธิการที่เกี่ยวกับ การบริหารราชการแผ่นดินตั้งแต่สมัยรัชกาล ที่ ๖ ขึ้นไป ทั้งเอกสารเพิ่มและสมุดไทย จึง ได้นำ มา รวมกับ เอกสาร จดหมาย เหตุ ของ หอพระสมุดฯ ต่อมาราชการ ได้ยุบเลิก ราชบัณฑิตยสภา และตั้งกรมศิลปากรขึ้นแทน ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงโอนงานของหอสมุดไป สังกัดกรมศิลปากรที่ตั้งขึ้นใหม่ และคำว่า "หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร" ได้ เปลี่ยนชื่อมาเป็น "หอสมุดแห่งชาติ" เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ และมีฐานะเป็นกองอยู่ในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๐ ทางราชการได้สร้าง "หอสมุดตำรงราชานุภาพ"

ในบริเวณคานหลังหอนวชิรารุช เพื่อเก็บรักษา หนังสือและเครื่องใช้ส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ หอสมุดแห่งชาติ (หอนวชิรารุช) มีบทบาททั้งใน ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ตลอดจนการ พัฒนาประเทศ มีหนังสือวัสดุอุปกรณ์ห้องสมุด เพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องหาสถานที่สร้าง อาคารขึ้นใหม่ให้ทันสมัย สะดวกแก่การให้ บริการ พ.ศ. ๒๕๐๕ รัฐบาลจึงได้อนุมัติให้ ดำเนินการ ก่อสร้าง อาคาร ที่ทำการ หลังใหม่ ที่ท่าवासกรี สีเสาทเวอเตอร์ ถนนสามเสน และได้สร้างเสร็จเปิดทำการเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ เมื่อแรกมีพื้นที่ ๑๖,๐๐๐ ตารางเมตร มีที่นั่งอ่าน ๖๐๐ ที่นั่ง จัดเก็บ หนังสือ ๗๐๐,๐๐๐ เล่ม หอสมุดแห่งชาติใน ปัจจุบันมีวัสดุการศึกษามากกว่า ๑,๒๐๐,๐๐๐ ชิ้น และมีสาขาหอสมุดแห่งชาติเพิ่มขึ้น ๙ แห่ง ทั้งในต่างจังหวัดและกรุงเทพมหานคร

ห้องสมุดนิลสันเฮย์ ใน พ.ศ. ๒๔๐๙ ได้กำเนิดห้องสมุดเสียเงินค่าบำรุงขึ้นโดยกลุ่มสตรีชาวต่างประเทศที่อยู่ในเมืองไทย ได้ตั้ง สมาคมสตรีเลดี้บাজার แอสโซซิเอชัน (Ladies Bazar Association) ขึ้นเป็นสมาคมการกุศล จัดหารายได้บำรุงกิจการของมิชชันนารีเพรสไบทีเรียน เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๑๑

สมาคมนี้ ได้จัดงานออกร้านเก็บเงินได้ ๕๕๐ บาท และได้ใช้เงินนี้จัดตั้งห้องสมุดสตรีสำหรับให้ยืมหนังสือ (Ladies Circulating Library) ขึ้นในพระนคร ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๒ ได้จัดตั้งสมาคมห้องสมุดสำหรับสตรีกรุงเทพฯ (Bangkok Ladies Library Association) ขึ้น มีการเก็บค่าบำรุงสมาชิกตลอดชีพ ๕๐ บาท สมาชิกสามัญปีละ ๘ บาท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมห้องสมุดกรุงเทพฯ และนางเจนนี นิลสันเฮย์ (Mrs. Jennie Neilson Hays) ได้เริ่มหาเงินมาสร้างอาคารถาวรแต่ยังไม่สำเร็จได้เสียชีวิตในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ สามีของนางคือ นายแพทย์ ที. เฮย์เวิร์ด เฮย์ (Dr. T. Heyward Hays) จึงสร้างอาคารหอสมุดขึ้นเป็นอนุสรณ์แก่ภรรยา เปิดทำการขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕ ห้องสมุดแห่งนี้จัดเป็นห้องสมุดสมัยใหม่แบบยุโรปทั้งรูปทรงของอาคารและการจัดตกแต่งภายใน แต่เป็นห้องสมุดเฉพาะที่บริการเฉพาะกลุ่มสตรีในกรุงเทพฯ ที่สมัครเป็นสมาชิกเท่านั้น

นับแต่นั้นมาก็เริ่มมี ห้องสมุดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ห้องสมุดเฉพาะแห่งแรกของไทยได้แก่ ห้องสมุดกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ

ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ ต่อมาเรียกว่า ห้องสมุดศูนย์วัสดุการศึกษา ปัจจุบันคือ ห้องสมุดศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๓๓ สามัคคิยาจารย์ ได้จัดตั้งห้องสมุดและห้องอ่านหนังสือขึ้นในศาลาว่าการ กรมศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๔๗ สยามสมาคมซึ่งเป็นสมาคมสำหรับค้นคว้าในด้านประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา และโบราณคดีของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านได้จัดตั้งห้องสมุดขึ้น พ.ศ. ๒๔๕๙ กองทัพเรือ ได้จัดตั้ง นาวีกสภาขึ้น พร้อมกับห้องสมุด ปัจจุบันห้องสมุดสังกัดอยู่กับกรมยุทธศึกษาทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๗๕ สำนักงานปลัดสำนัก นายกรัฐมนตรี ตั้ง ห้องสมุด ของสำนักงานขึ้น หลังจากนั้นก็ยังมีห้องสมุดเฉพาะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั่วประเทศจนกระทั่งปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๔๕๙ กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) ได้ให้กำเนิดห้องสมุดประชาชนขึ้น โดยจัดตั้งห้องอ่านหนังสือสำหรับประชาชนขึ้น ๓ แห่ง คือที่โรงเรียนวัดสุทัศน์เทพวราราม และวัดสามจีนใต้ (วัดไตรมิตร) ในจังหวัดพระนคร และที่วัด ประยูรวงศาวาสจังหวัดธนบุรี พ.ศ. ๒๔๖๐ กรมศึกษาธิการได้เปิดห้องอ่าน

หนังสือเพิ่มขึ้นอีก ๒ แห่ง คือ ที่โรงเรียน
มหาวิทยาลัยราชวุธ จ. สงขลา และที่ว่าการอำเภอ
ต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ อ. เมือง
อ. พุทไธสง อ. นางรอง อ. ตะลุง หลังจากนั้นไม่ปรากฏการจัดตั้งห้องสมุดใหม่ขึ้นอีก
เลย และกิจการห้องอ่านหนังสือได้หายไปจาก
รายงานของกรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ จน
พ.ศ. ๒๔๘๓ กองการศึกษาผู้ใหญ่ สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งห้องสมุด
ประชาชนขึ้นภายในจังหวัด ซึ่งในปี พ.ศ.
๒๔๘๒ มี ๑๗ แห่ง และเพิ่มขึ้นเป็น ๗๔ แห่ง
ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๕
คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จัดตั้งห้องสมุดให้ทั่วถึง
กันทุกอำเภอ ๆ ละแห่ง จึงมีทั้งห้องสมุด
ประชาชนประจำจังหวัดและห้องสมุดประชาชน
ประจำอำเภอ ตลอดจนห้องสมุดเคลื่อนที่
ประมาณ ๓๐๐ แห่ง นอกจากนั้นก็เกิดมี
ห้องสมุดประชาชนประเภทเสียค่าบำรุงเกิดขึ้น
เช่น ห้องสมุดประชาชนวัดสุทัศน์ ตั้งแต่เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๘๔ ในจังหวัดพระนคร มีหนังสือ
ประมาณ ๕,๐๐๐ เล่ม ห้องสมุดประชาชน
วัดเวฬุราชิน จ. ธนบุรี ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓
มีหนังสือประมาณ ๖,๐๐๐ เล่ม และห้องสมุด
ประชาชน จ. นนทบุรี ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔

ต่อมาเทศบาลกรุงเทพฯ (กทม.) ได้
จัดตั้งห้องสมุดประชาชนขึ้น ๔ แห่ง คือ
ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี เปิดวันที่ ๒๔
มิถุนายน ๒๔๘๘ มีหนังสือประมาณ ๑๐,๐๐๐
เล่ม ห้องสมุดประชาชนบางลำพู ตั้งอยู่บนชั้น
สองของบริษัทสหสามัคคีค้าสัตว์ ถ. จักรพงษ์
ใกล้กับสหกรณ์บางลำพู เปิดเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม
๒๕๐๘ มีหนังสือประมาณ ๓,๐๐๐ เล่ม (เลิก
กิจการไปแล้ว) ห้องสมุดประชาชนซอยพระ
นาง ถ. ราชวิถี เปิดเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม
พ.ศ. ๒๕๑๒ มีหนังสือประมาณ ๒,๐๐๐ เล่ม
และห้องสมุดประชาชนปทุมวัน ตั้งอยู่บริเวณ
สี่แยกปทุมวัน เปิดเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน
๒๕๒๓ มีหนังสือประมาณ ๑,๕๐๐ เล่ม จน
ถึงปัจจุบัน ได้มีห้องสมุดประชาชนเพิ่มขึ้น
เป็น ๘ แห่ง

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดได้แก่
ห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งพัฒนา
มาจากห้องสมุดโรงเรียนข้าราชการพลเรือน
สมัยรัชกาลที่ ๖ จนมาเป็นห้องสมุดกลางจุฬาล
งกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ โดย
สร้างเป็นตึกสี่ชั้น ทรงไทย ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ
ติดกับตึกอักษรศาสตร์ มีหนังสือประมาณ
๘๐,๐๐๐ เล่ม ส่วนห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์นั้นตั้งขึ้นพร้อมกับมหาวิทยาลัย เมื่อ

พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยอาศัยชั้น ๒ ของตึกโคมเป็นที่ทำการ จน พ.ศ. ๒๕๐๔ จึงย้ายห้องสมุดไปตั้งอยู่ที่ชั้น ๒, ๓, ๔, ของตึกใหม่ ๕ ชั้น ด้านท่าช้างวังหน้า และมีห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดลขึ้น โดยเริ่มจากห้องสมุดโรงพยาบาลศิริราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ซึ่งได้พัฒนามาเป็นห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลในปัจจุบันนี้

ห้องสมุดโรงเรียนนั้นเริ่มมีที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยก่อน พ.ศ. ๒๔๓๖ โดยเป็นห้องสมุดแบบเก่าที่เก็บหนังสือไม้ตู้ใส่กุญแจ และต่อมาก็มียุทธศาสตร์โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๗๘ โรงเรียนโยธินบูรณะได้จัดตั้งห้องสมุดขึ้น นับแต่นั้นมาก็มียุทธศาสตร์ตามโรงเรียนต่าง ๆ จะทุกแห่ง เพราะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ นี้รัฐบาลได้นำเรื่องการพัฒนาห้องสมุดอยู่ในแผนงาน ๕ ปีของรัฐ โดยจะให้ป็นมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ห้องสมุด

เฉพาะและหอสมุดแห่งชาติ ตลอดจนการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์

จึงเห็นได้ว่าวิวัฒนาการของห้องสมุดของไทยนั้นได้มีมานานกว่า ๗๐๐ ปี โดยเริ่มจากหอไตรห้องสมุดของวัดซึ่งได้วิวัฒนาการเรื่อย ๆ จนมีหอหลวง หอศาสตราคม ห้องสมุดของพระเจ้าแผ่นดินเกิดขึ้น และได้พัฒนาการมาเป็นหอสมุดแห่งชาติ สำหรับประชาชนในสมัยรัชกาลที่ ๕ จากที่ตั้งอยู่ในวังจันทน์ขยายออกมาอยู่นอกวังที่ตึกถาวรวัตถุ จนกระทั่งย้ายมาอยู่ที่ท่าवासกรี ซึ่งในขณะนั้นก็เริ่มมีห้องสมุดของเอกชนแบบเสียค่าบำรุงเกิดขึ้น และเริ่มมีห้องสมุดประชาชนในสังกัดของส่วนราชการเกิดขึ้นต่อมา รวมทั้งห้องสมุดเฉพาะในหน่วยงานราชการและเอกชนเกิดขึ้น ตลอดจนมีห้องสมุดมหาวิทยาลัยและห้องสมุดโรงเรียนเกิดขึ้นเช่นกัน ซึ่งได้วิวัฒนาการเจริญรุ่งเรืองสืบต่อมามากมายจนตราบเท่าทุกวันนี้

บรรณานุกรม

กจช. เอกสารรัชกาลที่ ๕ พ.๒๑/๕ เรื่องหอพระสมุดวชิรญาณ (๓๐ เม.ย. ๑๑๔-๒๘ พ.ค. ๑๒๔)

_____ พ. ๒๑/๘ สิ่งพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องตั้งหอสมุดสำหรับพระนคร (หอพระสมุดวชิรญาณ) ๒๗ ก.ย. ๑๒๒-๑๗ ก.ย. ๑๑๙

กองแก้ว วีระประจักษ์ และ นิยะดา ทาสุนทร์ ตูไทยโบราณ กรุงเทพฯ กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ๒๕๒๑

_____ หอพระมณฑิยธรรม กรุงเทพฯ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ๒๕๒๕ กรมศิลปากร หอสมุดแห่งชาติ รายงานประจำปี ๒๕๒๔-๒๕๒๖ (ตุลาคม ๒๕๑๓-กันยายน ๒๕๒๖) กรุงเทพฯ สหประชาชาติชัย ๒๕๒๗

คณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างหอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ ทัศลีในพิเชียร หอสมุดแห่งชาติ รัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ กรุงเทพฯ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด ๒๕๓๒

ตำราราชานุกาพ, สมเด็จพระบรมราชา นิตานโบราณคดี กรุงเทพฯ กลังวิทยา ๒๕๑๗

ตำราราชานุกาพ, สมเด็จพระบรมราชา นิตานโบราณคดีเรื่องที่ ๙ พระนคร โรงพิมพ์พระจันทร์ ๒๔๘๗ (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระบรมราชา นิตานโบราณคดี)

_____ เรื่องตั้งหอพระสมุดวชิรญาณ พระนคร โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร ๒๔๗๑

_____ และกรรมการหอพระสมุด ตำนานหอพระสมุด พระนคร โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร ๒๔๕๙

แซร์แอส, นิโกลาส์ ประวัติศาสตร์ธรรมเนียมและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม (ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) พระนคร ก้าวหน้า ๒๕๐๖

ทรงสรวิศ นิลคำแหง การบริหารงานจดหมายเหตุในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๗

หนทนา เผือกผ่อง บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น พระนคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๑๔

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๓ พระนคร โรงพิมพ์พระจันทร์ ๒๕๐๒

มณฑล ลำเจียกหนู "วัดพระศรีรัตนศาสดาราม-ปราสาทพระเทพบิดร" มิตรครู ๒๒ (๓๑ ส.ค. ๒๕๒๓) หน้า ๖

แม่นมาส ชวลิต ประวัตินหอสมุดแห่งชาติ พระนคร กรมศิลปากร ๒๕๐๙

รำภี กุลสมบุรณ์ วัดพระเชตุพนฯ หอสมุดประชาชนแห่งแรกในประเทศไทย พระนคร ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๘

ศรีทอง สีหาพงศ์ "ห้องสมุดหอไตร" วารสารห้องสมุด ๘.๔.๕ และ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๗ ฉบับต้อนรับลมหนาว) : หน้า ๓๙๙-๔๐๐

สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ "ห้องสมุดนิลสันเขย์ อนุสรณ์แห่งความอาลัยรักแม่หม่อมเจนนี นิลสันเขย์" วารสารห้องสมุด ๘ (ฉบับรับลมร้อน, ๒๕๐๗) : หน้า ๑๑๐-๑๑๒

Codes, George The Vajiranana National Library of Siam Bangkok Times press 192

Spain, Frances Lander Some Notes on Library Development in Thailand, 1951-1965

Bangkok Department of Library Science Faculty of Arts Chulalongkorn University 1965

วรพจน์ วีรพลิน

บรรณารักษ์ระดับ ๖

ฝ่ายบริการสนเทศ

สำนักบรรณสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ประจำปี ๒๕๓๒

จุฬามาศ สุวรรณโคจร*

คำนำ

ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน (ชบร.) เป็นชมรมหนึ่งในสังกัดสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมาชิกได้แก่ผู้เป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดที่เลือกชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนซึ่งอยู่ในสังกัดหน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงาน ก่อตั้งคือ

๑. บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (ส.ช.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) (เฉพาะในกรุงเทพมหานคร เรียกว่า สำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

นคร ย่อว่า สป. กทม.) และสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.) รวม ๓ สังกัด

๒. บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) และกรมสามัญศึกษา (สศ.) รวม ๒ สังกัด

คณะกรรมการของชมรม คณะกรรมการของชมรมมาจากการเลือกตั้ง และมาจากทุกสังกัด จำนวน ๒๓ คน และเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาอีก ๙ คน นอกจากนี้ชมรมยังมีคณะอนุกรรมการระดับประถมศึกษาอีกคณะประกอบด้วย กรรมการที่ได้รับคัดเลือกมาจาก ๓ สังกัดคือ สช. สป. กทม. และ กทม. จำนวน ๑๕ คน และเรียนเชิญผู้

*ประธานแผนกนิเทศห้องสมุด และ ที่ปรึกษามชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ปี พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๓

ทรงคุณวุฒิอีก ๙ คน เป็นที่ปรึกษารวมเป็น ๒๔ คน

วัตถุประสงค์ของชมรม

ชมรมมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ทางวิชาการ ระหว่างสมาชิก

๒. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ทางวิชาการ ระหว่างสมาชิก

๓. ส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการ และการวิจัย

๔. เผยแพร่ผลงานของชมรมและความรู้ทางวิชาการ

๕. ร่วมกันแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคของการปฏิบัติงาน

๖. ส่งเสริมสถานภาพของบรรณารักษ์ กิจกรรมของชมรมในรอบปี พ.ศ. ๒๕๓๒

๑. การประชุม

แบ่งออกเป็นการประชุมของ ๒ คณะคือ คณะกรรมการบริหารของชมรม ประชุม ๘ ครั้ง

คณะอนุกรรมการประถมศึกษาประชุม ๘ ครั้ง

๒. กิจกรรมตามโครงการของชมรม

๒.๑ โครงการจัดตั้งห้องสมุดชุมชนวัด

ระโสม เป็นโครงการต่อเนื่องมาจากปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าจะเปิดบริการในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๒ โดยจะจัดกิจกรรมหลายอย่างคือ บรรยายธรรมะเรื่อง “ธรรมะที่ใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และวิธีนั่งสมาธิ โดยนางประยงค์ สุพานิช อดีตศึกษานิเทศก์ ฝ่ายสนับสนุนการสอน การสาธิตการทำอาหาร โดยนางเข็มทอง รักษาพรหมณ์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่นักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในท้องที่เดียวกัน นักเรียนสามารถมารับบริการของห้องสมุดแห่งนี้ได้

๒.๒ โครงการจัดประชุมทางวิชาการ สำหรับบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา ๓ สังกัด เรื่อง “บทบาทของห้องสมุดโรงเรียนในสังคมปัจจุบัน” ณ ธนาคารศรีนคร สำนักงานใหญ่ สวนมะลิ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๒

๒.๓ โครงการทัศนศึกษา ได้จัดนำสมาชิกของชมรมไปทัศนศึกษาจังหวัดเพชรบุรี และพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

๒.๔ โครงการจัดพิมพ์จุลสารชมรมได้จัดพิมพ์ “จุลสารชบร.” ๒ ฉบับ คือ ฉบับวันที่ ๓ และฉบับพิเศษ ซึ่งฉบับพิเศษได้นำมาแจกแก่สมาชิกที่มาร่วมประชุมใหญ่สามัญ

ประจำปี ๒๕๓๒ ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

๓. กิจกรรมอื่น ๆ

๓.๑ จัดพิมพ์จุลสารแผ่นพับออกเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชน โดยจัดพิมพ์นำไปแจกที่วัดระโสม ตำบลระโสม อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระหว่างพรรษา รวม ๕ ครั้ง

๓.๒ จัดงานเลี้ยงแสดงมุทิตาจิตแก่อาจารย์จุฑามาศ สุวรรณโคธ ที่ปรึกษาของชมรม เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ ณ โรงแรมเวียงใต้ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๒

๓.๓ ช่วยงานสมาคมห้องสมุดฯ โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาของชมรม ได้ร่วมเป็นกรรมการร่างมาตรฐานห้องสมุด เป็นคณะกรรมการและฝ่ายทะเบียนของสมาคม เป็นกรรมการฝ่ายพิธีการในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๓๒ และที่สำคัญคือ ชมรมได้รับมอบหมายให้จัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือกห้องสมุดโรงเรียนดีเด่นประจำปี ๒๕๓๒

๓.๔ ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมครูบรรณารักษ์ขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในแต่ละสังกัด เพื่อการประสานงานกันกับชมรม ขณะนี้ในส่วนกลางจัดตั้งได้ ๓ สังกัดแล้วคือ

ชบ.ม. - ชมรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ชบ.ก. - ชมรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ชบ.สป.กท. - ชมรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ในส่วนภูมิภาคก็มีหลายจังหวัดที่ได้จัดตั้งไปแล้ว แต่ยังเป็นจำนวนน้อย ใคร่ขอเชิญชวนให้จัดตั้งจังหวัดละ ๑ ชมรม โดยรวมห้องสมุดโรงเรียนทุก ๆ สังกัด

๓.๕ จัดทำเกียรติบัตรมอบแก่บรรณารักษ์ที่ห้องสมุดได้รับคัดเลือกเป็นห้องสมุดดีเด่น ประจำปี ๒๕๓๒ สำหรับปีนี้ห้องสมุดโรงเรียน ได้รางวัล ในส่วนกลาง ๔ รางวัล เขตการศึกษา ๓ จำนวน ๕ รางวัล เขตการศึกษา ๗ จำนวน ๖ รางวัล และเขตการ

ศึกษา ๑๒ จำนวน ๔ รางวัล รวม ๑๔
จังหวัด

ปัญหาของชมรม

มีผู้สมัครเป็นสมาชิกของชมรมน้อยกว่า
ที่ควรทั้งๆ ที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมี

เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ จึงใคร่ขอเชิญชวน
ให้ครูบรรณารักษ์สมัครเป็นสมาชิกของสมาคมฯ
และเลือกชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
เป็นชมรมแรก ซึ่งจะไม่ต้องเสียเงินค่าสมาชิก
เพิ่มแต่ประการใด

ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี

ยุพดี ต่อบุณย์ศุภชัย*

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยมีชมรมต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น ชมรมห้องสมุดประชาชน ชมรมห้องสมุดเฉพาะ ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา ฯลฯ ปัญหาที่บรรณารักษ์ในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีประสบเป็นอย่างมาก คือ ชมรมห้องสมุดเหล่านั้นไม่สามารถสนองความต้องการในเรื่องต่าง ๆ ได้ ในแต่ละปีบรรณารักษ์ในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีจะเลือกเข้าเป็นสมาชิกชมรมต่าง ๆ กระจายเปลี่ยนชมรมไปเรื่อย ๆ ขาดการรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากชมรมเหล่านั้นมีลักษณะต่างไปจากห้องสมุดในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี จึงอาจไม่ได้สนใจร่วมมือและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของห้องสมุดในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีได้ นอกจากนี้ทางสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเองก็ยังไม่เข้าใจถึงสภาพลักษณะของห้องสมุดในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีดีพอ ประกอบกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยไม่มีคณะกรรมการที่มาจากสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีที่จะชี้แจงประสานงาน จึงทำให้ห้องสมุดในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีถูกมองข้ามไป ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้บรรณารักษ์ห้องสมุดในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี เกิดความคิดที่จะร่วมมือช่วยเหลือกันแก้ปัญหาาร่วมกัน และช่วยกันพัฒนาห้องสมุดในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี ให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป จึงเกิดการรวมตัวก่อตั้งชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี โดยมี ดร. เพ็ญศรี กัญสุวรรณ เป็นผู้สนับสนุนและมีนางยุพดี ต่อบุณย์ศุภชัย เป็นผู้ประสานงาน มีคณะทำงานร่างกฎข้อบังคับ

*ประธานชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี ปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๓

ของชมรมประกอบด้วยบรรณารักษ์จากชมรมอาชีวศึกษาและวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (ปัจจุบันคือ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล) ได้นำร่างข้อบังคับของชมรมฯ ผ่านให้คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดรับรอง และนายกสมาคมห้องสมุดฯ ศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ได้ลงนามรับรองชมรม เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๑ นับเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี เป็นชมรมแรกที่ท่านนายกสมาคมห้องสมุดฯ ลงนามรับรอง ชมรมนี้มีวัตถุประสงค์ ๕ ประการคือ

๑. ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสมาชิก
๒. เผยแพร่และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้ทางวิชาการระหว่างสมาชิก
๓. ส่งเสริมให้มีการผลิตผลงานทางวิชาการ และการวิจัยในสาขาวิชาต่างๆ ของบุคลากรในห้องสมุด
๔. ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นแก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดเพื่ออาชีวศึกษาและเทคโนโลยี
๕. ปรับปรุงทักษะในวิชาชีพและส่งเสริมสถานภาพของบรรณารักษ์ และบุคลากรในห้องสมุด

ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาคมห้องสมุดฯ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๓๑ ในช่วงแบ่งกลุ่มย่อยแต่ละชมรม ปรากฏว่ามีบรรณารักษ์และผู้สนใจเข้าร่วมประชุม กลุ่ม ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี ประมาณ ๖๐ คน โดยมีนางยุพดี ต่อบุณย์ศุภชัย เป็นประธานชั่วคราว ที่ประชุมได้มอบหมายให้คณะกรรมการร่างกฎข้อบังคับชมรมฯ และรับหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหารชมรมฯ เป็นการชั่วคราวเป็นเวลา ๒ ปี

ในรอบปี ๒๕๓๒ คณะกรรมการบริหารชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี ได้จัดการประชุมเพื่อดำเนินงานเป็นประจำทุกเดือนสรุปผลงานที่ได้ทำไปแล้ว

๑. ทำหนังสือให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารชมรม และที่ปรึกษาชมรม พร้อมแจ้งหน่วยงานเจ้าสังกัด

รายชื่อคณะกรรมการบริหารชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี

ดร. ลมุด รัตตากร	ที่ปรึกษา
อาจารย์วิภาวรรณ มนูญปัจจุ	ที่ปรึกษา
นางยุพดี ต่อบุญย์ศุภชัย	ประธานกรรมการ
นางสุวรรณา ภักดีชาติ	รองประธาน
นายสมชาย ทิณญนนท์	กรรมการและเลขานุการ
นางกอบแก้ว โชติคุณุชร	กรรมการฝ่ายวิชาการ
นางผาใจ วิศิษฐ์ศิริกุล	กรรมการฝ่ายลงทะเบียน
นางรุ่งฤดี	กรรมการฝ่ายเหรียญก
นางสาวมัทนา	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๒. ทำเรื่องขอใช้งบประมาณในรอบปี ๒๕๓๒ ให้สมาคมห้องสมุดพิจารณา

๓. ได้รับมอบหมายจากสมาคมห้องสมุดให้พิจารณาคัดเลือกห้องสมุดดีเด่นในสาย

อาชีวศึกษาและเทคโนโลยี คณะกรรมการบริหารชมรมฯ จึงร่วมกันพิจารณาจัดทำเกณฑ์การพิจารณาห้องสมุดดีเด่นในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี พร้อมสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้ประเมินคัดเลือกขั้นต้นและได้ส่งให้คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยรับรอง

๔. ทำหนังสือให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกห้องสมุดดีเด่นในสายอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี พร้อมทั้งแจ้งหน่วยงานเจ้าสังกัดเพื่อขอเวลาไปราชการเป็นครั้งคราว

๕. ในช่วงปีภาคเรียนเดือนตุลาคม คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกห้องสมุดดีเด่นฯ ได้เดินทางไปดูสถานที่ห้องสมุดในส่วนภูมิภาคที่ผ่านการคัดเลือกจากแบบสอบถาม พร้อมทั้งขอสัมภาษณ์ผู้บริหารและบรรณารักษ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาคัดสิน

๖. ในระหว่างวันที่ ๙-๒๐ พฤศจิกายน คณะกรรมการพิจารณาห้องสมุดดีเด่นได้เดินทางไปดูสถานที่ห้องสมุดในส่วนกลางที่ผ่านการคัดเลือกจากแบบสอบถาม พร้อมทั้งขอสัมภาษณ์ผู้บริหารและบรรณารักษ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาคัดสิน

๗. ทำสรุปผลการตัดสินส่งให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

๘. ทำรายงานการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมของชมรมฯ พร้อมทั้งส่งหลักฐานการใช้จ่ายเงินให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยทราบ

เนื่องจากเป็นชมรมน้องใหม่ คณะกรรมการบริหารชมรม (ชั่วคราว) จำเป็นต้องรีบเร่งทำงานสำคัญยิ่ง ๒ ประการ คือการร่างกฎข้อบังคับของชมรมฯ และการพิจารณาคัดเลือกห้องสมุดคึกคักเด่นสายอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี ดังนั้นจึงทำให้คณะกรรมการบริหารชมรมฯ ไม่มีเวลาที่จะทำกิจกรรมย่อย ๆ ได้ คาดว่าจะเร่งจัดทำในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ รวมทั้งการพิจารณาร่างมาตรฐานห้องสมุดในสายอาชีพศึกษาและเทคโนโลยีต่อไปด้วย

ข้อบังคับชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี พุทธศักราช ๒๕๓๑

- ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี พุทธศักราช ๒๕๓๑”
- ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ ตั้งแต่วันที่ประกาศใช้เป็นต้นไป
- ข้อ ๓. ในข้อบังคับนี้
“ชมรม” หมายถึง ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี
“ห้องสมุดเพื่อการอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี” หมายถึง สถาบัน หรือหน่วยงาน ที่ให้บริการการศึกษาแก่นักว่า และบริการสารสนเทศ อาจเรียกว่า ห้องสมุด ศูนย์ข้อมูล หรือชื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะงานที่ระบุข้างต้น ในสังกัดกรมอาชีพศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีพศึกษาและสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้อง
“สมาคม” หมายถึง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ข้อ ๔. ให้คณะกรรมการบริหารของชมรมรักษาการให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้และมีอำนาจออกระเบียบใด ๆ ได้ภายในขอบเขตแห่งข้อบังคับนี้

หมวดที่ ๑

ข้อความทั่วไป

ส่วนที่ ๑ ข้อ

- ข้อ ๕. ชมรมนามชื่อว่า “ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี” ใช้อักษรย่อ “ช.ห.อ.ท.” เป็นภาษาอังกฤษว่า “Vocational Education and Technology Libraries Group” ใช้อักษรย่อ “VTLG”

ส่วนที่ ๒ เครื่องหมาย

- ข้อ ๖. เครื่องหมายของชมรมเป็นรูปวงกลม ภายในมีรูปเสมาธรรมจักรและคบเพลิงเหนือหนังสือ บนหนังสือมีตัวเลข ๒๕๓๑ ซึ่งเป็นปีก่อตั้งชมรม ล้อมรอบด้วยกลีบบัวและมีข้อความ “ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี” ในกรณีที่ทำให้เข็มหรือคุด หรือสิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปเครื่องหมายของชมรม ให้เครื่องหมายของชมรมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ไม่น้อยกว่า ๒ เซนติเมตร หรือตามความเหมาะสม และให้เสมาธรรมจักรเป็นสีเหลือง คบเพลิงสีเหลือง เปลวเพลิงสีแดง หนังสือสีทอง กลีบบัวแดง ลายเส้นประกอบสีทอง ตัวเลขและตัวหนังสือสีทอง

ชมรมสงวนสิทธิในการใช้เครื่องหมายของชมรม

ส่วนที่ ๓ ที่ตั้งของชมรม

- ข้อ ๗. ชมรมมีสำนักงานตั้งอยู่ที่ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ณ อาคารเลขที่ ๒๗๓-๒๗๔ เซิงสะพานลอยสุทธิสาร ถนนวิภาวดีรังสิต สามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

ส่วนที่ ๔ วัตถุประสงค์

- ข้อ ๘. ชมรมมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้
- ๘.๑ ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสมาชิก
 - ๘.๒ เผยแพร่และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์และความรู้ทางวิชาการระหว่างสมาชิก
 - ๘.๓ ส่งเสริมให้มีการผลิตผลงานทางวิชาการและการวิจัยในสาขาวิชาต่างๆ ของบุคลากรในห้องสมุด

- ๘.๔ ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นแก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดเพื่อการ
อาชีวศึกษาและเทคโนโลยี
- ๘.๕ ปรับปรุงทักษะในวิชาชีพและส่งเสริมสถานภาพของบรรณารักษ์และบุคลากร
ในห้องสมุด

หมวดที่ ๒

สมาชิก

- ข้อ ๙. สมาชิกของชมรมมี ๔ ประเภท คือ
- ๙.๑ สมาชิกสามัญ ได้แก่ ผู้เป็นหรือเคยเป็นบรรณารักษ์ และอาจารย์ผู้สอนวิชา
บรรณารักษ์ในสถานศึกษา
 - ๙.๒ สมาชิกสมทบ ได้แก่ บุคคลที่สนใจในกิจการของห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษา
และเทคโนโลยี
 - ๙.๓ สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะกรรมการบริหารชมรม
เชิญเข้าเป็นสมาชิก
 - ๙.๔ สมาชิกอุปการะ ได้แก่ บุคคลหรือนิติบุคคลที่ให้ความอุปการะแก่ชมรม และ
คณะกรรมการบริหารเชิญมาเป็นสมาชิก
- ข้อ ๑๐. การสมัครเป็นสมาชิก ให้ปฏิบัติดังนี้
- ๑๐.๑ บุคคลซึ่งประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสามัญ หรือ สมาชิกสมทบของชมรม
จะต้องสมัครเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ เรียบร้อยก่อน
 - ๑๐.๒ ผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกตลอดชีพของชมรม ต้องเป็นสมาชิกตลอดชีพของ
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ ด้วย
 - ๑๐.๓ บุคคลซึ่งประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสามัญหรือสมาชิกสมทบ ให้ยื่น
ใบสมัครและชำระค่าบำรุงตามที่ชมรมกำหนดไว้ ถ้าหากเป็นสมาชิกสมทบ
ต้องมีสมาชิกสามัญรับรอง ๑ คน
 - ๑๐.๔ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นได้สิทธิ์
แห่งการเป็นสมาชิกตั้งแต่วันที่คณะกรรมการบริหารอนุมัติเป็นต้นไป

ข้อ ๑๑. กำกับารุงสมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบ รายปี บิลละ ๕๐ บาท
ตลอดชีพ ๔๐๐ บาท

ข้อ ๑๒. สมาชิกสามัญมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

- ๑๒.๑ ออกเสียงเลือกตั้งกรรมการบริหารของชมรม
- ๑๒.๒ เข้ารับเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหารของชมรม
- ๑๒.๓ ได้รับประโยชน์จากบริการต่างๆ ที่ชมรมจัดขึ้น
- ๑๒.๔ ประดับเครื่องหมายของชมรม
- ๑๒.๕ ส่งเสริมและเข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรมจัดขึ้นหรือจัดร่วมกับองค์กรอื่น ๆ
- ๑๒.๖ เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการของชมรมต่อคณะกรรมการบริหาร

ข้อ ๑๓. สมาชิกสมทบ สมาชิกกิตติมศักดิ์ และสมาชิกอุปการะ มีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกสามัญทุกประการ ยกเว้น ข้อ ๑๒.๒

ข้อ ๑๔. สมาชิกย่อมขาดจากสมาชิกภาพเมื่อ

- ๑๔.๑ ตาย
- ๑๔.๒ ศาลสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
- ๑๔.๓ ลาออก
- ๑๔.๔ กังกำบารุง ๒ ปี ติดต่อกัน
- ๑๔.๕ คณะกรรมการบริหารลงมติให้ออกด้วยเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของชมรม หรือประพฤดิเสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติคุณของชมรม การสิ้นสุดสมาชิกภาพให้ประกาศไว้ ณ ที่สำนักงานของชมรม และแจ้งให้สมาชิกผู้นั้นทราบด้วย

หมวดที่ ๓

การบริหารชมรม

ข้อ ๑๕. ให้มีคณะกรรมการบริหารชั้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๑ คน และไม่เกิน ๑๕ คน ประกอบด้วย ประธานชมรม รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียน ปฏิคม และ กรรมการกลาง ๕-๘ คน กรรมการบริหารจะต้องเป็นสมาชิกสามัญของชมรม

ข้อ ๑๖. คณะกรรมการบริหารอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี

ข้อ ๑๗. การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารนั้นให้ปฏิบัติตามวิธีการดังนี้

๑๗.๑ สมาชิกชมรมเลือกตั้งคณะกรรมการสรรหาจำนวน ๑๐ คน จากการประชุมใหญ่สามัญประจำปีแรกของคณะกรรมการบริหาร

๑๗.๒ ให้คณะกรรมการสรรหาจัดทำบัญชีรายชื่อสมาชิกซึ่งยินยอมให้เสนอชื่อ ส่งให้สมาชิกผู้มีสิทธิเลือกตั้งพร้อมทั้งบัตรเลือกตั้งที่ชมรมกำหนดไว้สำหรับการลงคะแนนเสียง

๑๗.๓ สมาชิกแต่ละรายลงคะแนนเสียงในบัตรเลือกตั้งได้หนึ่งบัตร

๑๗.๔ คณะกรรมการสรรหารวมบัตรเลือกตั้งทั้งหมดเสนอคณะกรรมการนับคะแนนซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหาร จำนวน ๕ คน ก่อนวันประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ ๒ ของคณะกรรมการบริหาร ไม่เกิน ๑๕ วัน

๑๗.๕ คณะกรรมการนับคะแนนเสนอรายชื่อคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ ๒ ของคณะกรรมการบริหาร

ข้อ ๑๘. คณะกรรมการบริหารชุดใหม่เลือกบุคคลในคณะดำรงตำแหน่งต่อไปนี้

๑๘.๑ ประธานชมรม

๑๘.๒ รองประธาน

๑๘.๓ เลขาธิการ

๑๘.๔ เภรัญญิก

๑๘.๕ นายทะเบียน

๑๘.๖ ปฏิคม

๑๘.๗ กรรมการกลาง

ข้อ ๑๙. ความเป็นกรรมการบริหารจะสิ้นสุดลงเมื่อ

๑๙.๑ ถึงคราวออกตามวาระ

๑๙.๒ ขาดจากสมาชิกภาพตามข้อ ๑๔

๑๙.๓ ไม่มาประชุมคณะกรรมการบริหารโดยไม่แจ้งล่วงหน้าติดต่อกัน ๓ ครั้งเมื่อได้ทราบวันนัดประชุมแล้ว

ข้อ ๒๐. ถ้าตำแหน่งคณะกรรมการบริหารว่างลงให้สมาชิกที่ได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง
ในลำดับถัดไปขึ้นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งตาม
วาระของผู้ที่ตนแทน

ข้อ ๒๑. คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๒๑.๑ ดำเนินกิจการของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

๒๑.๒ กำหนดระเบียบให้เป็นไปตามข้อบังคับของชมรม

๒๑.๓ แต่งตั้งสมาชิกเป็นคณะอนุกรรมการ หรือผู้ช่วยเพื่อดำเนินการ ใดๆ
อย่างหนึ่งอันอยู่ในขอบข่ายหน้าที่ของคณะกรรมการ บริหารได้ตามความ
จำเป็น

๒๑.๔ พิจารณาคำร้องคำขอต่าง ๆ ของสมาชิกและพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

๒๑.๕ พิจารณาหรือเชิญบุคคลหรือนิติบุคคลเป็นสมาชิกของชมรม

๒๑.๖ พิจารณาและดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับสมาชิกภาพของสมาชิกที่กำหนดไว้ใน
ข้อ ๑๑.

๒๑.๗ ต้องประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมให้ก้าวหน้าเสมอ
อย่างน้อย ๒ เดือนต่อ ๑ ครั้ง

๒๑.๘ ต้องรักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของชมรม

๒๑.๙ ต้องรับผิดชอบแทนชมรมในการกระทำใด ๆ ที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์
ข้อบังคับและระเบียบของชมรม

๒๑.๑๐. เรียกประชุมใหญ่สามัญและวิสามัญตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

ข้อ ๒๒. กรรมการบริหารแต่ละตำแหน่งมีหน้าที่ดังนี้

๒๒.๑ ประธานชมรมมีหน้าที่กำหนดนโยบายและบริหารกิจการของชมรมให้เป็นไป
ตามข้อบังคับ เป็นตัวแทนชมรมในการติดต่อกิจการกับองค์กรหรือบุคคล
ภายนอกเป็นประธานการประชุมกรรมการบริหาร และการประชุมใหญ่รวม
ทั้งมีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับ

๒๒.๒ รองประธานชมรมมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธานชมรม ทำการแทนประธาน
ชมรมเมื่อได้รับมอบหมายหรือเมื่อประธานชมรมไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

- ๒๒.๓ เลขานุการ มีหน้าที่ดำเนินงานฝ่ายธุรการและกิจการบริหารโดยทั่วไปของชมรมจัดทำและรักษาระเบียนวาระและรายงานการประชุม
- ๒๒.๔ เทร็ดบัญชี มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการเงินและทรัพย์สินของชมรม ทำบัญชีเก็บรักษาเอกสารสำคัญเกี่ยวกับการเงินและทำหน้าที่พัสดุต่าง ๆ
- ๒๒.๕ นายทะเบียน มีหน้าที่รับสมัคร จัดทำและรักษาทะเบียนสมาชิก รวมทั้งการติดตามสภาพการเป็นสมาชิก
- ๒๒.๖ ปฏิคม มีหน้าที่เกี่ยวกับการต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จัดและดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมสมาชิกสัมพันธ์และงานประชาสัมพันธ์ของชมรม
- ๒๒.๗ กรรมการกลาง มีหน้าที่เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นในการประชุมของคณะกรรมการบริหาร และช่วยเหลือปฏิบัติหน้าที่ที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

หมวดที่ ๔

การประชุม

- ข้อ ๒๓. ให้ประธานชมรมกำหนดให้มีการประชุมกรรมการบริหารอย่างน้อย ๒ เดือนต่อ ๑ ครั้ง กรรมการบริหารตั้งแต่ ๖ คนขึ้นไป อาจมีหนังสือถึงประธานชมรมหรือเลขานุการขอให้เรียกประชุมคณะกรรมการบริหารเมื่อมีเรื่องด่วน หรือสำคัญควรแก่การเรียกประชุมก่อนวาระปกติ
- ข้อ ๒๔. การประชุมคณะกรรมการบริหาร ต้องมีกรรมการมาร่วมประชุมอย่างน้อยครึ่งหนึ่งจึงจะครบองค์ประชุม
- ข้อ ๒๕. การประชุมใหญ่สามัญให้จัดให้มีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- ข้อ ๒๖. ให้ประธานชมรมเป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการบริหารและการประชุมใหญ่ ถ้าประธานชมรมไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานทำหน้าที่แทน ถ้ารองประธานไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการบริหารคนใดคนหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมเฉพาะคราวนั้น ๆ

- ข้อ ๒๗. ในการลงมติใด ๆ สมาชิกมีสิทธิออกเสียงคนละ ๑ เสียง
- ข้อ ๒๘. ในการลงมติให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ถ้ามีเสียงเสมอกันให้ประธานเป็นผู้ชี้ขาด

หมวดที่ ๕ การเงิน

- ข้อ ๒๙. รายได้ของชมรมประกอบด้วย
- ๒๙.๑ รายได้ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินงานจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ ร้อยละ ๒๕ จากค่าบำรุง นับตามจำนวนสมาชิกที่เลือกสังกัดชมรมเป็นอันดับแรก
 - ๒๙.๒ ค่าบำรุงที่เรียกเก็บจากสมาชิกที่ไม่ได้เลือกชมรมเป็นอันดับแรก ในการสมัครเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ
 - ๒๙.๓ รายได้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรม
 - ๒๙.๔ เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นซึ่งบุคคลบริจาคให้แก่ชมรม โดยไม่มีภาระผูกพัน ถ้าการบริจาคมนี้มีภาระผูกพันจะรับได้ต่อเมื่อคณะกรรมการบริหารมีมติให้รับ
 - ๒๙.๕ ดอกผลอันเกิดจากเงินหรือทรัพย์สินที่ชมรมนำไปลงทุนเพื่อหารายได้
 - ๒๙.๖ รายได้อื่น ๆ
- ข้อ ๓๐. ประธานชมรมมีอำนาจสั่งจ่ายเงินของชมรม เพื่อกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งได้คราวละไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ถ้าวงเงินเกิน ๒,๐๐๐ บาท ให้อยู่ในอำนาจการสั่งจ่ายของคณะกรรมการบริหาร
- ข้อ ๓๑. เற்றுญิกมีอำนาจเก็บเงินสตรองจ่ายประจำปีได้ไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
- ข้อ ๓๒. การรักษาเงินนอกจากที่กล่าวไว้ในข้อ ๒๖ ให้ற்றுญิกและประธานชมรมหรือผู้ทำการแทนประธานชมรมจัดฝากในธนาคารหรือจัดหาดอกผล ทั้งนี้โดยอนุมัติของคณะกรรมการบริหาร การเบิกจ่ายเงินในธนาคารให้ประธานหรือรองประธานกับற்றுญิกเป็นผู้ลงนามเบิก
- ข้อ ๓๓. การจ่ายเงินจะต้องมีหลักฐานเป็นเอกสาร โดยมีลายมือชื่ออนุมัติของประธานชมรมหรือผู้ทำการแทนและற்றுญิกด้วยทุกครั้ง

- ข้อ ๓๔. ให้เหรียญกษาปณ์ซึ่งแสดงฐานะการเงินประจำเดือน เสนอต่อคณะกรรมการบริหาร
ทุกเดือน และให้ทำบัญชีงบดุลประจำปีเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญ โดยถือวันที่
๓๐ กันยายน ทุกปีเป็นวันสิ้นปีการเงินของชมรม
- ข้อ ๓๕. ให้ที่ประชุมใหญ่ตั้งผู้สอบบัญชี เพื่อทำการตรวจสอบบัญชีรับจ่ายและงบดุลประจำปี
ของชมรม
- ข้อ ๓๖. ให้รายงานกิจกรรมและรายงานการเงิน ต่อคณะกรรมการบริหารของสมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทยฯ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

หมวดที่ ๖
เบ็ดเตล็ด

- ข้อ ๓๗. การแก้ไขข้อบังคับของชมรม จะกระทำได้โดยที่ประชุมใหญ่สามัญลงมติด้วยคะแนน
สองในสามของสมาชิกที่มาประชุมให้เปลี่ยนแปลงได้
- ข้อ ๓๘. การเลิกชมรมจะกระทำได้เมื่อที่ประชุมใหญ่ลงมติ โดยมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยไม่
น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของสมาชิกที่มาประชุม เมื่อเลิกชมรมแล้วบรรดาทรัพย์สินของ
ชมรมที่เหลืออยู่ให้มอบแก่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
- ข้อบังคับนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่ง-
ประเทศไทย ฯ

ตามมติของที่ประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๓๑ วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๓๑
ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๑

คุณหญิงแมนมาศ ขวลิท ซึ่งเป็นนายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ ในขณะ
นี้ เป็นผู้ลงนามรับรองข้อบังคับชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีพศึกษาและเทคโนโลยี

ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ

เย็นฤดี สัจฉกร*

หอสมุดแห่งชาติ เป็นสถาบันทางวิชาการ และเป็นสถาบันวัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรทางปัญญา ทั้งในรูปหนังสือตัวพิมพ์ หนังสือตัวเขียน จารึก และสื่อทัศนวัสดุเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ในปัจจุบัน นอกจากหอสมุดแห่งชาติจะให้บริการ การอ่าน การค้นคว้า และวิจัยแล้ว ยังได้ ดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อพัฒนาระบบการให้ บริการอย่างมีประสิทธิภาพและกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยได้เข้าร่วมในโครงการระบบสารนิเทศ แห่งชาติ (Thai National Information System-THAI NATIS) ซึ่งหอสมุดแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการ เป็นศูนย์ ประสานงานสารนิเทศสาขาต่างๆ รวมทั้งเป็น ศูนย์ถ่ายทอดทางวิชาการในระบบสารนิเทศแห่ง ชาติ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบ สารนิเทศทางวิชาการ ให้เกิดประโยชน์ในการ พัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ พิจารณาเห็นว่า ขณะนี้ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ ศาสตร์ ได้ก้าวหน้าไปมาก สมควรที่ห้องสมุด ต่างๆ จะได้มีการร่วมมือกันพัฒนา และร่วม มีอกันดำเนินการโครงการต่างๆ อันจะเป็น ประโยชน์แก่วงการห้องสมุดและผู้ใช้บริการ คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่ง ประเทศไทย จึงได้แนะนำให้กองหอสมุด แห่งชาติจัดตั้ง "ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ" ขึ้นเพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมที่สนับสนุน และ พัฒนากิจการของหอสมุดแห่งชาติ และเื้ออ อำนวนยประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันใน ระหว่างห้องสมุด เพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าว หน้านยิ่งขึ้น

โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับของสมาคม ห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ พุทธศักราช ๒๕๒๗ หมวดที่ ๓ ว่าด้วยชมรม สมาชิก

* ประชาสัมพันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๓ ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ผู้ซึ่งมีความสนใจในกิจการของหอสมุดแห่งชาติ จึงได้ร่วมกันจัดตั้งชมรมขึ้นเรียกว่า “ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ” ใช้อักษรย่อว่า ช.ห.ช. เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า National Library Group โดยมีสำนักงานของชมรมตั้งอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ ถนนสามเสน ท่าवासกรี ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ ทั้งนี้ได้เสนอข้อบังคับชมรมผ่านคณะกรรมการบริหารของสมาคมฯ เรียบร้อยแล้ว

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้ทางวิชาการระหว่างสมาชิก
๒. เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาสถานภาพของการเป็นสถาบันสารนิเทศที่สูงสุดในชาติ และให้บริการสารนิเทศในระดับชาติ
๓. เพื่อส่งเสริมสถานภาพหอสมุดแห่งชาติให้ทัดเทียมนานาชาติ
๔. เพื่อเป็นแหล่งกลางสำหรับรับการสนับสนุนจากบุคคล นิติบุคคล องค์กร หรือสถาบัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชมรม
๕. เพื่อส่งเสริมเสถียรภาพและความก้าวหน้าของสมาชิกในสายงาน

๖. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในขอบเขตและวัตถุประสงค์ของชมรม

สมาชิก

สมาชิกของชมรมมี ๕ ประเภท คือ

- สมาชิกสามัญ
- สมาชิกวิสามัญ
- สมาชิกกิตติมศักดิ์
- สมาชิกอุปการะ
- สมาชิกนิติบุคคล

๑. สมาชิกสามัญ ได้แก่ บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ คณะกรรมการบริหารชมรมรับเป็นสมาชิกสามัญ ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- ๑.๑ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จากสถาบันการศึกษาอันเป็นที่เชื่อถือได้ หรือ
- ๑.๒ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ในสาขาอื่นเป็น หรือเคยเป็นผู้ปฏิบัติงานในหอสมุดของส่วนราชการ สถาบัน องค์กร หรือนิติบุคคล ไม่น้อยกว่าสามปี หรือสอน หรือเคยสอนวิชา บรรณารักษ ศาสตร์ ใน

สถาบันอุดมศึกษา วิทยาลัย หรือ
โรงเรียน ไม่น้อยกว่าสามปี

- ๑.๓ เป็นสมาชิกวิสามัญมาแล้วไม่น้อย
กว่าสามปี และได้แสดงผลงาน
ดีเด่นทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์
เป็นที่ประจักษ์แก่คณะกรรมการ
บริหาร กำหนดเวลาสามปี อาจ
ลดลงได้ หากผลงานที่แสดงนั้น
ดีเด่น เป็น พิเศษ และ ได้รับความ
เห็นชอบจากคณะกรรมการบริหาร
โดยมติสองในสามของคณะกรรมการ

๒. สมาชิกวิสามัญ ได้แก่ บุคคลซึ่งเป็น
สมาชิกของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ คณะกรรมการบริหารชมรมรับเป็น
สมาชิกวิสามัญ บุคคลที่มีสิทธิสมัครเป็น
สมาชิกวิสามัญ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- ๒.๑ เป็นหรือเคยเป็นผู้ปฏิบัติงานในห้อง
สมุด และขาดคุณสมบัติตามข้อ
๑.๑ หรือ ๑.๒ หรือ
- ๒.๒ เป็นนักศึกษาสาขาวิชาชีพบรรณา-
รักษศาสตร์ หรือ
- ๒.๓ เป็นผู้สนใจกิจการของหอสมุดแห่ง
ชาติ และวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์

๓. สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่บุคคล
นิติบุคคล องค์กร หรือสถาบัน ซึ่ง

คณะกรรมการบริหารชมรมเชิญมาเป็น
สมาชิกกิตติมศักดิ์

๔. สมาชิกอุปการะ ได้แก่ บุคคล นิติบุคคล
องค์กร หรือสถาบัน ซึ่งให้ความอุป-
การะแก่ชมรม และคณะกรรมการบริหาร
ชมรมเชิญเป็นสมาชิกอุปการะ
๕. สมาชิกนิติบุคคล ได้แก่คณะบุคคล
สถาบัน หน่วยงาน หรือองค์กรซึ่งมี
ฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีความสนใจในกิจ-
การของหอสมุดแห่งชาติ และคณะกรรมการ
การบริหารชมรมรับเป็นสมาชิก
การสมัครเป็นสมาชิก ให้ปฏิบัติดังนี้

๑. ผู้สมัครเป็นสมาชิก ยื่นใบสมัคร
ตามแบบที่ชมรมกำหนดไว้ โดย
แสดงหลักฐานการเป็นสมาชิกของ
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
พร้อมรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว ๒ รูป
และชำระค่าธรรมเนียม ๑๐ บาท
๒. นิติบุคคลที่ประสงค์จะสมัครเป็น
สมาชิกให้ผู้แทนของนิติบุคคลนั้น
ยื่นใบสมัครตามแบบที่ชมรมกำหนด
ไว้ และชำระค่าธรรมเนียม ๑๐
บาท

ค่าบำรุง

๑. สมาชิกสามัญ ปีละ ๕๐ บาท
ตลอดชีพ ๕๐๐ บาท

๒. สมาชิกวิสามัญ ปีละ ๔๐ บาท
ตลอดชีพ ๔๐๐ บาท

๓. สมาชิกนิติบุคคล ปีละ ๑๐๐ บาท
กิจกรรมของชมรมที่จะเสนอต่อสมาชิก

๑. เสนอรายการอภิปราย บรรยาย หรือกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นรายการที่หอสมุดแห่งชาติจัดอยู่เป็นประจำ
๒. จัดบรรยาย อภิปราย เพื่อพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์
๓. แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและรับข้อ

เสนอแนะระหว่างสมาชิก เพื่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ

๔. ประสานงานกับชมรมอื่น ๆ ในสังกัดสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เพื่อจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ และวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์
๕. จัดทัศนศึกษาและดูงานแหล่งสารนิเทศ หรือสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับสารนิเทศและห้องสมุด

รายชื่อคณะกรรมการบริหารชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ

ประจำปี ๒๕๓๒-๒๕๓๓

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. อธิบดีกรมศิลปากร (นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์)
๒. รองอธิบดีกรมศิลปากร (คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ)
๓. คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. ผู้อำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติ (ร้อยเอกหญิงประนอม ปัญญางาม) ประธาน
๒. นางธารา กนกมณี รองประธานคนที่ ๑
๓. นายศกรินทร์ วิเศษะพันธ์ รองประธานคนที่ ๒
๔. นางศิริภรณ์ จิรัปปภา เทรย์ญิก
๕. ร้อยโทหญิงอนงค์นารถ เตชะวณิช นายทะเบียน
๖. นางสาวคนธ์ ศิริวงศ์รววัฒน์ ฝ่ายวิชาการ
๗. นางเย็นฤดี สัชฎุกร ประชาสัมพันธ์
๘. นางสาวก่องแก้ว วีระประจักษ์ กรรมการกลาง
๙. นางนิสา เปล่งขำ กรรมการกลาง
๑๐. นางจุไรศรี ธนะชานันท์ กรรมการและเลขานุการ
๑๑. นางสาววันศิริ เลิศภิรมย์ลักษณ์ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์

เฉลียว พันธุ์ สัตยา*

ความนำ

ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นองค์กรหนึ่งของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย มีเป้าหมายหลักคือ การผดุงและเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป ชมรมได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ เสริมความสามัคคี และสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก

๒. เพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความกตริริเริ่ม และประสบการณ์ในการพัฒนาวิชาชีบบรรณารักษศาสตร์

๓. เพื่อเป็นศูนย์กลางศึกษาปัญหาและหาทางแก้ไขการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์

๔. เพื่อเป็นแหล่งกลางสำหรับการสนับสนุนจากบุคคล นิติบุคคล องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชมรม

๕. เพื่อให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศในขอบเขตความวัตถุประสงค์ของชมรม

๖. เพื่อเผยแพร่งิจกรรมของชมรมและเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ให้บุคคลทั่วไปเข้าใจและเห็นคุณค่าของวิชาบรรณารักษศาสตร์

* รักษาการประธานชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ปี พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๓

งานที่ปฏิบัติไปแล้ว

๖๕
ตงน

ในทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว ชมรมได้กระทำไปแล้วในบางเรื่อง

๑. จัดทำข่าวสารเผยแพร่แก่สมาชิก
๒. จัดบรรยายทางวิชาการให้แก่สมาชิกเป็นครั้งคราว
๓. จัดให้มีการเสนอผลงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์
๔. จัดให้มีการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ปัญหาและอุปสรรค

ปัจจุบันชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา มีสมาชิกจำนวนน้อย อยู่กระจัดกระจายตามสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ ทำให้การปฏิบัติงานของชมรมไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ปัญหาสำคัญในขณะนี้คือ การทำบุคคลมาทำหน้าที่ประธานชมรมแทนคนเก่ายังไม่ได้ เนื่องจากสมาชิกที่เป็นอาจารย์ส่วนมากมีภาระงานสอนกันคนละมาก ๆ และหลายท่านไม่ชอบทำหน้าที่บริหาร ดังนั้นถ้าจะให้ชมรมยังมีอยู่ต่อไป ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ปี ๒๕๓๓ ชมรมผู้สอนจึงขอความกรุณาสมาชิกทุกท่านสละเวลา มาเลือกประธานชมรมคนใหม่ และจะได้ปรึกษาหารือถึงภาระงานที่จะปฏิบัติต่อไปในอนาคต เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อไป

ความคาดหวังของสมาชิกต่อความก้าวหน้า ของชมรมห้องสมุดเฉพาะ

ทัศนีย์ จารุสมบัติ*

ชมรมห้องสมุดเฉพาะ เป็นชมรมในสังกัดสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ตลอดเวลาที่ผ่านมา ชมรมห้องสมุดเฉพาะค่อนข้างจะมีความลำบากในการบริหารและการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมต่างๆ ของคณะกรรมการบริหารทุกชุดต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ นับตั้งแต่ผู้ทำงาน สถานที่จัด การเชิญวิทยากร ตลอดจนจำนวนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุสำคัญหลายประการ ซึ่งสาเหตุสำคัญสองประการในหลายสาเหตุ คือ

๑. สมาชิกส่วนใหญ่ในสังกัดชมรมเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ ซึ่งลักษณะของห้องสมุดเฉพาะนั้นส่วนมากมีการดำเนินงานเฉพาะด้าน มีการจัดบริการพิเศษต่างๆ และบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงาน มีเป็นจำนวนน้อย

ห้องสมุดหลายแห่งมีบรรณารักษ์เพียงคนเดียวบริหารและดำเนินงาน ดังนั้นการที่สมาชิกจะแบ่งเวลาจากงานประจำมาเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมฯ หรือร่วมเป็นกรรมการบริหารชมรมฯ นั้นย่อมลำบากกว่าชมรมฯ อื่นๆ เช่น ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

๒. สมาชิกชมรมส่วนใหญ่ประกอบด้วยบรรณารักษ์จากห้องสมุดเฉพาะในสังกัดหน่วยงานต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น ห้องสมุดธนาคาร โรงพยาบาล แพทย์ อุทสาหกรรม ห้องสมุดสังกัดรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวง ทบวง กรม หรือ ห้องสมุดในหน่วยงานเอกชน ดังนั้นการบริหารและการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร เพื่อให้

* กรรมการฝ่ายวิชาการ ปี พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๓ ชมรมห้องสมุดเฉพาะ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ

กิจกรรมครอบคลุมสมาชิกทุกประเภทย่อมเป็น
สิ่งที่ยากยิ่ง

อย่างไรก็ดีคณะกรรมการ บริหารชมรม
ตั้งแต่ชุดแรกมาจนกระทั่งชุดปัจจุบัน ได้
พยายามคำนึงถึงสมาชิกจากห้องสมุดทุกประเภท
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทุกครั้งจึงมีสมาชิกเข้า
ร่วม และให้ความสนใจด้วยดี ปัจจุบันสมาชิก
ของชมรมประกอบด้วย สมาชิกสามัญ วิสามัญ
และนิสิตบุคคล โดยแบ่งเป็นสมาชิกรายปี และ
สมาชิกตลอดชีพ จำนวนทั้งสิ้น ๒๐๑ ราย

สมาชิกจำนวนหนึ่งซึ่งถือเป็นตัวแทน
ของสมาชิกชมรมห้องสมุดเฉพาะ ได้แสดง
ความคิดเห็นเพื่อให้การบริหาร และการ
ดำเนินกิจกรรมของชมรมก้าวหน้าต่อไปอย่าง
ไม่หยุดยั้ง สาระสำคัญของข้อคิดเห็นต่าง ๆ
นั้นสรุปประเด็นของความคิดเห็นได้ดังนี้

การดำเนินกิจกรรมชมรมฯ เท่าที่ผ่านมา
มีผลงานที่น่าภาคภูมิใจเสมอมาเสมอต่อสมาชิก
เพราะมีกิจกรรมหลากหลาย ทั้งบรรยายทาง
วิชาการ และนำชมกิจการที่เกี่ยวข้องกับ
ห้องสมุด ฯลฯ อย่างไรก็ตามสมาชิกรายปีมีความ
หวังว่า ชพ. จะเป็นองค์การที่รวมหัวใจ ความ
สามัคคีของมวลสมาชิก และบรรลุจุดมุ่งหมาย
แห่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งทุกประการ

ความคาดหวังของสมาชิกในด้านบทบาทของ
ชมรม ฯ

๑. ชมรมห้องสมุดเฉพาะเป็นศูนย์กลาง
สำคัญในวงการวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของ
บรรดาบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะและผู้สนใจ
งานห้องสมุดเฉพาะ เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ
ในการประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่มอย่าง
จริงจัง โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานห้องสมุด
เฉพาะ แล้วนำความคิดเห็นจากสมาชิกประมวล
เป็นหลักเกณฑ์ใช้ในการปฏิบัติงาน

๒. ชมรมเป็นศูนย์กลางทางวิชาการ
ต่าง ๆ ในสายวิชาเฉพาะที่สมาชิก หรือผู้สนใจ
สามารถติดต่อขอรับข้อมูลข่าวสาร ที่เป็น
ประโยชน์ได้ เช่น อาจเป็นฐานข้อมูลด้านใด
ด้านหนึ่งที่ไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานที่มีหน้าที่
รับผิดชอบ

๓. ชมรมเป็นหน่วยงานกลางสำหรับ
สมาชิก ในประเทศ ติดต่อกับ หน่วยงาน ต่าง-
ประเทศ

๔. ชมรมเป็น ศูนย์ กลาง ใน การ ใช้
ทรัพยากรร่วมกัน ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

๖. ผลักดันให้มีการสร้างข่ายงานหรือ
เครือข่ายระบบสารนิเทศระหว่างห้องสมุดใน
กลุ่ม ชพ. โดยมีฐานข้อมูลแบ่งตามสาขาวิชา
เช่น ฐานข้อมูลทางการศึกษา ฐานข้อมูล

กรณีการประกาศใช้มาตรฐานต่าง ๆ ของสมาคม ฯ เป็นประกาศใช้เฉย ๆ กพ. หรือหน่วยงานที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องควรจะได้มีการยอมรับและนำมาเป็นส่วนอ้างอิงด้วย ขณะนั้นถึงแม้จะมีการประกาศใช้มาตรฐานดังกล่าว และได้เวียนไปตามกรมกองต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีหลายหน่วยงานลืมนำไปแล้วว่าเคยมีการประกาศใช้

ความคาดหวังของสมาชิกในด้านกิจกรรม

๑. จัดประชุม บรรยาย ทางวิชาการ ในหัวข้อต่าง ๆ ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์กับงานห้องสมุดศูนย์เอกสาร ทั้งนี้ควรเชิญผู้มีส่วนประกอบการดำเนินงานห้องสมุดเฉพาะมาบรรยาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒. จัดทำบรรณานุกรมร่วมกันระหว่างห้องสมุดในเครือข่ายของชมรม อย่างน้อย ๆ เริ่มที่หนังสืออ้างอิงก่อนก็ยังดี ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และประหยัดเงินค่าซื้อหนังสือ

๓. จัดตั้ง information counselling service เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาแก่ห้องสมุดสมาชิก

๔. นำชมห้องสมุดเฉพาะ ศูนย์เอกสาร ทั้งที่เป็นห้องสมุดที่ตั้งเกณฑ์มาตรฐานและไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานซึ่งแม้จะไม่ได้ประโยชน์ทาง

วิชาการ แต่ก็จะได้แง่คิดทางด้านการบริหารของเจ้าสังกัดที่มักจะละเลยต่อห้องสมุด และช่วยเพิ่มพูนความเห็นอกเห็นใจ และความสามัคคีในระหว่างสมาชิกด้วยกัน สมาชิกจากห้องสมุดใหญ่น่าจะมีส่วนช่วยออกความเห็นทางแก้ไขปัญหาของห้องสมุดเล็ก ๆ บ้าง

๕. ชพ. จัดประชุมใหญ่สามัญประจำปีสำหรับสมาชิก ชพ. โดยเป็นรูปเสนอผลงานของสมาชิกอภิปรายรวม และแบ่งกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มตามประเภทห้องสมุด และตามความสนใจ ซึ่งการประชุมในลักษณะนี้จะให้ประโยชน์แก่สมาชิก มากยิ่งขึ้น ส่วนการประชุมสมาคมนี้ เนื่องจากยากที่จะเปลี่ยนแนวความคิดในการจัดและต้องจัดรวมให้บรรณารักษ์ทุกประเภทห้องสมุด จะไปหวังความรู้ใหม่หรือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อห้องสมุดของสมาชิกแต่ละคน คงจะเป็นไปค่อนข้างยาก และใช้เวลานาน

๖. จัดทัศนศึกษาระยะสั้น ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี และรู้จักกันมากขึ้นเป็นการพักผ่อนคลายเครียด หลังจากทีทุกเหนื่อยจากงานประจำวันแล้ว

๗. จัดทัศนศึกษาห้องสมุดเฉพาะและศูนย์เอกสารในต่างประเทศโดยเฉพาะแถบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

ความคาดหวังของสมาชิก ชพ. ต่อสมาชิกด้วยกัน

๑. อยากเห็นสมาชิกทุกท่านรัก ชพ. ร่วมกิจกรรมเพื่อ ชพ. ร่วมกันสร้างสรรค์ ชพ. ตลอดจนสมาคมห้องสมุด โดยให้ความร่วมมือระดับพื้นฐาน ในการสนองตอบต่อการดำเนินงานชมรม และสมาคมด้วยความรวดเร็วตรงต่อเวลา การเข้าร่วมประชุม การชำระค่าสมาชิก การกรอกแบบฟอร์มที่ชมรมหรือสมาคมส่งไปให้ การตอบรับเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสมาชิก นับเป็นปัจจัยสนับสนุนและสร้างกำลังใจแก่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานอันจะเป็นผลให้ การดำเนินงานของชมรมเป็นไปด้วยดี

๒. คณะกรรมการบริหารชมรม และสมาชิก ชพ. ควรมีความเป็นปึกแผ่น ร่วมกันจัดทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ผลงาน แก่ห้องสมุดเฉพาะสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะห้องสมุดที่เกิดขึ้นใหม่ หรือห้องสมุดที่มีการขยายโครงการหรือห้องสมุดที่โยกย้ายสถานที่

๓. ชพ. มีสมาชิกเข้าร่วมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกอบอุ่นว่ามีเพื่อนร่วมวิชาชีพอยู่เกือบทุกสถาบัน และที่สำคัญ

คือ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ควรได้มีความรู้และประสบการณ์ทางบรรณารักษ์โดยตรงจำเป็นต้องได้รับความรู้จากหลายด้าน เพื่อพัฒนางานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ความคาดหวังของสมาชิกในค่านอื่น ๆ

๑. อยากให้งานของ ชพ. เป็นที่ยอมรับในกลุ่มคน ชพ. ด้วยกันและระหว่าง ชพ. กับคนภายนอก

๒. ชพ. มีโครงการร่วมสร้างสรรค์สังคมในแนวทางของบรรณารักษ์

๓. ชพ. มีอาคารสำนักงาน หรือสถานที่ทำงานเป็นของตนเอง ซึ่งถ้าเป็นอาคารเอกเทศจะดียิ่งแต่ในขั้นแรกนี้อาจเป็นเพียงห้องหนึ่งในอาคารสำนักงานสมาคมห้องสมุดหรือหอสมุดแห่งชาติต่อไปควรมีอุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัย เช่น ไมโครคอมพิวเตอร์ เครื่องโทรสาร ฯ เป็นต้น

๔. ชพ. ได้รับทุนอุดหนุนจากสมาคมห้องสมุด หรือหน่วยงานราชการ ตลอดจนหน่วยงานเอกชนหรือมูลนิธิ หรือสมาคมใด ๆ ก็ได้ ซึ่งไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ เป็นเงินอุดหนุนเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ

ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความคาดหวังของสมาชิก ชพ. ในด้านบทบาทของชมรม ในด้านกิจกรรมในด้านเพื่อนสมาชิก ตลอดจนงานในด้านที่ทำ คุณดำเนินการ เป็นสิ่งที่ถ้าทำได้ จะทำให้งานของ ชพ. เข้มแข็งเป็นปึกแผ่นเท่าเทียมกับชมรมวิชาชีพอื่น ๆ เช่น วิชาชีพทางวิทยาศาสตร์ หรือทางการแพทย์ อย่างไรก็ตามก็ดี

ด้วยความจำกัดในเรื่องทุนการดำเนินการ ผู้ปฏิบัติงาน สถานที่ เวลา ฯลฯ ความคาดหวังของสมาชิกดังกล่าวมา เป็นสิ่งที่คณะกรรมการบริหารและสมาชิก ชพ. ทุกคนควรร่วมมือประสานงานกันเพื่อก้าวไปถึงจุดยืนที่คาดหวังไว้ต่อไป

การจัดพิมพ์หนังสือวิชาการ

ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๕๓๒

เรื่องศรี จุลละจินดา*

นับตั้งแต่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ก่อตั้งใน พ.ศ. ๒๔๕๗ ได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มแรกใน พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นหนังสือวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์โดยตรง เรื่องห้องสมุดโรงเรียน แต่งโดยแม่นมมาส ชวลิตฯ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ ชุติมา สัจจานันท์ ได้วิเคราะห์และจำแนกสิ่งพิมพ์ของสมาคมได้เป็น ๔ ประเภท รวม ๘๙ รายการ^๑ ประกอบด้วยประเภทหนังสือวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง ๓๕ รายการ ประเภทหนังสือสำหรับเด็ก ๒๖ รายการ ประเภทหนังสือชุดห้องสมุด ๑๗ รายการ และประเภทสิ่งพิมพ์อื่นๆ ๑๑ รายการ ทั้งนี้รวมสิ่งพิมพ์ประเภทวารสาร ๓ ชื่อด้วย ได้แก่ วารสารห้องสมุด (จัดพิมพ์ปีที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึงปัจจุบัน) บรรณพิภพ (จัดพิมพ์ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๕) และข่าวสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (เดิมชื่อข่าวสารจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เริ่มจัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นไป)

ในเวลา ๔ ปี ต่อมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๓๒ สิ่งพิมพ์ของสมาคมได้เพิ่มจำนวนอีก ๑๒ รายการ เป็นหนังสือประเภทหนังสือวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์ ๑๐ รายการ และสิ่งพิมพ์

๑ บรรณนิทัศน์ของสิ่งพิมพ์ ๘๘ รายการ ดูเพิ่มเติมในบทความเรื่อง "สิ่งพิมพ์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (พ.ศ. ๒๔๕๖-๒๕๒๘) การวิเคราะห์" วารสารห้องสมุด ฉบับตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๘ หน้า ๘๑-๑๐๔

จำนวนสิ่งพิมพ์ของสมาคม เมื่อนับถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ มี ๘๑ รายการเนื่องจากบทความในวารสารฉบับดังกล่าวไม่ได้เอ่ยถึงอีก ๒ รายการ คือ การใช้ห้องสมุดกับคุณหนู และ ระบบและบริการห้องสมุดเพื่อการพัฒนา

* ปรธานแผนกจัดพิมพ์ ปี พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๓ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

อื่น ๆ ๒ รายการ^๒ ดังนั้น การที่หนังสือวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้องเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมาก จึงน่าสนใจที่จะพิจารณาแง่มุมบางประการ เมื่อเทียบกับสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นของสมาคมที่จัดพิมพ์เพิ่มขึ้นน้อยมาก หรือไม่ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเลย

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหนังสือวิชาการของสมาคม

ข้อมูลที่จะช่วยในการพิจารณาหนังสือวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้องชัดเจนยิ่งขึ้น ได้จัดเรียงรายการตามลำดับชื่อเรื่อง มีข้อความที่เพิ่มเติมคำอธิบายชื่อเรื่องใน [] โดยรวบรวมชื่อผู้แต่ง (เฉพาะชาวไทย) บรรณาธิการ ผู้แปล ตลอดจนผู้รวบรวม (ถ้ามี) เสริมด้วยข้อมูลเกี่ยวกับครั้งที่พิมพ์ และปีที่พิมพ์ ดังต่อไปนี้

ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/บรรณาธิการ/ ผู้แปล/ผู้รวบรวม	ครั้งที่พิมพ์	ปีที่พิมพ์
๑. กระบวนการดำเนินงานศูนย์วัสดุ ตีพิมพ์และไมตีพิมพ์ (ศูนย์วิชาการ)	ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน	๑	๒๕๒๒
๒. การใช้ห้องสมุด	ลมูล รัตตากร	๗	๒๕๒๘
๓. การใช้ห้องสมุดกับคุณหนู	ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน	๒	๒๕๒๓
๔. การระวังรักษาและการซ่อมหนังสือ	แมนมาส ชวลิต	๔	๒๕๒๓
๕. การสร้างสังคมการอ่านและการใช้ สารนิเทศ [เอกสารวิชาการใน การประชุมประจำปี]	แมนมาส ชวลิต	๑	๒๕๓๐
๖. การสอนให้นักเรียนรู้จักใช้ห้องสมุด	ลมูล รัตตากร	๒	๒๕๑๔
๗. การอบรมเรื่องคอมพิวเตอร์ เบื้องต้น กับงานห้องสมุด	—	๑	๒๕๑๓
๘. คู่มือการทำบัตรรายการ	สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์	๑	๒๕๐๑

^๒ คือ กิจกรรมที่ต้องเพื่อสนองแผนการพัฒนาศูนย์บริการที่ ๖ และรายงานกิจกรรมแผนกมาตรฐานห้องสมุด ซึ่งจัดพิมพ์ใน พ.ศ. ๒๕๓๑ ทั้ง ๒ รายการ

ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/บรรณาธิการ/ ผู้แปล/ผู้รวบรวม	ครั้งที่พิมพ์	ปีที่พิมพ์
๙. คู่มือแนะนำการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ	—	๑	๒๕๑๕
๑๐. ที่ระลึกงานสัปดาห์ห้องสมุด ครั้งที่ ๑	—	๑	๒๕๑๙
๑๑. ที่ระลึกงานสัปดาห์ห้องสมุด ครั้งที่ ๒	—	๑	๒๕๒๐
๑๒. แนะนำการใช้ห้องสมุด	วิบูลย์เพ็ญ ชัยปาดิ และ จิรวัดมน จักรพันธ์, ม.ร.ว.	๑	๒๕๐๓
๑๓. บทเรียนประกอบการอบรม [บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน]	—	๑	๒๕๒๓
๑๔. บรรณนิทัศน์หนังสือวิชาการ บรรณารักษศาสตร์ และหนังสือ ที่ชนะการประกวด	—	๒	๒๕๒๒
๑๕. บรรณานุกรมการอ่าน	ชุตินา สัจจานันท์ และ สุนทรี ศุภวงศ์	๑	๒๕๒๙
๑๖. บรรณานุกรมมาตรฐานสำหรับ วิทยาลัยครู	จิรวัดมน จักรพันธ์, ม.ร.ว.	๑	๒๕๐๔
๑๗. บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย เล่ม ๑	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และ หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	๑	๒๕๐๕
๑๘. บรรณานุกรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๑	—	๑	๒๕๐๒
๑๙. บรรณารักษศาสตร์ประโยคมัธยม	—	๑	๒๕๐๖
๒๐. บรรณารักษศาสตร์ไทย	วิสิทธิ์ จินตวงศ์	๑	๒๕๒๐
๒๑. บัตรรายการและหลักเกณฑ์การทำ บัตรรายการหนังสือภาษาไทย	สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์	๒	๒๕๒๓
๒๒. แบบเรียนการอ่านและการพิจารณา หนังสือ	ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน	๒	๒๕๒๓

(แก้ไขและปรับปรุง)

ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/บรรณาธิการ/ ผู้แปล/ผู้รวบรวม	ครั้งที่พิมพ์	ปีที่พิมพ์
๒๓. แบบเรียนด้วยตัวเองเรื่องการใช้บัตรรายการ	ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน	๒	๒๕๒๑
๒๔. แผนการจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยม [แปลจากฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๗]	-	๒	๒๕๐๖
๒๕. แผนการจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมฉบับย่อครรชนีสัมพันธ์ [แปลจากฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๗]	แม่นมาต ชวลิต และ สุทธิลักษณ์ อัมพันธ์วงศ์	๑	๒๕๐๑
๒๖. แผนงานจัดหมู่ระบบทศนิยมและครรชนีสัมพันธ์ ฉบับย่อ เล่ม ๑ [แปลจากฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๐]	ทองหยด ประทุมวงศ์ และคณะ	๑	๒๕๓๐
๒๗. แผนการจัดหมู่ระบบทศนิยมฉบับย่อ เล่ม ๒ : ครรชนีสัมพันธ์	ทองหยด ประทุมวงศ์	๑	๒๕๓๑
๒๘. พี่น้องชาวเขา	รำภา กุลสมบูรณ์ และ กาญจนา โสภโณกร	๑	๒๕๑๖
๒๙. มาตรฐานเพื่อพัฒนาบริการห้องสมุด [เอกสารวิชาการในการประชุมประจำปี]	แม่นมาต ชวลิต	๑	๒๕๒๗
๓๐. เยาวชน : บรรณนิทัศน์เพื่อการค้นคว้าและบริการสนเทศ	ชุกติมา สัจจานันท์ และ สุนทรี ศุภวงศ์	๑	๒๕๒๘
๓๑. ระบบบริการสารสนเทศ	ลมูล รัตตากร	๑	๒๕๒๗
๓๒. ระบบและบริการห้องสมุดเพื่อการพัฒนา [เอกสารวิชาการในการประชุมประจำปี]	ชุกติมา สัจจานันท์	๑	๒๕๒๘

ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/บรรณาธิการ/ ผู้แปล/ผู้รวบรวม	ครั้งที่พิมพ์	ปีที่พิมพ์
๓๓. ระบบสารนิเทศแห่งชาติเพื่อ การพัฒนา [เอกสารวิชาการ ในการประชุมประจำปี]	ชวนพิศ สุคันสนีย์ และคณะ	๑	๒๕๓๒
๓๔. รายชื่อหนังสือสำหรับเด็กและ ผู้ใหญ่พร้อมด้วยบรรณนิทัศน์	—	๑	๒๕๐๗
๓๕. รู้จักบ้านเมืองของเราด้วยหนังสือ	—	๑	๒๕๑๕
๓๖. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสมาคมห้องสมุด	แม่ันมาส ชวลิต	๑	๒๕๒๙
๓๗. วิทยานุกรมบรรณารักษ์	จารุวรรณ สินธุโสภณ	๑	๒๕๒๑
๓๘. วิธีคิดเลขหมู่	ถมูล รัตตากร	๒	๒๕๑๕
๓๙. สมาคมห้องสมุดฯ ๒๕	วิสิทธิ์ จินตวงศ์	๑	๒๕๒๒
๔๐. สหบรรณานุกรม เรื่อง ผลงาน วิจัยเกี่ยวกับหนังสือ การอ่าน การใช้ห้องสมุด และผู้ใช้ห้องสมุด	เพ็ญศรี กัญสุวรรณ และ จันทร์เพ็ญ เล่าอิทธิโชติ	๑	๒๕๓๐
๔๑. ๓๐ ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย	—	๑	๒๕๒๗
๔๒. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ สำหรับหนังสือภาษาไทยและ หัวเรื่อง (ฉบับย่อ)	สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์	๒	๒๕๐๖
๔๓. ห้องสมุดโรงเรียน	แม่ันมาส ชวลิต	๑	๒๕๙๙
๔๔. ห้องสมุดวันพรุ่งนี้ [เอกสารวิชาการในการ ประชุมประจำปี]	สอางศรี พรสุวรรณ และ เป็ล่งศรี อังคนินันท์	๑	๒๕๓๑
๔๕. หอพระมณฑียรธรรม	ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และ นิยะตา ทาสุกนธ์	๑	๒๕๒๕

ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/บรรณาธิการ/ ผู้แปล/ผู้รวบรวม	ครั้งที่พิมพ์	ปีที่พิมพ์
๔๖. หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย	ทองหยด ประทุมวงศ์ และคณะ	๕	๒๕๓๐
๔๗. Regional co-operation for the development of national information services Proceedings of the 4 th Congress of Southeast Asian Librarians	—	๑	๑๙๘๑ (๒๕๒๑)
หนังสือวิชาการของสมาคมทั้ง ๔๗ รายการ มีข้อพิจารณาและข้อสังเกตบางประการ ที่น่าสนใจ ได้แก่			
๑. ขอบเขตของเนื้อหา ถ้าวิเคราะห์และจำแนกเป็น ๒ ช่วงจนถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ กับถึง พ.ศ. ๒๕๓๒ เปรียบเทียบได้ดังนี้			
เนื้อหา	พ.ศ. ๒๕๒๘ (ร้อยละ)	พ.ศ. ๒๕๓๒ (ร้อยละ)	ค่าบ่งชี้
พจนานุกรม	๑ (๒.๗๐)	๑ (๒.๑๒)	
บรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์	๘ (๒๑.๖๒)	๑๐ (๒๑.๒๘)	— เพิ่ม ๒ รายการ คือ บรรณานุกรมการอ่าน และ สหบรรณานุกรม
ทรัพยากรและงานเทคนิค	๙ (๒๔.๓๒)	๑๐ (๒๑.๒๘)	— เพิ่มแผนการจัดหมู่ ระบบทศนิยมฉบับย่อ เล่ม ๒ : ครรชนี้สัมพันธ์
การศึกษาและการสอนวิชา ห้องสมุด	๖ (๑๖.๒๒)	๖ (๑๒.๗๗)	

บรรณารักษศาสตร์ภูมิหลัง	๖ (๑๖.๒๒)	๗ (๑๔.๘๙)	- เพิ่มเรื่องนำ เกี่ยวกับสมาคมห้องสมุด
ประเภทของห้องสมุด	๔ (๑๐.๘๑)	๔ (๘.๕๑)	
สารนิเทศ บริการและ กิจการของห้องสมุด	๓ (๘.๑๑)	๙ (๑๙.๑๕)	- เพิ่ม ๖ รายการ ได้แก่
รวม	๓๗(๑๐๐.๐๐)	๔๗(๑๐๐.๐๐)	๑. การสร้างสังคม การอ่าน และการใช้ สารนิเทศ ๒. การอบรมเรื่อง คอมพิวเตอร์เบื้องต้น กับงานห้องสมุด ๓. มาตรฐานเพื่อ พัฒนาบริการห้องสมุด ๔. ระบบและบริการ สารสนเทศ ๕. ระบบสารนิเทศ แห่งชาติเพื่อการพัฒนา ๖. ห้องสมุดวันพรุ่งนี้

จะเห็นว่าเนื้อหาเกี่ยวกับพจนานุกรมมีน้อยที่สุดเพียง ๑ รายการ เกี่ยวกับบรรณานุกรม และบรรณนิทัศน์ กับ ทรัพยากรและงานเทคนิค มีจำนวนรายการสูงสุด ๑๐ รายการ เท่ากัน รองลงมาคือ สารนิเทศ บริการ และกิจกรรมห้องสมุด มี ๙ รายการ ซึ่งนับว่าเพิ่มขึ้นมากกว่า เนื้อหาอื่นๆ เพราะเพิ่มขึ้นถึง ๖ รายการ ทั้งนี้เห็นแนวโน้มว่าหนังสือวิชาการของสมาคม มีลักษณะการจัดพิมพ์เป็นเอกสารวิชาการ เนื่องในการประชุมประจำปีของสมาคมเท่านั้น เนื่องจากได้พิมพ์ต่อเนื่องกันมาตลอด ๕ ปีแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๒

๒. จำนวนผลงานของบุคคล ไม่ว่าในฐานะผู้แต่ง บรรณาธิการ ผู้แปล ตลอดจนผู้รวบรวม (ถ้ามี) ถ้าผลงานตั้งแต่ ๒ รายการ ขึ้นไป มีถึง ๙ คน นับผลงานได้ ๒๗ รายการ

ปรากฏว่า แม้นมาส ชวลิต มีผลงานมากที่สุด ๖ รายการ รองลงมา ๔ รายการ เป็นผลงานของ ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน และ ลมุล รัตตากร รองลงมา มี ๓ รายการ เท่ากันระหว่าง ชุติมา สัจจานันท์ ทองหยด ประทุมวงศ์ และ สุธิธลักษณ์ อัมพันธ์วงศ์ สำหรับผลงานของ ม.ร.ว. จีรวัดิน จักรพันธ์ วิสิทธิ์ จินตวงศ์ และ สุนทรี ศุภวงศ์ มี ๒ รายการ เท่ากัน

๓. จำนวนครั้งที่พิมพ์ เรื่อง การใช้ห้องสมุด ของ ลมุล รัตตากร จัดพิมพ์เผยแพร่มากที่สุดถึง ๗ ครั้ง

๔. ภาษา จัดพิมพ์เป็นภาษาไทยล้วน ยกเว้น ๑ รายการ เป็นภาษาอังกฤษ คือ *Regional co-operation for the development of the national information services* ซึ่งจัดพิมพ์ในการประชุมคอนซาล ครั้งที่ ๔ ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑

บรรณานุกรม

ชุติมา สัจจานันท์. "สิ่งพิมพ์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๒๔) การวิเคราะห์". วารสารห้องสมุด ๒๙ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๔) : ๘๐-๑๐๗.

ข้อคิดจากประธานแผนกวิชาการ ปี ๒๕๓๐-๒๕๓๑

ดร. สอวงศรี พรสุวรรณ*

จากการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๙ สมาชิกของสมาคมฯ ได้ลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกของสมาคมกลุ่มหนึ่งจำนวน ๒๕ คน เพื่อเข้ารับตำแหน่งคณะกรรมการบริหารของสมาคมฯ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๑ ต่อมาในวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๐ คณะกรรมการบริหารทั้ง ๒๕ คนได้เข้าร่วมประชุม ณ ห้องดอกไม้สด หอสมุดแห่งชาติ เพื่อลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารเพื่อเข้ารับตำแหน่งต่าง ๆ ตามระเบียบของสมาคม ซึ่งจากการประชุมครั้งนี้ทำให้มีการโหวตว่าแต่ละคนจะทำงานในตำแหน่งอะไร กรรมการแต่ละท่านก็เลือกท่านโน้นท่านนี้ให้ทำงานตำแหน่งต่าง ๆ นายกสมาคมได้แก่คุณหญิงแมนมาส ชวลิต ผู้เขียนได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานแผนกวิชาการ ซึ่งแต่ละท่านคงเห็นว่าผู้เขียนเป็นครูบาอาจารย์กระมัง เหมาะสมกับตำแหน่งนี้ทีเดียวเข้าภษาคิดว่าตกกระไดพลอยโจน แต่ ๒ ปีที่กระโจนบันไดอยู่ในตำแหน่งบางครั้งแข่งขาฟกซ้ำคำเขี้ยวไปบ้าง แต่ก็คือว่าเป็นเรื่องของครั้งหนึ่งในชีวิตก็แล้วกัน

พอได้ตำแหน่งก็เรียกว่ามีงานวิชาการอยู่เลย เริ่มตั้งแต่งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ซึ่งสมาคมห้องสมุดฯ ก็ได้เข้าร่วมทางด้านวิชาการ โดยร่วมกับสำนักบรรณสารการพัฒนา และคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ จัดสมัมนานาผู้บริหารห้องสมุดหลักสูตร "ทิศทางใหม่ในการบริหารงานห้องสมุด" โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิทยา พิรานนท์ ภาควิชาการผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มาบรรยายและร่วมปฏิบัติการ งานต่อมาของสมาคมฯ ก็คือการอบรมบรรณารักษ์หลักสูตรห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดเฉพาะในภาคฤดูร้อน ซึ่ง ได้เลื่อนเวลาอบรมจากปกติที่เคยจัดมาคือช่วงเดือน

* ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เมษายนเป็นเดือนตุลาคม เพราะไม่สามารถเตรียมงานได้ทัน ประกอบกับเหตุผลที่ว่าช่วงฤดูร้อนโรงเรียนปิดเทอม ครูส่วนใหญ่ต้องสอนพิเศษหรือจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะให้แก่นักเรียน ซึ่งครูเหล่านั้นย่อมไม่มีเวลาเข้ามารับการอบรม ในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ก็นำถึงประโยชน์ของสมาคมเป็นหลักเพราะถ้ามีผู้เข้ารับการอบรมน้อยก็จะเป็นคอบรมไม่ได้ยิ่งเสียหายเช่นกัน ทั้งนี้ในปีนั้นจึงจัดทำการอบรมในเดือนตุลาคม โดยจัด ๒ หลักสูตร คือห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดเฉพาะ สถานที่ใช้โรงเรียนปανεพันธ์วิทยา ในวันสุดท้ายของการอบรมมีการแจกประกาศนียบัตรให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมและมีการบรรยายพิเศษเรื่อง Information Technology in U.S. Library โดย Mr. Joseph Howard ซึ่งเป็นผู้อำนวยการของหอสมุดการเกษตรแห่งชาติของอเมริกา เรียกได้ว่าเป็นรายการแถมฟรี เพราะวิทยากรท่านนี้ติดต่อมาทางสมาคมฯ ว่าจะมาบรรยายให้แก่สมาชิกฟัง สมาคมก็ไม่ว่าว่าจะหาเวทีที่ไหนให้ท่านได้ก็เลยมาลงในงานนี้เพราะผู้ฟังก็มีพร้อมอยู่แล้ว ไม่ต้องเชิญให้ยุ่งยาก ผู้เขียนเองก็คุ้นกับพิธีต่าง ๆ ในวันปิดการอบรมและยังทำหน้าที่ล่ามแปลเป็นไทยให้แก่วิทยากรด้วย พอสิ้นปีก็เป็นการเตรียมประชุมใหญ่ประจำปีของสมาคมฯ ในหัวข้อเรื่อง “การสร้างสังคมการอ่านและการใช้สารนิเทศ” โดยหน้าที่ของฝ่ายวิทยากรคือการจัดทำเอกสาร การจกรายงานการประชุม ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนมากต้องการรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งพิมพ์ออกมาไม่ทัน นับว่าเป็นบทเรียนอันดีในการเตรียมงานในปีต่อไป

ในปีต่อมาเห็นว่าการจัดการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดเฉพาะมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมน้อยลง และประกอบกับปัจจุบัน ห้องสมุดหลายแห่งได้มีการนำเอาคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้กับงานห้องสมุด จึงเปลี่ยนการอบรมเป็นการอบรมเรื่อง “คอมพิวเตอร์กับงานห้องสมุด” โดยใช้สถานที่และเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง กว่าที่จะจัดได้ต้องทั้งวิ่งทั้งเต้นระหว่างคณะศึกษาศาสตร์และอธิการบดี เพื่อบุญมาให้ใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ ๒๐ เครื่องในการอบรม และใช้โปรแกรม CDS/ISIS ของมหาวิทยาลัย เมื่ออบรมจบไปแล้วก็ยังมีผู้ชำระเงินเข้ามามากมายต้องการเข้ามารับการอบรม หลักสูตรนี้จึงจำต้องเปิดรุ่นที่ ๒ แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และสถานที่ของบริษัทคอมพิวเตอร์วิสิเพื่อทำการอบรมซึ่งวิทยากรก็มาจากสถาบันต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งในการจัดครั้งหลังนี้ก็นำแต่เพียงว่าเราใช้สถานที่และเครื่องคอมพิวเตอร์

ของเขา ส่วนโปรแกรม CDS/ISIS ก็นำไปจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งก็ไม่ผิดหลักเกณฑ์อะไรเพราะเป็นการใช้เพื่อการศึกษา ไม่ได้เป็นการจัดเพื่อการค้า แม้จะใช้สถานที่ของเอกชนก็เพียงแต่เช่าสถานที่เช่นเดียวกับที่เคยให้ค่าสถานที่เมื่อจัดอบรมหลักสูตรอื่น ๆ

การเข้าร่วมในการจัดประชุมครั้งสุดท้ายก่อนพ้นตำแหน่งจากประธานวิชาการคือการจัดประชุมสามัญประจำปีในหัวข้อเรื่อง "ห้องสมุดวันพรุ่งนี้" ซึ่งเป็นหัวข้อที่ผู้เขียนเห็นว่ามีความสำคัญถึงบทบาทของห้องสมุดในอนาคตที่กำลังเปลี่ยนไป และคณะกรรมการท่านอื่น ๆ ก็เห็นว่าเหมาะสมได้มีการเลือกและขอบทความจากวิทยากรมาเพื่อจัดพิมพ์เอกสารการประชุม วิทยากรที่มาบรรยายก็เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ และจากวงการคอมพิวเตอร์ ได้มีการแสดงการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์กับงานห้องสมุด นับว่าได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก

งานฝ่ายวิชาการที่เขียนเล่าสู่กันฟังนี้เป็นเพียงงานหลัก ๆ ที่ผู้เขียนสามารถจดจำได้ แต่ยังมีงานย่อย ๆ อื่น ๆ อีกหลายอย่าง ระยะ ๒ ปีที่ทำงานในตำแหน่งนี้นับว่าได้รับประสบการณ์อย่างดียิ่งในการทำงานให้กับสมาคมวิชาชีพ ซึ่งแน่นอนก่อนจะจัดงานแต่ละงานนั้นเรียกว่าเบื้องหลังกว่าจะสำเร็จออกมากรรมการแต่ละฝ่ายต้องประชุมกันครั้งแล้วครั้งเล่าแทบจะเรียกได้ว่าวันเสาร์ก็ยกให้งานประชุมของสมาคมห้องสมุดฯ ไปเลย การทำงานนั้นบางครั้งก็ประสบปัญหา ก็ได้แต่คิดว่าทำงานเพื่องานเท่านั้น

สุดท้ายนี้ใคร่ขอร้องให้ท่านบรรณารักษ์อื่น ๆ ที่ยังไม่เคยทำงานให้กับสมาคมต้องสมุดฯ ขอให้เข้ามาร่วมทำงานของสมาคมฯ ท่านจะได้เรียนรู้งานต่าง ๆ ในอีกรูปแบบหนึ่งที่ต่างออกไปจากงานประจำที่ทำอยู่ และจะเป็นการช่วยส่งเสริมและทำให้สมาคมวิชาชีพบรรณารักษ์มีความเข้มแข็งมั่นคง และทำให้บุคคลภายนอกได้รู้จักและเข้าใจอาชีพของพวกเรามากขึ้น ซึ่งถ้าแต่ละท่านไม่ช่วยกันเข้ามาทำงานแล้วสมาคมของเราก็คงอยู่ไม่ได้ ฉะนั้นถ้าท่านใดคิดว่าท่านมีความสามารถในด้านใดหรือมีจิตใจเอื้อเฟื้ออยากเสียสละกำลังกายและกำลังสมองก็นำมาลองทำงานให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

Thai Index Medicus
ดรชนีวารสารทางการแพทย์ : จากอดีต
ถึงปัจจุบันในยุคคอมพิวเตอร์

อัญชลี เข้มขุกกลิ่น*

๑. บทนำ

วารสารวิชาการทางการแพทย์เป็นสื่อกลางสำคัญอย่างหนึ่งที่บุคคลในอาชีพแพทย์ต้องติดตามอยู่เสมอ เพราะบทความในวารสารเป็นข้อมูลที่ทันสมัย แต่เนื่องจากบทความทางการแพทย์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว การผลิตวารสารทางการแพทย์เฉพาะวิชาที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นแพทย์จะติดตามอ่านวารสารในเรื่องหรือสาขาที่สนใจให้ได้ครบทุกข้อจึงเป็นเรื่องยุ่งยากมาก เครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบว่าเรื่องที่อยู่ในความสนใจปรากฏอยู่ในวารสารชื่อใดบ้าง คือ

“ดรชนีบทความวารสาร”

จากประวัติการจัดทำดรชนีบทความวารสารทางการแพทย์พบว่า Index Medicus เป็นดรชนีช่วยค้นเรื่องทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้องที่ได้มาตรฐาน และนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก John Shaw Billing ศัลยแพทย์ชาวอเมริกันเป็นผู้ริเริ่มจัดทำ Index Medicus เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๒ โดยรวบรวมบทความจากวารสารทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้องที่มีอยู่ขณะนั้น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว ต่อมามีการเปลี่ยนผู้จัดทำหลายครั้งจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๓ หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (U.S. National Library of Medicine NLM) รับผิดชอบในการจัดทำจนถึงปัจจุบัน^๑ โดยมีบทความขณะนั้นมากกว่า ๓๕๐,๐๐๐ บทความจากวารสารทั่วโลกซึ่งได้รับการคัดเลือกแล้วประมาณ ๒,๘๘๘ ชื่อ^๒ จัดเก็บข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์

พิวเตอร์เมนเฟรม นอกจากข้อมูล Index Medicus แล้ว NLM ยังมีฐานข้อมูลอื่น ๆ อีกมากมาย ระบบฐานข้อมูลทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า MEDLARS (Medical Literature Analysis and Retrieval System)

เนื่องจากความต้องการใช้ MEDLARS มีสูงมากขึ้นตามลำดับ หน่วยงานทั้งภาครัฐบาล และเอกชนจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกติดต่อขอสำเนาข้อมูลจาก NLM เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลในเชิงธุรกิจ NLM ได้พิจารณาตามความเหมาะสม ในที่สุดได้ให้หน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนบางแห่งจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก สำเนาข้อมูลและเผยแพร่ในเชิงธุรกิจ ผู้ใช้จากประเทศต่าง ๆ สามารถค้นข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์เชื่อมกับสายโทรศัพท์ที่ติดต่อผ่านดาวเทียมข้ามประเทศถึงศูนย์ข้อมูลดังกล่าวได้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นต้นไป มีการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลชื่อ Medline (คือ Index Medicus, Dental to Literature Index และ International Nursing Index ๓ สาขา วิชาการรวมกันชื่อว่า Medline) บนที่กอลบนแผ่น CD-ROM (Compact Disk-Read Only Memory) และเผยแพร่ขายทั่วโลก ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ หอสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแห่งแรกในประเทศไทยมีฐานข้อมูล Medline on CD-ROM ให้บริการ และปัจจุบันห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ทุกแห่งในประเทศไทย ต่างมี Medline on CD-ROM ให้บริการกันอย่างแพร่หลาย นั้นหมายความว่า บุคคลในอาชีพแพทย์และสาขาเกี่ยวข้องสามารถค้นคว้า ติดตามและรวบรวมบทความจากวารสารทางการแพทย์ต่างประเทศ (International Information) ได้อย่าง สะดวก ง่ายตาย และไม่แพง จึงเกิดมีคำถามขึ้นมา “ข้อมูลท้องถิ่น (Local information) ทางการแพทย์ของไทยเรา จะค้นหาให้ครบถ้วนได้หรือไม่ และอย่างไร?”

๒. ปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา

ข้อมูลท้องถิ่น (Local information) จากวารสารภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้องนั้น ห้องสมุดแพทย์เกือบทุกแห่ง ได้มีการบันทึกลงบัตรรายการเป็นเครื่องมือช่วยกันมาเป็นเวลานานแล้ว แต่บันทึกเฉพาะบทความจากวารสารที่ห้องสมุดของตนมีอยู่เท่านั้น ฉะนั้นแต่ละแห่งมีข้อมูลไม่สมบูรณ์ครบทุกชื่อวารสาร และข้อมูลที่ห้องสมุดแต่ละแห่งมี มักจะซ้ำซ้อนกันอีกด้วย

สำหรับหน่วยงานต่างประเทศ เช่น HELLIS ขององค์การอนามัยโลก (Health Literature and Library Information Services) และ SEAMIC-ญี่ปุ่น (Southeast Asian Medical Information Center) ได้จัดทำบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขปข้อมูลท้องถิ่นในกลุ่มประเทศในเอเชีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามลำดับในลักษณะรูปเล่ม (Printed Format) โดยตัวแทนจากห้องสมุดแพทย์ต่าง ๆ ของแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศดังกล่าว เป็นผู้ส่งข้อมูลบนแผ่นกระดาษให้หน่วยงานทั้งสอง HELLIS จัดพิมพ์เฉพาะบรรณานุกรมและสาระสังเขปของบทความในวารสารที่มีเนื้อเรื่อง หรือสาระสังเขปเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ปัจจุบันพิมพ์ออกมาแล้ว ๒ เล่ม มีวารสารภาษาไทยทางแพทย์ ๓๖ ชื่อ เล่มที่ ๑ ครอบคลุมข้อมูลวารสารไทยปี ๒๕๒๓-พ.ศ. ๒๕๒๔ เล่มที่ ๒ ครอบคลุมข้อมูลจากวารสารไทย ฉบับ มิ.ย. ๒๕๒๔-พ.ศ. ๒๕๒๕ ส่วน SEAMIC-ญี่ปุ่นนี้จัดพิมพ์บรรณานุกรมโดยไม่มีสาระสังเขป ปัจจุบันพิมพ์ออกมาแล้ว ๑ เล่ม ครอบคลุมข้อมูลจากวารสารไทยจำนวน ๔๗ ชื่อ ซึ่งเป็นวารสาร ปี พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๒

การที่หน่วยงานแต่ละแห่ง คิดและจัดทำเครื่องมือช่วยค้นข้อมูลนี้ สามารถสรุปข้อจำกัดของเครื่องมือดังกล่าวได้ดังนี้ เช่น:-

๑. ข้อมูลมีไม่ครอบคลุมครบถ้วนทั้งหมด
๒. ยากต่อการค้นและไม่สามารถค้นด้วย Boolean Operator เพราะจัดเก็บในรูปแบบตัวรายการ และ รูปเล่ม
๓. หน่วยงานต่างประเทศ เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ข้อมูล ในรูปเล่มที่จัดทำ

เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวารสารภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้องให้ถูกต้องและครบถ้วน ผู้เขียนจึงได้ทำการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลวารสารภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้องเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘

๓. การสำรวจบนพื้นฐาน

- ๓.๑. สำรวจและวิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันของ วารสาร ไทยทางการแพทย์ผู้เขียนได้สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลวารสารภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้อง เพื่อหาคำตอบจากคำถามต่าง ๆ ดังนี้เช่น:-

- ประเทศไทยมีวารสารภาษาไทยทางการแพทย์ และสาขาเกี่ยวข้องจำนวนมากี่ชื่อ
- มีวารสารก็ชื่อที่เป็นวารสารวิชาการ กิ่งวิชาการ เป็นต้น
- กำหนดออกของวารสารแต่ละชื่อมีความน่าเชื่อถืออย่างไร
- ภาษาของบทความที่พิมพ์ลงในวารสารเป็นภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศมากน้อย แตกต่างกันอย่างไร
- รูปแบบในการจัดพิมพ์วารสาร ถูกต้องตามหลักการจัดทำวารสารวิชาการมากน้อยอย่างไร
- มีวารสารจำนวนมากี่ชื่อ ที่ได้รับพิมพ์ลงในดรรชนีวารสารระหว่างประเทศ

๖ ล ๖

จากการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า :-

- วารสารภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้องมีทั้งสิ้นจำนวน ๑๑๖ ชื่อ
- ๕๔.๓๑% เป็นวารสารวิชาการ เนื้อหาภายในเขียนด้วยภาษาไทยและหรือ ภาษาอังกฤษ
- ๔๕.๖๙% เป็นวารสารวิชาการ และกิ่งวิชาการ ที่บทความเขียนเป็นภาษาไทยทั้งหมด
- ๘๘.๘๙% บทความไม่มีสาระสังเขป (Abstract)
- ๙๒.๒๔% มีหมายเลข ISSN (International Standard Serials Number) ประจำทุกฉบับ
- ๔๘.๒๘% ได้รับการตีพิมพ์ลงในดรรชนีวารสารระหว่างประเทศ เช่นใน Index Medicus

๖ ล ๖

ปลายปี ๒๕๒๘ ผู้เขียนได้รับทุนสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลกให้เสนอผลงานการสำรวจครั้งนี้ในที่ประชุม 5th ICML (Fifth International Congress in Medical Libraries) โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุย ซักถามพิจารณาร่วมกันในหัวข้อดังกล่าวกับผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน รวมทั้งบุคลากรจาก HELLIS และ SEAMIC ด้วย

ผู้เขียนเดินทางกลับจากการประชุม 5th ICML ในครั้งนี้ด้วยความคิดอย่างแน่วแน่
ว่า จำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ประเทศไทย ควรจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขปจาก
วารสารภาษาไทยทางการแพทย์ (Thai Index Medicus) ฉบับสมบูรณ์ โดยจัดเก็บและค้น
ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ และในที่สุดผู้เขียนตัดสินใจจัดทำฐานข้อมูล Thai Index Medicus
โดยหอสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเจ้าของโครงการ และมีบรรณารักษ์
หัวหน้างานหอสมุด ฯ* เป็นหัวหน้าโครงการ

๓.๒ วิเคราะห์ระบบ

การจัดทำฐานข้อมูล Thai Index Medicus เป็นงานใหญ่และสำคัญมาก
ดังนั้นผู้เขียนจึงตัดสินใจเริ่มด้วย โครงการทดลอง (Pilot Project) โดยสร้างฐานข้อมูลงาน
วิจัยของบุคคลากร คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นฐานข้อมูลขนาดเล็ก
ขึ้นมาก่อน และได้พิจารณาเลือก Hardware และ Software เพื่อสร้างฐานข้อมูลดังราย
ละเอียดดังต่อไปนี้

Hardware : ใช้ IBM PC/XT ความจุ ๒๐ MB เหตุผลคือเนื่องจาก
เป็นคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ขณะนั้น*

Software : ใช้โปรแกรม CDS/ISIS ขององค์การ Unesco เหตุผลที่
เลือกเนื่องจาก

- เป็นโปรแกรมที่องค์การ Unesco ให้เปล่าสำหรับประเทศ
สมาชิก
- มีความดีเยี่ยมในการค้นคืนข้อมูล (Data Retrieval)
- มีแนวโน้มว่าห้องสมุดและศูนย์เอกสารทุกแห่งทั่วโลกที่เป็น
สมาชิก Unesco จะนิยมใช้กันมาก เป็นที่แพร่หลาย
- สามารถใช้ได้กับคอมพิวเตอร์ทุกขนาดตั้งแต่ระดับไมโครคอม-
พิวเตอร์ มินิคอมพิวเตอร์ ไปจนถึงเมนเฟรม
- ใช้กับระบบภาษาไทยได้ดี

* หัวหน้างานปัจจุบันคือ นางจรัส อินทโกสม บรรณารักษ์ ๘ หอสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ได้รับความช่วยเหลือให้ยืมเครื่องจากหน่วยคอมพิวเตอร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๓ ออกแบบฐานข้อมูล

หลังจากเลือก Hardware และ Software ได้ออกแบบระบบโครงสร้างฐานข้อมูลมีวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้ เช่น :-

๑. ต้องสอดคล้องกับโครงสร้างระบบฐานข้อมูลมาตรฐานสากลที่มีอยู่ก่อนแล้ว เช่น US MARC, OCLC MARC, UNISIT เป็นต้น
๒. สามารถใช้กับระบบภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ดี และเหมาะสมกับสิ่งพิมพ์ภาษาไทย
๔. ต้องเป็นฐานข้อมูลที่ช่วยให้ค้นข้อมูลได้รวดเร็ว ครอบคลุมและถูกต้อง

ฯลฯ

เมื่อสร้างฐานข้อมูลแล้ว ได้รวบรวมและบันทึกข้อมูลงานวิจัยประมาณ ๑๘๐๐ เรื่อง* เข้าสู่ฐาน ทดสอบเรียกใช้ ทดสอบการย้ายข้อมูลที่ค้นจาก Medline ซึ่ง Online ไปยังต่างประเทศให้เข้ามาสู่ฐานข้อมูลที่สร้างขึ้นนี้ ผลปรากฏว่าการทดสอบทุกอย่างเป็นไปอย่างน่าพอใจ

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ผู้เขียนได้นำฐานข้อมูลวิจัยดังกล่าวเสนอในที่ประชุมวิชาการระดับภูมิภาคชื่อ First Pacific Conference : New Information Technology^๕ ที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงข้อดี ข้อเสียของฐานข้อมูล ตลอดจนคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหลายท่านที่ร่วมประชุมครั้งนั้น

ปัจจุบันฐานข้อมูลงานวิจัยมีข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ถึงปีปัจจุบันรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑,๘๐๐ เรื่อง มีการเพิ่มเติมงานวิจัยให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอในทุก ๖ เดือน เริ่มให้บริการแก่บุคคลทั่วไปอย่างเป็นทางการตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๓๓ ทั้งในรูปแบบ เล่ม และ Online Search ด้วยระบบคอมพิวเตอร์

๔. โครงการจัดทำ Thai Index Medicus

หลังจากโครงการทดลองเริ่มต้นเป็นที่น่าพอใจแล้ว นั้นหมายถึงงานด้านเทคนิคทั้งหมดในการจัดทำฐานข้อมูล Thai Index Medicus มีความพร้อมเต็มที่ ดังนั้นนโยบาย และรายละเอียดของขั้นตอนในการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นเรื่องต่อมาเพื่อการพิจารณา ดังนี้

*ได้รับความร่วมมือจากหน่วยวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. การรวบรวมรายชื่อวารสารภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้อง
๒. การคัดเลือกบทความจากวารสารในข้อ ๑
๓. ภาษาของบทความและสาระสังเขป
๔. ขนาดของสาระสังเขปที่ควรเก็บลงคอมพิวเตอร์
๕. การแปลชื่อเรื่องของบทความภาษาไทย เป็นภาษาอังกฤษ
๖. การกำหนดคำสำคัญ
๗. ขั้นตอนการดำเนินงานอย่างละเอียด

๖ ล ๖

เพื่อให้การดำเนินงานฐานข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หอสมุดคณะ ฯ ได้ตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจซึ่งประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางทุกสาขา นักคอมพิวเตอร์ นักวิทยาศาสตร์ บรรณารักษ์* ผู้ตรวจสอบข้อมูล พนักงานบันทึกข้อมูลเป็นต้น

เมื่อวางรากฐานโครงการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวพร้อมแล้ว หอสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ เริ่มบันทึกข้อมูลเข้าคอมพิวเตอร์ พร้อมกับเสนอโครงการ ฯ ต่อคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๓๑ หอสมุดได้รับอนุมัติอย่างเป็นทางการให้จัดทำฐานข้อมูล Thai Index Medicus ด้วยทุนสนับสนุนโครงการจากคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยเงินทุนขององค์การ China Medical Board ซึ่งขณะนั้นศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ดำรงตำแหน่งคณบดี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อคณะ ฯ อนุมัติโครงการดังกล่าวนี้ หอสมุด ฯ มีข้อมูลในฐาน The Index Medicus แล้ว กว่า ๖ พันบทความ

ในขั้นต้นของงานฐานข้อมูล ได้แบ่งกลุ่มผู้ปฏิบัติงานออกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานบันทึกข้อมูลย้อนหลังจากปีปัจจุบันลงไป กับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานบันทึกข้อมูลปัจจุบันให้ทันสมัยตลอดเวลา ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๒ การบันทึกและจัดทำข้อมูลเก่าย้อนหลังจากปีปัจจุบันได้กระทำเสร็จสมบูรณ์แล้ว การติดตามบันทึกข้อมูลใหม่ทันทีที่ได้รับวารสารเล่มใหม่ ยังคงกระทำสม่ำเสมอ

ปัจจุบันข้อมูล Thai Index Medicus มีข้อมูลประมาณกว่า ๓ หมื่นบทความ ครอบคลุมวารสารวิชาการ ๘๑ ชื่อ และอื่น ๆ อีก ๓๕ ชื่อ โดยเริ่มเก็บข้อมูลจากวารสาร

*บรรณารักษ์จาก ๔ คณะ คือ แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมโครงการ ฯ ด้วยกัน โดยแต่ละคณะรับผิดชอบบันทึกข้อมูลวารสารในสาขาของตนเอง

ตั้งกล่าวตั้งแต่ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ ของวารสารทุกชื่อ นั่นคือครอบคลุมข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ถึงปัจจุบัน ภาษาของข้อมูลที่บันทึกลงฐานเป็นแบบ Bilingual คือมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ สามารถค้นได้ทั้ง ๒ ภาษา ฐานข้อมูลนี้ได้เปิดให้บริการควบคู่ไปกับการบันทึกข้อมูลเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๒ และได้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการแก่บุคคลทั่วไปตั้งแต่วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๓๓

๕. โครงสร้างฐานข้อมูล

ฐานข้อมูล Thai Index Medicus ประกอบด้วย เขตข้อมูล (fields) และเขตข้อมูลย่อย (sub-fields) ทุกเขตข้อมูลและเขตข้อมูลย่อยไม่เพียงแต่จะมีให้ผู้ใช้สำหรับค้นเท่านั้น ยังมีเขตข้อมูลภายในอีกหลายเขตข้อมูลสำหรับบรรณารักษ์ และนักเอกสารสนเทศเพื่อการวิเคราะห์อีกด้วย

ผู้ใช้โดยทั่วไปสามารถค้นข้อมูลจากเขตข้อมูลหลักดังต่อไปนี้

๑. ชื่อผู้เขียนบทความทุกคน
๒. ที่อยู่ผู้เขียนบทความทุกคน
๓. ทุกคำที่ปรากฏในชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ
๔. ชื่อวารสาร
๕. ปีที่พิมพ์วารสาร
๖. ภาษาของเนื้อเรื่อง และภาษาของสาระสังเขป
๗. หมายเลขประจำชื่อวารสาร (ISSN)
๘. คำสำคัญ (Keyword) และ/หรือหัวเรื่อง (Subject Heading)

๖. ระบบคอมพิวเตอร์

หอสมุดคณะแพทยศาสตร์ได้พัฒนาระบบ Integrated System สำหรับผู้ให้บริการให้สามารถเข้าสู่ระบบการค้นข้อมูลของห้องสมุดแบบครบวงจร ซึ่งพอจะสรุปอย่างกว้าง ๆ ได้ดังนี้

๑. ฐานข้อมูล ผู้ใช้บริการสามารถค้นฐานข้อมูลทั้งหมดของห้องสมุดได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องเข้า-ออกจากระบบหลาย ๆ ครั้ง และนอกจากจะมากขึ้นที่ห้องสมุดด้วยตนเองแล้ว ยัง

สามารถค้นจากคอมพิวเตอร์ที่บ้านหรือที่ทำงานมายังห้องสมุดได้ ด้วยระบบสายโทรศัพท์ซึ่งเชื่อมต่ออยู่กับโมเด็ม*

๒. สำเนาข้อมูลและการส่งไฟล์ ผลลัพธ์ที่ค้นได้จากข้อ ๑ นั้น ผู้ใช้สามารถสำเนาลงแผ่นบันทึกข้อมูลของตนเองได้ หรือย้ายข้อมูลโดยส่งไฟล์ดังกล่าวไปลงที่เครื่องของผู้ใช้ที่บ้านหรือที่ทำงานได้อีกด้วย

๓. อีเล็กทรอนิกส์เมลล์ ผู้ใช้บริการที่เป็นสมาชิกของห้องสมุด สามารถส่งข้อความถึงกันและกัน ระหว่างผู้ใช้บริการด้วยกันเอง หรือระหว่างผู้ใช้บริการกับห้องสมุดภายใต้ระบบนี้ได้ ส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการมักทั้งข้อความถึงห้องสมุดเกี่ยวกับการขอค้นเรื่องเพิ่มเติม ขอถ่ายเอกสารและบริการอื่น ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ทั้งแก่ผู้ใช้บริการและห้องสมุดอีกด้วย

๔. ข่าวสารของห้องสมุด เพื่อการบริการแบบครบวงจร ห้องสมุดคณะ ฯ จัดทำข่าวสารเพื่อให้ผู้ใช้สามารถติดตามบริการของห้องสมุดได้ภายใต้ระบบนี้ เช่น ข่าวเกี่ยวกับบริการใหม่ ๆ ของห้องสมุด (Current Awareness) รายชื่อหนังสือ และวารสารใหม่เป็นต้น ทั้งนี้โดยออกข่าวสารประจำทุกเดือนภายใต้ระบบนี้

ระบบ Integrated System ทั้งระบบนี้ ทำงานบน Novel LAN (Local Area Network) ด้วย Nctware Software ซึ่งหมายความว่า ทุกจอภาพที่ทุกชั้นของตัวอาคารห้องสมุดนั้น สามารถค้นข้อมูลเดียวกันได้พร้อม ๆ กันอย่างรวดเร็ว ด้วยไมโครคอมพิวเตอร์ชนิด 30286 ส่วนข้อมูลทั้งหมดที่ห้องสมุดให้บริการนั้นจัดเก็บไว้ใน File Server 80386

ฐานข้อมูลทั้งหมดที่จัดเก็บด้วยโปรแกรม CDS/ISIS นั้นได้รับการพัฒนาอย่างพิถีพิถัน จนสามารถใช้รูปแบบคำสั่งในการค้นเป็นแบบเดียวกับคำสั่งในฐานข้อมูล Medline CD-ROM แม้ว่าทั้ง ๒ ฐานจะมี Software แตกต่างกันก็ตามที่

เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ติดตั้ง Mini-Computer VAX 3800 ซึ่งในระยะอันใกล้นี้ ทุกภาควิชาภายในคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สามารถค้นข้อมูลห้องสมุดได้โดยตรงอย่างสะดวก และรวดเร็วนอกจากนี้ระบบนี้ยังสามารถให้ระบบสายโทรศัพท์จากภายนอกเรียกเข้ามา เพื่อค้นข้อมูลได้พร้อมกันถึงคราวละ ๑๖ สายอีกด้วย

* ก่อระบบ CUMUL ONLINE Remote Acces ทำงานภายใต้ Integrated system

๗. ขอบริการค้นข้อมูล Thai Index Mebicus ได้อย่างไร ?

ท่านสามารถติดต่อขอใช้บริการจากหอสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ ๕ ทางคือ

๑. มาค้นด้วยตนเอง

หอสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในบริเวณโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นอาคารเอกเทศ ๔ ชั้น ทุกชั้นมีจอภาพสำหรับผู้ใช้บริการค้นข้อมูลด้วยตนเอง หรืออาจติดต่อเจ้าหน้าที่หอสมุดฯ ค้นข้อมูลให้ก็ได้ ทั้งนี้ หอสมุดฯ เปิดบริการ ตั้งแต่ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา ๘.๐๐ น.-๒๐.๐๐ น. และในวันเสาร์ เวลา ๘.๐๐ น.-๑๒.๐๐ น.

๒. ส่งจดหมายขอใช้บริการทางไปรษณีย์

ข้อความที่ระบุในจดหมายเพื่อขอบริการค้นเรื่องทางไปรษณีย์ควรให้รายละเอียดเกี่ยวกับ :-

๑. ชื่อเรื่อง หรือหัวข้อเรื่องที่ต้องการค้น โดยระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
๒. ปีของข้อมูลที่ท่านต้องการ
๓. ผลลัพธ์ หรือข้อมูลที่ค้นได้แล้วนั้น ท่านต้องการในรูปของบรรณานุกรม (ชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง ชื่อวารสาร) หรือบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขป (ชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง ชื่อวารสาร สาระสังเขป)
๔. ข้อมูลจากข้อ ๓ นั้น ท่านต้องการให้หอสมุดฯ พิมพ์ลงบนกระดาษ หรือสำเนาลงบนแผ่นบันทึกข้อมูล เพื่อส่งมาให้
๕. แจงรายละเอียดเกี่ยวกับตัวท่าน และที่อยู่ พร้อมโทรศัพท์เพื่อหอสมุดฯ ติดต่อส่งข้อมูลมาให้
๕. การชำระเงิน ท่านอาจส่งตัวแลกเงินจำนวนโดยประมาณมาล่วงหน้า พร้อมกับจดหมาย หรือ อาจส่งตัวแลกเงินภายหลังจากได้รับข้อมูลจากหอสมุดคณะฯ พร้อมใบเสร็จรับเงินแล้วก็ได้
ที่อยู่ของหอสมุดคณะฯ บรรณารักษ์

หอสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

๓. โทรศัพท์ (ด้วยเสียงพูด)

ท่านอาจโทรศัพท์พูดคุยติดต่อขอใช้บริการมายังหอสมุดฯ ตามวันและเวลาที่ระบุในข้อ ๑ ที่หมายเลข โทร. ๒๕๒๗๘๕๒ หรือ ๒๕๖๔๒๖๖ พร้อมแจ้งให้ชัดเจนว่าจะมารับข้อมูลด้วยตนเอง หรือให้ทางหอสมุดฯ ส่งข้อมูลไปให้

๔. โทรสาร (Telefacimile หรือ Fax)

หอสมุดฯ เปิดบริการรับและส่งโทรสารตลอด ๒๔ ชั่วโมง ที่หมายเลข ๒๕๙๘๗๕๗ ท่านสามารถส่งข้อความขอใช้บริการผ่านเครื่องโทรสารได้ตลอดเวลา

๕. CUMUL-ON-LINE Remote Access (Chulalongkorn University Medical Library Online Remote Access)

ท่านที่มีคอมพิวเตอร์ โมเด็ม และโทรศัพท์ สามารถติดต่อหาข้อมูลของห้องสมุดจากที่บ้าน หรือสำนักงานของท่านได้ เสมือนหนึ่งท่านมานั่งค้นข้อมูลที่ห้องสมุดด้วยตนเอง ผลลัพธ์ของข้อมูลที่ค้นได้ สามารถย้ายเข้าสู่เครื่องคอมพิวเตอร์ของท่านได้อย่างง่ายดาย ผู้ที่จะสามารถติดต่อระบบ CUMUL-ON-LINE ได้ต้องมีรหัสผ่าน (Password) ซึ่งติดต่อขอได้ที่ คณะบดี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้ง ๕ ทางนี้หากผู้ใช้งานต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม หรือต้องการเรียนรู้ วิธีใช้ และวิธีติดต่อกับระบบของห้องสมุด ติดต่อสอบถามที่หอสมุดคณะฯ ได้ในเวลาราชการ

สรุป

ฐานข้อมูล Thai Index Medicus คือฐานข้อมูลบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขปของบทความจากวารสารวิชาการภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ จากวารสารดังกล่าว โดยมีข้อมูลเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๑ จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นการจัดเก็บข้อมูลได้ครบสมบูรณ์ และสามารถค้นได้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใดในประเทศไทยเคยจัดทำมาก่อน

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ฐานข้อมูล Thai Index Medicus เสร็จสมบูรณ์ให้บริการได้ก็เพราะการวางแผนงานอย่างรอบคอบ และการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและสม่ำเสมอโดยบุคลากรจากหลายสาขาวิชาชีพ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งในความสำเร็จครั้งนี้คือได้รับความสนใจและการสนับสนุนจากคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฐานข้อมูลนี้มีลักษณะเป็นงาน

แบบต่อเนื่องไม่มีสิ้นสุด ดังนั้นต้องอาศัยความช่วยเหลือและความร่วมมือจากหลายฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นจุดที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นต้นไป แพทย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีฐานข้อมูลบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขปของบทความจากวารสารวิชาการภาษาไทยทางการแพทย์และสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือเรียกว่า Thai Index Medicus สำหรับค้นหาข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งระบบ Computer Search และระบบ Manual Search แล้ว ผู้ใช้บริการนอกจากจะได้ค้นข้อมูลด้วยตนเองที่ห้องสมุด ยังสามารถใช้บริการ CUML Online Remote Access โดยค้นข้อมูลทางไกลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์จากบ้าน ไปยังระบบคอมพิวเตอร์ ของห้องสมุดได้อีกด้วย

หอสมุดคณะฯ จะยินดีมากถ้าผู้ใช้ ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากฐานข้อมูล Thai Index Medicus เพราะเป็นฐานข้อมูลที่มีการลงทุน ลงแรง ระดมความคิดเป็นอย่างมากดังนั้น หากมีผู้ใช้บริการค้นข้อมูลจากฐานฯ ดังกล่าวมากเท่าไร ก็จะทำให้คุ้มค่าแก่การลงทุนมากเท่านั้น

ผู้ใช้บริการท่านที่มีความประสงค์ จะค้นข้อมูลด้วยตนเอง แต่ไม่ทราบวิธีใช้ หอสมุดฯ ยินดี ให้คำแนะนำ และ/หรือ ให้การอบรมวิธีการค้นข้อมูลแก่ทุกท่านที่สนใจความจำนงค์ด้วยความยินดีอย่างยิ่ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการคณะแพทยศาสตร์ คณะกรรมการห้องสมุด และองค์การ China Medical Board ที่มีความเข้าใจและให้การสนับสนุนอย่างดียิ่งตลอดมา ขอขอบพระคุณ หน่วยวิจัย หน่วยคอมพิวเตอร์ และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ที่ให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ ฐานข้อมูล Thai Index Medicus สามารถเสร็จสมบูรณ์อย่างราบรื่น ก็ด้วยแรงสนับสนุน และความช่วยเหลือจากบุคคล ๒ ท่าน ซึ่งผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง คือรองศาสตราจารย์ นายแพทย์อำนาจ ศรีรัตนบัลล์ ที่ปรึกษาโครงการ และผู้รับผิดชอบหลักในงานแปลชื่อเรื่องบทความ ตลอดจนการตรวจสอบการให้หัวเรื่องของบทความ และอีกท่านคือ Mr. Stanley Aung นักวิเคราะห์ระบบ จากห้องสมุดและศูนย์เอกสาร สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำ วางระบบ ออกแบบระบบ และพัฒนาระบบให้กับหอสมุดคณะฯ และขอขอบพระคุณคุณจิระ อินทโกสม บรรณารักษ์หัวหน้างานห้องสมุด ที่อนุญาตให้นำข้อมูลมาเผยแพร่

เอกสารอ้างอิง

1. U.S. National Library of Medicine. Index Medicus. Washington : U.S. Dept. of Health, Education, and Welfare, Public Health Service, 1990.
2. U.S. National Library of Medicine. List of Journals Indexed in Index Medicus 1990. Washington : U.S. Dept. of Health, Education, and Welfare, Public Health Service, 1990.
3. World Health Organization, Regional Office for South-East Asia. Index Medicus for WHO South-East Asia Region vol. 3. New Delhi, 1986.
4. Southeast Asian Medical Information Center. Thai Index Medicus 1975-1979. Tokyo : SEAMIC/IMFJ, 1988.
5. Anchalee Chamchuklim. An Analysis of Current Thai Medical Journals. In : Japan Organizing Committee. Medical Libraries One World : Resources, Cooperation, Services. Proceeding of the 5th International on Medical Librarianship Sep 30-Oct 4, 1985. Tokyo, Japan : 22-29.
6. Anchalee Chamchuklim. Development of a medical literature alatabase—its structure and retrieval features. In : Chen CC, Rait DI, eds. New Information Technology for Library and Information Professional : Proceedings of first Pacific Conference June 16-18, 1987. Bangkok : 24-32.

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชบัญญัติของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๒๗๑ - ๒๗๓ เชียงสะพานลอยสุทธิสาร ถ.วิภาวดีรังสิต พญาไท กทม. ๑๐๕๐๐

ให้บริการ

- จัดตั้งห้องสมุด
- ออกแบบแปลนห้องสมุด
- จัดหาวัสดุ/อุปกรณ์ห้องสมุด
- จัดหาครุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับห้องสมุด
- จัดทำบัตรรายการ ครอบชุด
- รับผิดชอบปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงานห้องสมุด
- เป็นศูนย์กลางการรับและบริจาคหนังสือ

จำหน่าย

ครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ ทุกประเภทในห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน พร้อมด้วยคุณภาพดีเยี่ยม ในราคายุติธรรม เงินสดลดเปอร์เซ็นต์

สมาชิกสมาคม

โปรดรีบสมัครเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดฯ ตั้งแต่วันนี้ และท่านจะได้รับ วารสารห้องสมุด ข่าวสมาคม และข่าวสารต่าง ๆ จากสมาคม

สนใจใช้บริการ โปรดโทรศัพท์ติดต่อโดยตรงได้ที่ ๒๗๑ - ๒๐๘๘
หรือตามที่อยู่ข้างบน

